

Onderzoek naar Kindpakketten

Eindrapport
Uitgebracht in opdracht van het
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Amersfoort, 23 november 2015

Bureau Bartels B.V.
Postbus 318
3800 AH Amersfoort
Stationsplein 69
3818 LE Amersfoort
T 033 – 479 20 20
info@brtls.nl
www.bureaubartels.nl

VOORWOORD

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft Bureau Bartels in de tweede helft van 2015 een onderzoek uitgevoerd naar de ervaringen van gemeenten met Kindpakketten. Aan dit onderzoek hebben 80 gemeenten in Nederland deelgenomen. Van de uitkomsten hiervan doen we in deze rapportage verslag.

Op deze plaats willen we de personen bedanken die een bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek. Allereerst bedanken we de vertegenwoordigers van gemeenten die ons te woord hebben gestaan en gegevens over hun beleid hebben aangereikt. Ook bedanken we de gesproken maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij de opzet en uitvoering van de Kindpakketten. Tevens bedanken we hier graag de kinderen en ouders die hun persoonlijke ervaringen met de Kindpakketten hebben gedeeld. Zonder de bereidwillige medewerking van al deze partijen hadden we dit onderzoek niet uit kunnen voeren. Ook danken wij de leden van de klankbordgroep voor de prettige samenwerking en hun deskundig advies. In deze klankbordgroep zaten (in alfabetische volgorde):

- Bertien Minco (Jeugdcultuurfonds)
- Carlo van Riel (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid)
- Coby van der Kooi (Kinderombudsman)
- Faryda Hussein (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid)
- Frans Janssen (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid)
- Gaby van den Biggelaar (Stichting Leergeld)
- Hanneke Luijten (RSDAV)
- Hidde Brink (Divosa)
- Jeannette de Ridder (VNG)
- Monique Maks (Jeugdportfonds)

Wij hopen met de uitkomsten van dit onderzoek een goed en inspirerend beeld te hebben gegeven van de Kindpakketten die in verscheidene gemeenten worden uitgevoerd.

Bureau Bartels B.V.
Amersfoort

Inhoud

VOORWOORD

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel en uitgangspunten	2
1.3 Onderzoeksaanpak	2
1.4 Respons	4
2. Kenmerken van het Kindpakket	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Organisatie van de kindvoorzieningen	5
2.3 Typen voorzieningen in het Kindpakket	5
3. Totstandkoming en financiering van het Kindpakket	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Betrokkenheid externe partijen totstandkoming Kindpakket	15
3.3 Betrokkenheid kinderen totstandkoming Kindpakket	16
3.4 Financiering van het Kindpakket	17
4. Verstrekking en bereik van het Kindpakket	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Wijze van verstrekking	19
4.3 Wijze van aanvraag	21
4.4 Bijdrage werkwijze aan bereik van het Kindpakket	23
5. Communicatie over het Kindpakket	25
5.1 Inleiding	25
5.2 Communicatie over Kindpakket	25
5.3 Duidelijkheid van het Kindpakket	26
5.4 Gebruik van de term Kindpakket	27
6. Succesfactoren en aandachtspunten Kindpakket	29
6.1 Inleiding	29
6.2 Belangrijkste succesfactoren	29
6.3 Belangrijkste aandachtspunten	30
7. Samenvattende conclusies	31
7.1 Inleiding	31
7.2 Samenvattende conclusies	31

Bijlage I Casebeschrijvingen

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In Nederland groeit een aanzienlijk deel van de kinderen op in armoede. Landelijk gaat het om 11,9% van de kinderen van 0 tot en met 17 jaar¹. Daarbij kunnen ouders hun kinderen niet altijd voldoende voorzien in basisbehoeften als kleding en voedsel. Ook is voor deze kinderen een volwaardige participatie in de maatschappij en op school niet vanzelfsprekend. Bovendien kan het niet deelnemen aan bijvoorbeeld schoolreisjes, sportactiviteiten of cultuur een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van deze kinderen en verkleint het hun kansen om later op een goede manier te participeren in de samenleving.

In dit licht heeft de Kinderombudsman in 2013 een onderzoek gepubliceerd over kinderen in armoede. In dit rapport, genaamd 'Kinderen in armoede in Nederland', heeft de Kinderombudsman een aantal aanbevelingen gedaan. Eén daarvan luidt dat het wenselijk is dat gemeenten meer aandacht besteden aan kinderen die opgroeien in armoede. De Kinderombudsman heeft hiervoor het advies gegeven om in te zetten op hulp die direct ten goede komt aan de sociale, geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van kinderen. Hierbij is ook het begrip 'Kindpakket' geïntroduceerd. Daarmee wordt een bundeling van kindvoorzieningen in natura bedoeld die rechtstreeks ten goede komt aan kinderen in armoede.

In een reactie op het rapport van de Kinderombudsman heeft de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gemeenten gevraagd om bij de intensivering van het armoede- en schuldenbeleid ook specifiek aandacht te besteden aan armoedebestrijding onder kinderen. Gemeenten kunnen dit bijvoorbeeld doen door een Kindpakket te ontwikkelen of een bundeling van kindvoorzieningen in natura met een soortgelijke strekking².

Om gemeenten te inspireren en ondersteunen bij het ontwikkelen en implementeren van een Kindpakket is aan Bureau Bartels gevraagd om de ervaringen van gemeenten met een Kindpakket in beeld te brengen. Hiertoe heeft in de periode juli 2015 tot en met november 2015 door Bureau Bartels een onderzoek plaatsgevonden onder 80 gemeenten. Daarvan zijn 10 gemeenten ook nader uitgewerkt aan de hand van casebeschrijvingen. In deze beschrijvingen zijn de verantwoordelijke wethouders en beleidsmakers van gemeenten, maatschappelijke partners in het veld en de doelgroep zelf (ouders en kinderen) aan het woord gelaten over hun ervaringen met het Kindpakket in hun gemeente. De belangrijkste uitkomsten van deze beide exercities presenteren we in deze rapportage.

---

¹ Bron: SCP en CBS, Armoedesignalement 2014. Hieruit blijkt dat 11,9% van de kinderen van 0 t/m 17 jaar in een huishouden woont beneden de zogenoemde 'niet-veel-maar-toereikend-grens'.

² In deze rapportage spreken we verder gemakshalve over een Kindpakket. Hiermee kan ook een bundeling van kindvoorzieningen in natura met een soortgelijke strekking worden bedoeld.

1.2 Doel en uitgangspunten

Voor het onderzoek naar Kindpakketten is de volgende doelstelling geformuleerd:

Wat zijn de belangrijkste kenmerken van Kindpakketten, hoe verloopt de ontwikkeling en implementatie daarvan in de praktijk en wat zijn de ervaringen en lessen die daaruit gedestilleerd kunnen worden.

Uit de bovenstaande doelstelling volgt dat in het onderzoek aan een drietal thema's aandacht is geschonken. In de eerste plaats aan de vraag hoe de gemeentelijke Kindpakketten in de praktijk eruit zien. Daartoe zijn bij gemeenten - die een Kindpakket aanbieden - verschillende kenmerken in beeld gebracht. Hiermee is als het ware 'een foto gemaakt van het landschap' van Kindpakketten in Nederland. In de tweede plaats is in het onderzoek aandacht besteed aan de vraag hoe gemeenten in de praktijk vorm en inhoud geven aan hun Kindpakket. Dit is zowel aan bod gekomen in de bredere raadpleging onder 80 gemeenten als bij de verdiepende casestudies.

Daarnaast is - in de derde plaats - in beeld gebracht welke leerervaringen gemeenten met een Kindpakket hebben opgedaan. In het bijzonder bij de casebeschrijvingen zijn hiervoor telkens de belangrijkste succesfactoren en aandachtspunten van gemeenten bij de opzet en uitvoering van een Kindpakket uiteengezet. Deze lessen zijn bedoeld om andere gemeenten en betrokken maatschappelijke partners in het veld te inspireren om met een Kindpakket (verder) aan de slag te gaan.

1.3 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek naar Kindpakketten kende twee onderzoeksfasen, namelijk de brede raadpleging onder 80 gemeenten en de uitvoering van 10 verdiepende casestudies. In beide fasen zijn verschillende stappen gezet die we hieronder kort toelichten.

Brede raadpleging van 80 gemeenten

Voor de brede raadpleging van gemeenten bestond de eerste *deelstap* uit het identificeren van (samenwerkingsverbanden van) gemeenten die over een Kindpakket beschikken. Hierbij is sprake geweest van een voorselectie. In die zin dat we op basis van ons vorige onderzoek naar armoede- en schuldenbeleid wisten welke gemeenten in Nederland over een Kindpakket beschikten dan wel deze in ontwikkeling hadden³. Voor deze laatste groep zijn we in het huidige onderzoek eerst via een korte belronde nagegaan of zij daadwerkelijk zijn gestart met een Kindpakket. Dit bleek in 2015 voor 15 gemeenten het geval te zijn.

Vervolgens zijn de gemeenten op een persoonlijke wijze benaderd voor deelname aan de eerste fase van het onderzoek. Zij ontvingen een uitnodigingsbrief van het ministerie en zijn daarna benaderd voor een telefonisch interview. Verderop komt naar voren dat bijna alle gemeenten bereid waren om hun medewerking te verlenen. Hierdoor is het gelukt om 80 gemeenten te raadplegen over hun ervaringen met een Kindpakket. Bij deze

---

³ Aan het onderzoek van Bureau Bartels naar armoede- en schuldenbeleid uit 2014 hebben alle gemeenten hun medewerking verleend. Hierdoor bestond ook een totaalbeeld van de gemeenten met een Kindpakket dan wel van de gemeenten die van plan waren om een Kindpakket te gaan ontwikkelen.

gemeenten zijn interviews afgenomen met de verantwoordelijke beleidsmedewerker of - in het geval van een samenwerkingsverband - een vertegenwoordiger van de Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD). De uitkomsten van deze brede raadpleging zijn opgetekend in een tussentijdse notitie die is besproken met de klankbordgroep. Zoals blijkt uit het voorwoord van deze rapportage, namen in deze klankbordgroep verschillende (landelijke) vertegenwoordigers van gemeenten en maatschappelijke organisaties deel die betrokken zijn bij de uitvoering van Kindpakketten. Ook nam een vertegenwoordigster van de Kinderombudsman zitting in deze klankbordgroep.

Casestudies van 10 gemeenten

Op basis van de bovenstaande notitie is in samenspraak met de klankbordgroep een selectie gemaakt van tien gemeenten die interessant zouden zijn om nader uit te werken in de vorm van een casebeschrijving. Bij deze selectie is de volgende selectiecriteria voor spreiding gehanteerd:

- Individuele gemeenten en samenwerkingsverbanden van gemeenten
- Kleine versus (middel)grote gemeenten
- Stedelijke versus plattelandsgemeenten
- Ervaring met Kindpakketten
- Typen kindpakketten

Op basis hiervan zijn de volgende gemeenten voor de casestudies geselecteerd:

- Arnhem
- Brunssum, Onderbanken en Landgraaf (samenwerkingsverband van gemeenten)
- Capelle aan den IJssel
- Leeuwarden
- Moerdijk
- Opsterland
- Schouwen-Duiveland
- 's-Hertogenbosch
- Waalwijk⁴
- Westland

In de bovenstaande gemeenten zijn verdiepende interviews gehouden met de wethouder en de beleidsmedewerker(s) van de gemeente en/of de intergemeentelijke sociale dienst. Ook is een grote diversiteit aan maatschappelijke organisaties gesproken die betrokken zijn bij de invulling en uitvoering van het Kindpakket. Daarnaast is bij 8 van de 10 gemeenten vertegenwoordigers van de doelgroep zelf (ouders en/of kinderen) geraadpleegd. Op basis van deze gesprekken is voor elke gemeente een casebeschrijving vervaardigd die ter autorisatie is voorgelegd aan de gesprekspartners. Hierbij merken we op dat deze autorisatie niet tot substantiële wijzigingen in voorgelegde teksten heeft geleid. Dit betekent, met andere woorden, dat de geraadpleegde personen zich direct herkenden in het beeld dat van het Kindpakket is neergezet.

---

⁴ Waalwijk is in een latere fase toegevoegd omdat één van de geselecteerde gemeenten is weggefallen door een lange afwezigheid van de eerder gesproken beleidsmedewerker.

1.4 Respons

Hiervoor kwam al naar voren dat in beide onderzoeksfasen sprake is geweest van een zeer bereidwillige medewerking vanuit gemeenten, maatschappelijke organisaties en de doelgroep zelf. Ter verantwoording geven we in schema 1.1 de respons weer van de eerste fase van het onderzoek. Dit betreft de fase waarin een vooraf geselecteerde groep van gemeenten is benaderd om deel te nemen aan het (bredere) onderzoek naar Kindpakketten. Uit onderstaand schema blijkt dat we onder deze gemeenten een hoge respons hebben weten te realiseren (namelijk 96%).

Schema 1.1 Respons (samenwerkingsverbanden) van gemeenten

Aspect	Aantal
Bruto steekproef	95
▪ Na herhaalde pogingen niet bereikt	0
▪ Niet meer gesproken omdat gemeente participeert in samenwerkingsverband (waarover een collega-gemeente al was gesproken)	4
▪ Niet meer benaderd wegens bereiken streefaantal	8
Netto steekproef	83
▪ Non-respons	3
Respons (absoluut)	80
Respons (relatief)	96%

Voor de eerste fase van het onderzoek naar Kindpakketten zijn in totaal 80 gemeenten geraadpleegd. Om kleuring te geven aan de uitkomsten maken we daarbij - waar zinvol en relevant - in de navolgende hoofdstukken van deze rapportage een onderscheid naar de volgende type gemeenten:

- G36-gemeenten (grotere gemeenten) ('G36')
- Overige gemeenten ('Overig')
- Samenwerkingsverbanden van gemeenten ('Verband')

In de tweede fase van het onderzoek zijn vervolgens 10 gemeenten opnieuw benaderd voor een verdiepende casebeschrijving van hun Kindpakket. Daartoe heeft in de eerste plaats een vervolggesprek plaatsgevonden met de verantwoordelijke beleidsmedewerker die voor de eerste fase van het onderzoek was geraadpleegd. In de tweede plaats is via deze beleidsmedewerker ook een afspraak gemaakt met de wethouder die het Kindpakket in zijn of haar portefeuille heeft. Tot slot zijn - in derde plaats - afspraken gemaakt over de raadpleging van de betrokken maatschappelijke organisaties en de doelgroep (ouders en kinderen). Aan het eind van elke casebeschrijving is weergegeven welke partijen voor de desbetreffende casestudie zijn geraadpleegd.

2. Kenmerken van het Kindpakket

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat een aantal belangrijke kenmerken centraal van de Kindpakketten die bij de 80 geraadpleegde gemeenten in beeld zijn gebracht. Hierbij presenteren we in paragraaf 2.2 eerst hoe gemeenten hun kindvoorzieningen organiseren. Daarna brengen we in paragraaf 2.3 in beeld welke typen kindvoorzieningen zij daarbij onderbrengen in een Kindpakket. Tot slot kijken we in paragraaf 2.4 naar de verschillende doelgroepen die voor de voorzieningen uit deze Kindpakketten in aanmerking komen.

2.2 Organisatie van de kindvoorzieningen

In de gesprekken die zijn gevoerd met de gemeenten is allereerst gevraagd hoe zij hun kindvoorzieningen in de praktijk hebben georganiseerd. Hieruit is naar voren gekomen dat bij 72 van de 80 geraadpleegde gemeenten feitelijk sprake is van een Kindpakket of een bundeling van kindvoorzieningen in natura met een soortgelijke strekking. Daarnaast komen bij 8 geraadpleegde gemeenten alleen 'losse voorzieningen' voor. In die zin dat deze voorzieningen niet op elkaar afgestemd en gebundeld zijn. In schema 2.1 hebben we deze verdeling voor de totale groep en naar type gemeente uiteengezet.

Schema 2.1 Organisatie van kindvoorzieningen, naar type gemeente en totaal

Organisatie van kindvoorzieningen	G36 (N=11)	Overig (N=51)	Verband (N=18)	Totaal (N=80)
In een Kindpakket	36%	29%	22%	29%
In een bundeling van kindvoorzieningen	64%	59%	67%	61%
Uitsluitend 'losse' kindvoorzieningen	-	12%	11%	10%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Uit het bovenstaande schema volgt dat bij 3 op de 10 gemeenten sprake is van een Kindpakket, terwijl bij 6 op de 10 gemeente sprake is van een soortgelijke bundeling van kindvoorzieningen in natura. Daarnaast bleken binnen de selectie nog enkele gemeenten voor te komen die bij nader inzien uitsluitend losse kindvoorzieningen aanbieden. Binnen deze laatste groep gaat het om een paar kleinere (samenwerkingsverbanden van) gemeenten die we in de rest van deze rapportage buiten beschouwing zullen laten. Dit betekent dat we ons vanaf hier uitsluitend concentreren op de 72 gemeenten met een Kindpakket of een bundeling van kindvoorzieningen in natura. Hierbij zullen we, zoals eerder naar voren kwam, gemakshalve de overkoepelende term 'Kindpakket' hanteren.

2.3 Typen voorzieningen in het Kindpakket

Vanuit een Kindpakket kunnen gemeenten uiteenlopende voorzieningen aanbieden om armoede onder kinderen te bestrijden. De Kinderombudsman heeft bij de introductie van het Kindpakket geen specifieke richtlijnen gegeven voor de invulling van het Kindpakket, maar heeft wel de volgende handreiking gedaan: *“het Kindpakket moet ten minste de*

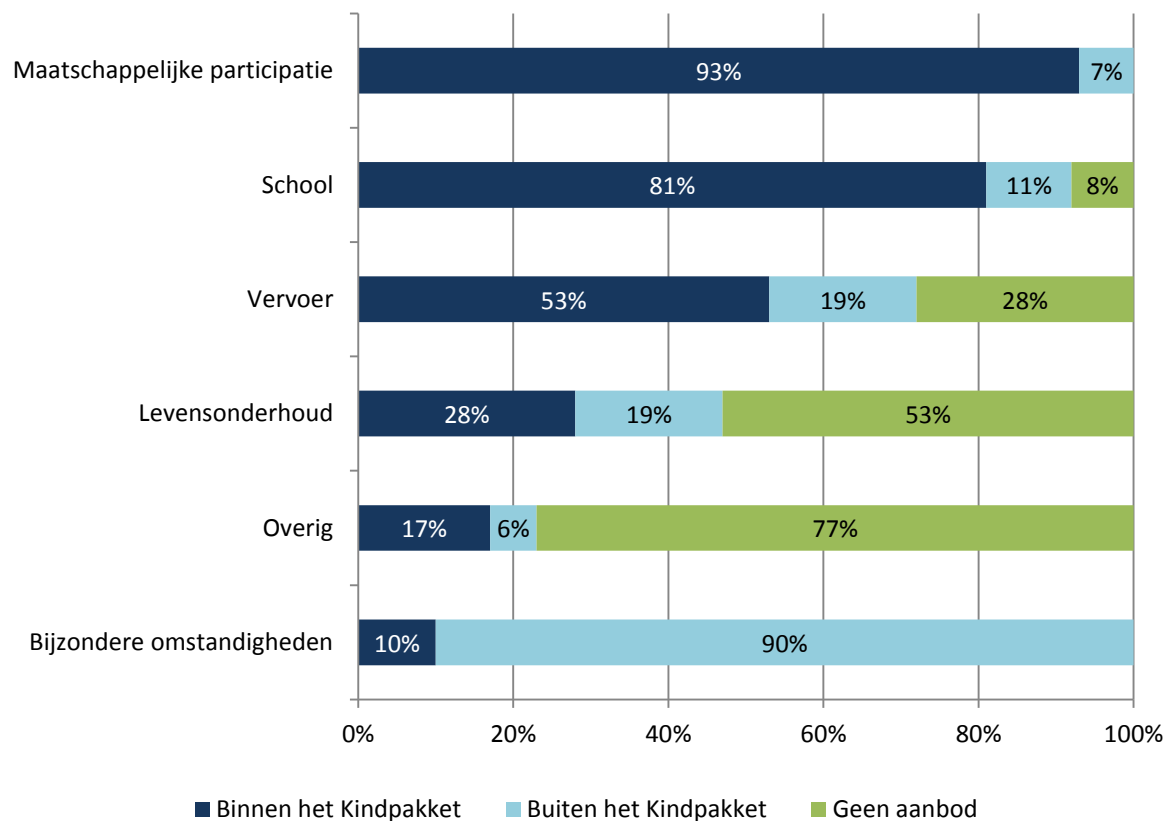
meest noodzakelijke behoeften voor kinderen bevatten, aangevuld met zaken om ‘mee te kunnen’ doen in de samenleving” (bron: Kinderombudsman, 2014).

We hebben de gesprekken met de gemeenten benut om inzicht te verkrijgen in de typen voorzieningen die vanuit het Kindpakket worden ingezet voor armoedebestrijding onder kinderen. Deze voorzieningen zijn in te delen in een zestal typen, namelijk:

- Basisvoorzieningen in levensonderhoud.
- Voorzieningen voor maatschappelijke participatie.
- Voorzieningen voor school.
- Voorzieningen voor vervoer.
- Voorzieningen voor bijzondere omstandigheden.
- Overige voorzieningen.

Per gemeente hebben we deze typen voorzieningen voorgelegd en getoetst of men deze (vanuit het Kindpakket) aanbiedt. Voor de totale groep geraadpleegde gemeenten levert dit het beeld op zoals weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Typen aangeboden voorzieningen binnen en buiten het Kindpakket (N=72)

Uit figuur 2.1 blijkt dat het ‘hart’ van de kindvoorzieningen van gemeenten bijna altijd wordt gevormd door voorzieningen voor maatschappelijke participatie, school en - op enige afstand - vervoer. Doorvragen leert dat het hierbij onder meer gaat om participatie aan culturele en sportactiviteiten, leermiddelen, fietsregelingen en (gratis) openbaar vervoer. Diverse gemeenten zijn hiervoor ook een samenwerking aangegaan met het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en/of Stichting Leergeld. Een aantal voorbeelden hiervan zijn opgenomen in bijlage I van deze rapportage waarin de casebeschrijvingen

van gemeenten zijn uitgewerkt (zoals de succesvolle samenwerking met de fondsen van de gemeenten Leeuwarden, Opsterland en Schouwen-Duiveland). Daarbij worden voorzieningen voor participatie, school en vervoer door gemeenten en maatschappelijke partners in het veld in de meeste gevallen ook vanuit het Kindpakket aangeboden. Terwijl enkele gemeenten deze voorzieningen (bewust) buiten het Kindpakket houden en vanuit andere regelingen aanbieden. Hierbij kan gedacht worden aan leeftijdsbrede regelingen voor minima, zoals een stadspas.

Indien we wederom kijken naar figuur 2.1, dan is zichtbaar dat voor de voorzieningen op het gebied van levensonderhoud sprake is van een 'wisselend beeld'. Ongeveer de helft van de gemeenten biedt, al dan niet vanuit het Kindpakket, deze voorzieningen aan. Bij de overige helft is dit niet het geval. Dit laatste houdt meestal verband met de politieke signatuur van de gemeenten c.q. de opvatting van gemeenten dat voorzieningen voor levensonderhoud niet vanuit de gemeente verstrekt dienen te worden. Op het moment dat gemeenten wel voorzieningen voor levensonderhoud verstrekken, gaat het in het geval van het Kindpakket meestal om zomer- en winterkleding, schoenen en soms om meubels. Ook is vaak sprake van maatwerk. In die zin dat de gemeente - of een intermediaire partij als Stichting Leergeld - per individu bepaalt welke voorzieningen noodzakelijk zijn. Daarnaast zijn er gemeenten die, zoals gezegd, de voorzieningen voor levensonderhoud wel verstrekken, maar buiten het Kindpakket houden. Vaak onderhouden zij een gemeentelijke subsidierelatie op dit terrein met bijvoorbeeld de lokale kledingbank en/of voedselbank.

Verder kan op basis van figuur 2.1 worden vastgesteld dat overige voorzieningen, zoals een verjaardagsbox, vooralsnog minder voorkomend zijn. Waar gemeenten dergelijke voorzieningen bieden, vormen zij echter wel vaak een onderdeel van het Kindpakket. Tot slot kan worden geconcludeerd dat de voorzieningen voor bijzondere omstandigheden bij alle gemeenten aanwezig zijn. Deze maken dan meestal onderdeel uit van de bijzondere bijstand (en worden niet tot het Kindpakket gerekend).

Opkomst en uitbreiding van het Kindpakket

Uit ons vorige onderzoek⁵ is gebleken dat het Kindpakket in opkomst is. Dit onderzoek heeft niet als doel om het aantal gemeenten met een Kindpakket in kaart te brengen. Desondanks heeft het onderzoeksproces wel inzicht geboden in de verdere ontwikkeling hiervan en kan in algemene zin worden gesteld dat de belangstelling voor het Kindpakket zowel kwantitatief als kwalitatief is toegenomen. Binnen de groep geraadpleegde gemeenten - die we vorig jaar ook spraken in het kader van een breder onderzoek naar gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid - zien we een positieve ontwikkeling in zowel het aantal gemeenten met een Kindpakket als het aantal kindvoorzieningen dat daarin is opgenomen. Zo zijn aan het begin van 2015 in totaal 15 gesproken gemeenten voor het eerst aan de slag gegaan met een Kindpakket. Ook hebben diverse gemeenten - die hun Kindpakket al langer in uitvoering hebben - naar voren gebracht dat zij bij de herijking van hun minimabeleid verwachten dat het aantal voorzieningen van het Kindpakket ten minste gelijk zal blijven of zal toenemen met een aantal nieuwe voorzieningen. Voor wat dit laatste betreft gaat het opvallend vaak om de verjaardagsbox van Stichting Jarige Job.

⁵ Zie het rapport van Bureau Bartels: 'Gemeentelijk Armoede- en Schuldenbeleid', 2014.

Zoals we hiervoor zagen is deze voorziening nu nog bij slechts een beperkt aantal gemeenten opgenomen in het Kindpakket.

Breedte van het Kindpakket

We hebben ook in kaart gebracht hoe uitgebreid de Kindpakketten zijn die gemeenten aanbieden. Hiervoor brengen we in het navolgende in beeld hoeveel typen voorzieningen gemeenten in het Kindpakket opnemen. Daarna bezien we in hoeverre gemeenten alle kindvoorzieningen in het Kindpakket opnemen dan wel ervoor kiezen om een deel van deze voorzieningen ook buiten het pakket te laten vallen.

In de eerste plaats kunnen we dus kijken naar hoeveel verschillende typen voorzieningen gemeenten in het Kindpakket opnemen. Hierbij zijn we dan uitgegaan van de (zes) typen voorzieningen zoals we die eerder hebben onderscheiden (zie figuur 2.1). De uitkomsten daarvan staan vervat in schema 2.2. Hieruit volgt dat het aantal soorten voorzieningen in het Kindpakket aanzienlijk varieert. Dit loopt namelijk uiteen van (minimaal) één type voorziening tot (maximaal) zes typen voorzieningen.

Schema 2.2 Aantal typen voorzieningen in Kindpakket, naar type gemeente en totaal

Aantal typen voorzieningen in Kindpakket	G36 (N=11)	Overig (N=45)	Verband (N=16)	Totaal (N=72)
Eén voorziening	18%	13%	31%	18%
Twee voorzieningen	27%	20%	19%	21%
Drie voorzieningen	27%	36%	25%	32%
Vier voorzieningen	9%	27%	19%	22%
Vijf voorzieningen	18%	2%	-	4%
Zes voorzieningen	-	2%	6%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%

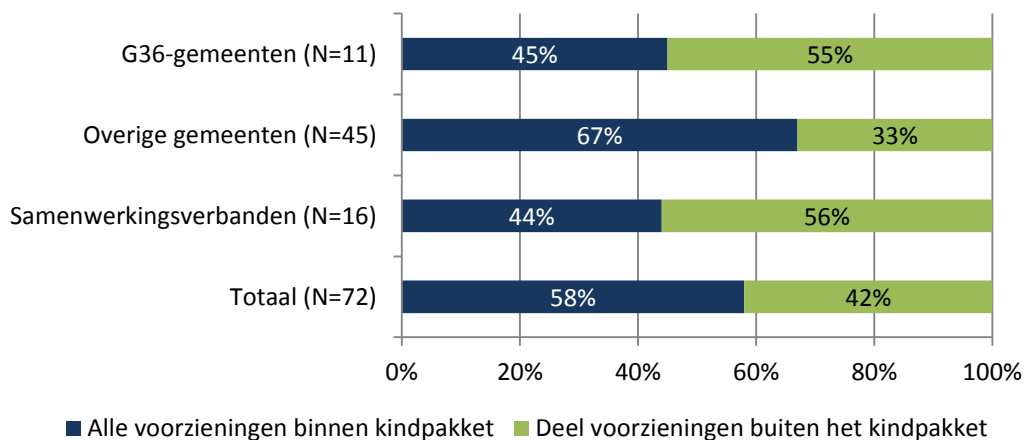
Wanneer we de verschillen tussen de type gemeenten in ogenschouw nemen, blijkt dat G36-gemeenten en overige gemeenten gemiddeld genomen een uitgebreider pakket aan typen voorzieningen binnen het Kindpakket aanbieden dan de samenwerkingsverbanden van gemeenten. Eén van de verklaringen hiervoor is dat niet alle voorzieningen altijd inpasbaar zijn binnen een samenwerkingsverband, bijvoorbeeld vanwege verschillen van (politiek) inzicht tussen gemeenten over wat het Kindpakket zou moeten omvatten. Dit speelt bijvoorbeeld bij een aantal samenwerkingsverbanden van gemeenten rondom de keuze om voorzieningen voor levensonderhoud op te nemen. Bepaalde gemeenten bieden deze voorzieningen niet aan vanuit het Kindpakket van het samenwerkingsverband, maar voeren dit bewust zelfstandig uit (zie bijvoorbeeld het kader van de samenwerkende gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf).

Brunssum, Onderbanken en Landgraaf: 'ruimte voor couleur locale'

Ook in bijlage I van de casebeschrijvingen van de gemeenten zien we een goed voorbeeld van samenwerkende gemeenten die ervoor kiezen om op verschillende terreinen samen te werken, behalve op het gebied van voorzieningen voor levensonderhoud. De samenwerkende gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf werken via de intergemeentelijke sociale dienst op veel terreinen samen via een kleurrijk kaartensysteem. Via dit systeem kunnen ouders van kinderen een groot pallet aan voorzieningen aanvragen. Alleen niet op het gebied van levensonderhoud. Daar werken zij vanwege verschillen van (politiek) inzicht niet samen, maar bestaat wel voldoende ruimte voor bijvoorbeeld de gemeente Landgraaf om in aanvulling op het Kindpakket de voedselbank in haar eigen gemeente te subsidiëren. Dit is ook belangrijk bij een intergemeentelijke samenwerking rondom een Kindpakket omdat - in de woorden van wethouder Hugo Janssen van de gemeente Brunssum - zo voldoende ruimte blijft bestaan voor een zekere 'couleur locale'. Zie bijlage I voor meer informatie over deze (succesvolle) gemeentelijke samenwerking.

In de tweede plaats hebben we de breedte van het Kindpakket ook nader getoetst door een vergelijking te maken tussen gemeenten die alle voorzieningen - met uitzondering van de bijzondere bijstand - hebben ondergebracht in het Kindpakket en zij die bepaalde voorzieningen (bewust) buiten het Kindpakket hebben gelaten. In figuur 2.2 is deze vergelijking naar type gemeente en voor het totaal uiteengezet.

Figuur 2.2 Aandeel gemeenten dat alle voorzieningen in het Kindpakket onderbrengt versus gemeenten die een deel daarbuiten laten, naar type gemeente en totaal

Hieruit volgt dat bijna drie vijfde van de geraadpleegde gemeenten alle kindvoorzieningen in het Kindpakket heeft ondergebracht. Daarnaast biedt een aanzienlijk deel van de gemeenten naast het Kindpakket (eveneens) andere voorzieningen aan om armoede onder kinderen te bestrijden. Hierbij geldt dat de G36-gemeenten en samenwerkingsverbanden van gemeenten in sterkere mate dan de groep overige gemeenten naast het Kindpakket nog andere kindvoorzieningen bieden.

2.4 Doelgroepen van het Kindpakket

In deze paragraaf zullen we inzoomen op de voorzieningen uit het Kindpakket die de geraadpleegde gemeenten aan verschillende doelgroepen bieden. In schema 2.3 is hiervoor uiteengezet welke doelgroepen met de voorzieningen uit het Kindpakket worden bediend. Hieruit volgt dat de meeste voorzieningen beschikbaar zijn voor alle kinderen tot 18 jaar of schoolgaande kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar. Daarnaast zijn bepaalde voorzieningen bestemd voor specifieke doelgroepen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om vervoer (fietsregeling voor brugklassers en gratis openbaar vervoer voor jongeren van 16 en 17 jaar in het MBO) en voorzieningen voor peuters (bij overige voorzieningen).

Schema 2.3 Doelgroepen van de typen kindvoorzieningen in het Kindpakket (op basis van de gemeenten die deze typen voorzieningen in het Kindpakket bieden)

Type voorziening	Alle kinderen tot 18 jaar	Kinderen van 4 tot 18 jaar ⁶	Kinderen van 12 tot 18 jaar ⁷	Specifieke doelgroep
Maatschappelijke participatie (N=67)	67%	28%	4%	0%
School (N=58)	0%	81%	16%	3%
Vervoer (N=38)	61%	34%	6%	8%
Basisvoorzieningen (N=21)	81%	14%	5%	0%
Overige voorzieningen (N=12)	58%	8%	8%	25%
Bijzondere omstandigheden (N=6)	100%	0%	0%	0%

Let op: percentages tellen niet op tot 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

Bij het bovenstaande schema kan (ter verdieping) nog het volgende worden opgemerkt. Allereerst is gebleken dat de **voorzieningen voor maatschappelijke participatie** bij twee derde van de gemeenten voor alle kinderen tot 18 jaar beschikbaar zijn. Terwijl deze voorzieningen bij ruim een kwart van de gemeenten vanaf het vierde levensjaar (of soms tweede of derde) levensjaar worden verstrekt en bij een minderheid van de gemeenten pas vanaf 12 jaar. Bij de voorzieningen voor maatschappelijke participatie maken veel gemeenten bovendien een onderscheid naar leeftijd voor wat betreft de omvang van de verstrekking. Dit houdt in dat voor kinderen van 12 jaar en ouder hogere bedragen beschikbaar zijn dan voor kinderen onder de 12 jaar. Verder hebben enkele gemeenten extra bedragen beschikbaar gesteld voor het behalen van een zwemdiploma (omdat de reguliere bijdrage voor maatschappelijke participatie op dit punt ontoereikend is).

De **voorzieningen voor school** zijn alleen voor schoolgaande kinderen bedoeld. Diverse gemeenten maken ook hier in de hoogte van de bijdrage onderscheid tussen kinderen in het basisonderwijs en kinderen in het voortgezet onderwijs. Kosten van kinderen in het voortgezet onderwijs zijn (veel) hoger dan kosten van kinderen in het basisonderwijs. Zo zien ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs zich vaker geconfronteerd met

⁶ In enkele gevallen ging het bij voorzieningen voor maatschappelijke participatie ook om de leeftijdsgroep van 2 (of 3) jaar tot 18 jaar. Vier keer genoemd.

⁷ In enkele gevallen ging het bij voorzieningen voor school ook om de leeftijdsgroep van 10 tot 18 jaar. Twee keer genoemd.

bijkomende kosten, zoals de aanschaf van computers/tablets, schoolreisjes en dergelijke. Ook nemen de kosten van vervoer vaak toe wanneer kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan.

Voorzieningen voor vervoer zijn bij 3 op de 5 geraadpleegde gemeenten voor kinderen van alle leeftijden bedoeld. De overige gemeenten bieden op het gebied van vervoer deze voorzieningen alleen voor schoolgaande kinderen. Ook kan het, zoals eerder gezegd, gaan om vervoersvoorzieningen voor specifieke doelgroepen, waaronder brugklassers en jongeren in het middelbaar beroepsonderwijs. **Basisvoorzieningen voor levensonderhoud** zijn bij het merendeel van de gemeenten voor kinderen van alle leeftijden beschikbaar. De overige gemeenten bieden deze voorziening alleen aan schoolgaande kinderen. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om sportkleding die voor de gymlessen op school benodigd is.

Onder de categorie **overige voorzieningen** scharen we onder meer verjaardagsboxen, abonnementen op (educatieve) tijdschriften en gratis ID-kaarten. In de meeste gevallen zijn deze voorzieningen - wanneer zij vanuit het Kindpakket worden aangeboden - voor kinderen van alle leeftijden bestemd. Verjaardagsboxen kunnen soms alleen worden gebruikt voor kinderen tot een bepaalde leeftijd (bijvoorbeeld alleen voor kinderen in het basisonderwijs). Tot slot merken we op dat de voorzieningen voor uitgaven door bijzondere omstandigheden - waar enkele gemeenten deze rekenen tot het Kindpakket - voor alle kinderen beschikbaar zijn.

Afbakening doelgroep Kindpakket

Voor het afbakenen van de doelgroep van het Kindpakket hanteren gemeenten criteria. Behalve de hiervoor besproken criteria als leeftijd en/of het volgen van (een bepaald type) onderwijs, hanteren alle gemeenten een inkomensgrens. Dit houdt in dat het netto-inkomen van ouders of verzorgers niet hoger mag zijn dan een bepaald percentage van het sociaal minimum. Tot eind 2014 gold er voor wat betreft het verstrekken van de categoriale aanvullende inkomensondersteuning landelijk een inkomensgrens van 110% van het sociaal minimum. Per 1 januari 2015 is deze landelijke norm geschrapt en kunnen gemeenten zelf een inkomensgrens vaststellen. Uit de raadpleging blijkt dat veel gemeenten dit ook doen (zie schema 2.4).

Schema 2.4 Inkomensgrens, naar type gemeente en totaal

Inkomensgrens	G36 (N=11)	Overig (N=45)	Verband (N=16)	Totaal (N=72)
110% sociaal minimum	55%	44%	50%	47%
115% sociaal minimum	-	7%	-	4%
120% sociaal minimum	36%	40%	44%	42%
125% sociaal minimum	-	4%	-	3%
130% sociaal minimum	9%	4%	6%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Uit schema 2.4 kan worden afgeleid dat bijna de helft van de gesproken gemeenten de inkomensgrens voor het Kindpakket heeft verruimd naar een percentage boven de 110%.

Een deel van de gemeenten die dit niet heeft gedaan, geeft aan dit bij de herijking van het minimumbeleid te (her)overwegen. In verreweg de meeste gevallen is de inkomensgrens verlegd naar 120% van het sociaal minimum. Hierin zijn de verschillen naar type gemeente beperkt.

Wat betreft het hanteren van de inkomensgrens is het verder van belang om op te merken dat sommige gemeenten ook boven het vastgestelde percentage verstrekkingen doen. Hierbij werken de gemeenten veelal met een 'glijdende schaal'. Dat wil zeggen dat zij boven de gehanteerde inkomensgrens verstrekkingen doen, maar dat de omvang daarvan naar rato van het inkomen afneemt.

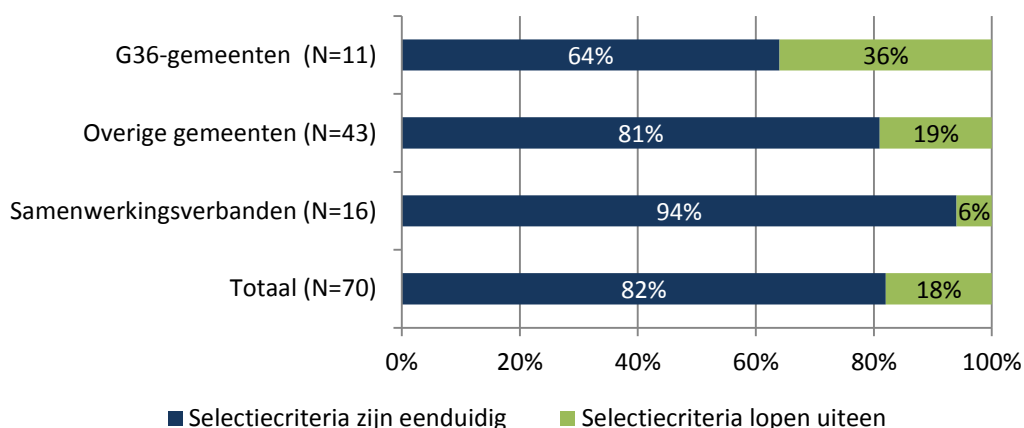
Bovendien hebben verschillende gemeenten in de gesprekken met ons aangegeven, dat naast de inkomensgrens (met daarboven al dan niet een glijdende schaal) ook sprake is van 'maatwerk'. Zo maken enkele gemeenten een uitzondering voor huishoudens met kinderen die in een schuldentraject zitten. Het gaat dan om huishoudens die in principe een te hoog inkomen voor het Kindpakket hebben. Doordat zij echter in het kader van een schuldentraject maandelijks een bedrag moeten reserveren valt het besteedbaar inkomen - uiteraard ook voor de kinderen - veel lager uit. Daarnaast geven diverse gemeenten aan dat hun (bijstands)consulenten of intermediaire partijen waarmee zij samenwerken - zoals Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds - ook de specifieke omstandigheden van een individu in ogenschouw mogen nemen om tot een verstrekking vanuit het Kindpakket te komen.

Van belang is in ieder geval dat de voorzieningen van het Kindpakket terechtkomen bij de doelgroep zelf (kinderen in armoede). Afhankelijk van de juridische grondslag vindt hiervoor een toetsing door de gemeenten plaats aan de hand van de inkomensgrens. Deze toetsing vindt vooraf en - al dan niet steekproefsgewijs - ook achteraf plaats. In het geval de uitvoering van het Kindpakket (deels) is gemandateerd aan de maatschappelijke organisaties kan sprake zijn van een lichtere vorm van toetsing. Ook omdat deze partijen particuliere middelen inzetten om voorzieningen uit het Kindpakket te bekostigen.

Eenduidigheid in selectiecriteria kindvoorzieningen

In de selectiecriteria van de verschillende typen voorzieningen uit het Kindpakket is over het algemeen echter wel sprake van eenduidigheid. Met andere woorden: in de keuzes die worden gemaakt om tot een verstrekking over te gaan, worden geen grote verschillen gemaakt naar gelang het type voorziening dat wordt verstrekt. Dit blijkt ook uit figuur 2.3 waarin de antwoorden van de geraadpleegde gemeenten zijn weergegeven op de vraag of zij tussen hun (verschillende typen) kindvoorzieningen een onderscheid maken in de selectiecriteria. Hieruit volgt dat vier van de vijf gemeenten voor elke voorziening uit het Kindpakket dezelfde toegangseisen hanteert. Dit betekent dat bij een vijfde van de gemeenten met uiteenlopende criteria wordt gewerkt. Vooral de G36-gemeenten blijken vaker met uiteenlopende eisen te werken. Terwijl de samenwerkingsverbanden van gemeenten vrijwel allemaal met eenduidige criteria werken. Hieraan ligt waarschijnlijk de wens van deze samenwerkende gemeenten ten grondslag om gezamenlijk een uniform product (Kindpakket) aan te bieden.

Figuur 2.3 Eenduidigheid selectiecriteria van de kindvoorzieningen, naar type gemeente en totaal⁸

Wanneer we inzoomen op de gemeenten die voor voorzieningen uit het Kindpakket uiteenlopende criteria hanteren, blijkt dat de afwijkingen in de meeste gevallen worden veroorzaakt door partnerorganisaties waarmee gemeenten samenwerken zoals Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds⁹. Zij hebben veelal een ruimer toelatingsbeleid dan de gemeenten zelf omdat ze - bijvoorbeeld in het geval van Stichting Leergeld - ook huisbezoeken afleggen en zo de specifieke omstandigheden van een gezin in beeld brengen. Hierdoor staan zij, zo beamen veel gemeenten, vaak dicht bij de gezinnen en kunnen op basis hiervan bepalen of kinderen van een bepaald gezin in aanmerking komen voor een voorziening (en wat dan benodigd is). Een goed voorbeeld hiervan vormt de gemeente Leeuwarden waar intermediaire partijen veel vrijheid hebben gekregen om het Kindpakket ‘op maat’ uit te voeren (zie kader).

Gemeente Leeuwarden: ‘gekantelde aanpak’

Om de uitvoering van de vele kindvoorzieningen in de gemeente Leeuwarden in goede banen te leiden is gekozen voor een gekantelde aanpak. Hierbij is de uitvoering van het Kindpakket belegd bij een aantal uitvoerende partijen waarmee een subsidierelatie is aangegaan. Dit zijn het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds, Stichting Leergeld en de sociale wijkteams. Een belangrijk kenmerk van de gekantelde aanpak van de gemeente Leeuwarden is dat alleen op hoofdlijnen prestatieafspraken zijn gemaakt. Hierdoor hebben de partners in de uitvoering veel vrijheid gekregen om het Kindpakket naar eigen inzicht en ervaring uit te voeren. Beleidsmedewerker Lysbeth Wiersma van de gemeente Leeuwarden vertelt: *“Met het Kindpakket hebben we een kanteling teweeggebracht waarbij uitvoerende partijen vrijheid en verantwoordelijkheid hebben gekregen om te bepalen welke voorzieningen zij aan kinderen in armoede willen verstrekken. Dit hebben we bewust gedaan omdat deze partijen veel dicht bij de kinderen staan. Hierdoor hebben zij ook het beste zicht op welke voorzieningen in een bepaalde situatie benodigd zijn.”* Meer informatie over deze vernieuwende Leeuwarder aanpak is te vinden in bijlage I.

⁸ De uitkomsten in deze figuur zijn gebaseerd op 70 (in plaats van 72) waarnemingen. Twee gemeenten konden deze vraag namelijk niet beantwoorden.

⁹ Daarnaast lopen in enkele gevallen de eisen bij sommige gemeenten uiteen omdat ze ook gebruikmaken van de stadspas van een (grote) buurgemeente.

3. Totstandkoming en financiering van het Kindpakket

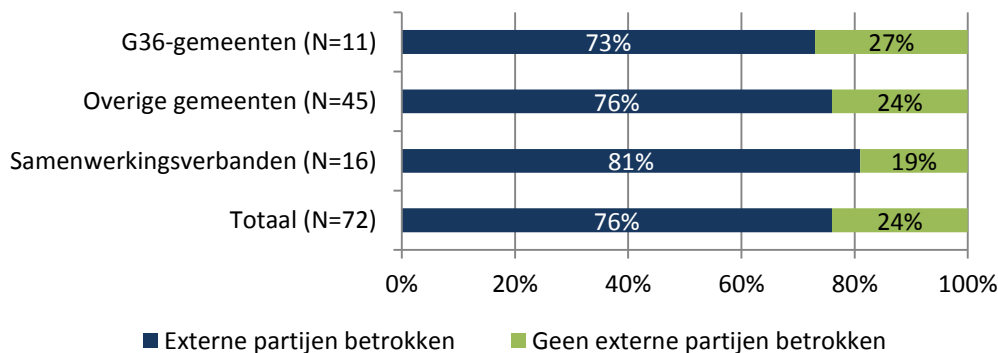
3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de totstandkoming en financiering van het Kindpakket. Hierbij kijken in paragraaf 3.2 en 3.3 naar de betrokkenheid van externe partijen bij de realisatie van het Kindpakket. In paragraaf 3.4 nemen we de financieringsvormen van het Kindpakket in ogenschouw.

3.2 Betrokkenheid externe partijen totstandkoming Kindpakket

Tijdens de raadpleging van gemeenten zijn vragen gesteld over de totstandkoming en financiering van het Kindpakket. Hierbij is allereerst nagegaan in hoeverre gemeenten externe partijen hebben betrokken voor het bepalen van de inhoud en vormgeving van het Kindpakket. Uit figuur 3.1 volgt dat dit bij driekwart van de gemeenten het geval is geweest. Daarbij hebben zich geen grote verschillen voorgedaan naar type gemeente.

Figuur 3.1 Betrokkenheid externe partijen bij de totstandkoming van het Kindpakket, naar type gemeente en totaal

Aan de 55 gemeenten die externe partijen hebben betrokken, is de vervolgvraag gesteld welke partijen het precies betreft (zie figuur 3.2)

Figuur 3.2 Betrokken partijen bij de totstandkoming van het Kindpakket (N=55)

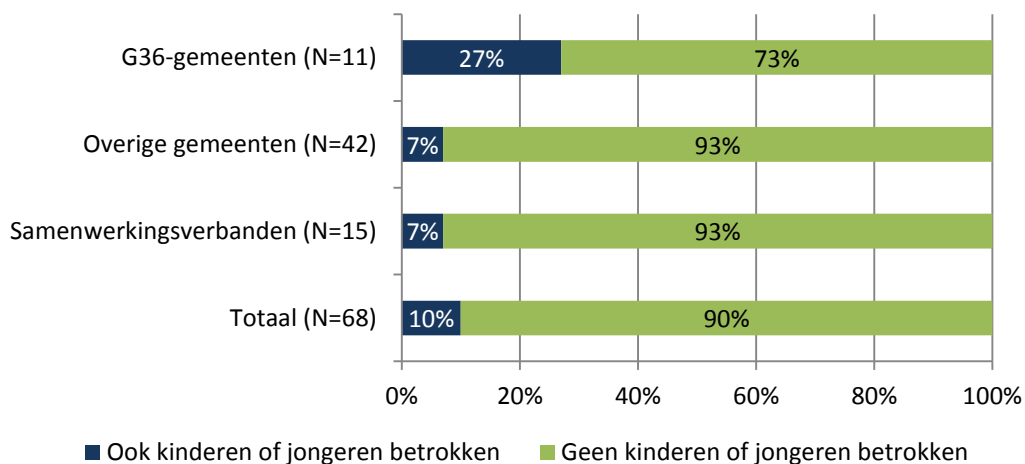

Uit figuur 3.2 op de vorige bladzijde volgt dat gemeenten bij de totstandkoming van het Kindpakket gebruik hebben gemaakt van de kennis en het netwerk van diverse partijen. Het meest voorkomend is echter de betrokkenheid van Stichting Leergeld en het Jeugdsportfonds. Op enige afstand gevolgd door sociale wijkteams, cliëntenraden, voedselbanken en het Jeugdcultuurfonds. Daarnaast hebben enkele (samenwerkende) gemeenten de deskundigheid benut van andere gemeenten of een intergemeentelijke sociale dienst. Onder de categorie 'anders' in figuur 3.2 vallen tot slot kringloopwinkels, speelgoedbanken en (lokale) vrijwilligersorganisaties.

3.3 Betrokkenheid kinderen totstandkoming Kindpakket

In de handreiking van de Kinderombudsman is het advies gedaan om ook kinderen en jongeren te betrekken bij de totstandkoming van het Kindpakket. Tijdens de eerste fase van het onderzoek is getoetst in hoeverre gemeenten aan dit advies al opvolging hebben gegeven. De uitkomsten daarvan staan weergegeven in figuur 3.3. Hierbij merken we op dat vier gemeenten deze vraag niet beantwoorden, vandaar dat de 'N' in de onderstaande figuur is gebaseerd op een kleiner aantal waarnemingen.

Figuur 3.3 Betrokkenheid kinderen en/of jongeren bij totstandkoming Kindpakket

Uit de bovenstaande weergave komt duidelijk naar voren dat slechts een klein deel van de gesproken gemeenten ook kinderen en/of jongeren betrekken bij de totstandkoming van het Kindpakket. Het gaat hierbij in totaal dan om zeven gemeenten (waarvan drie G36-gemeenten). Desgevraagd hebben deze gemeenten de betrokkenheid van kinderen en/of jongeren op de volgende wijze gestalte gegeven:

- Voorstel Kindpakket is met de jeugd(advies)raad besproken (3 keer genoemd)
- Via kindburgemeester/jeugdraad (2 keer genoemd)
- Onderzoek naar de wensen van kinderen uitgevoerd (1 keer genoemd)
- Ontwikkeling van een kindfolder (1 keer genoemd)

Naar de toekomst mag overigens wel verwacht worden dat meer gemeenten kinderen en/of jongeren gaan betrekken bij de (verdere) vormgeving van hun Kindpakket. In totaal tien gemeenten hebben in de interviews met ons namelijk 'spontaan' uitgesproken dat ze voornemens zijn om dit bij de toekomstige herijking van hun Kindpakket te gaan doen.

3.4 Financiering van het Kindpakket

In het onderzoek is ook onderzocht op welke wijze gemeenten hun Kindpakket hebben gefinancierd. Hiertoe hebben we een aantal financieringsvormen voorgelegd en getoetst of deze benut worden om (de voorzieningen uit) het Kindpakket te bekostigen. In schema 3.1 geven we het resultaat van deze exercitie weer.

Schema 3.1 Financiering van het Kindpakket, naar type gemeente en totaal

Financieringsvorm	G36 (N=11)	Overig (N=45)	Verband (N=16)	Totaal (N=72)
Extra middelen Kabinet voor gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	91%	96%	88%	93%
Gemeentelijke regelingen en fondsen voor inwoners met een laag inkomen	91%	82%	87%	84%
Externe fondsen	46%	43%	20%	39%
Private partijen	36%	11%	0%	13%
Regionale fondsen van samenwerkende gemeenten	0%	9%	19%	10%
Anders	9%	0%	7%	3%

Let op: percentages tellen niet op tot 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

Uit het bovenstaande schema volgt dat voor de Kindpakketten van gemeenten twee belangrijke financieringsvormen bestaan. In de eerste plaats benutten vrijwel alle gemeenten de extra middelen die het kabinet aan gemeenten beschikbaar stelt voor het armoede- en schuldenbeleid (vanaf 2015 jaarlijks 90 miljoen euro). Deze middelen zijn weliswaar niet geormerkt voor de bestrijding van armoede onder kinderen, maar de staatssecretaris heeft gemeenten wel verzocht om bij de inzet van de extra middelen het accent voornamelijk te leggen op kinderen die onvoldoende kunnen participeren in de samenleving. Uit schema 3.1 volgt dat vrijwel alle geraadpleegde gemeenten aan deze oproep gehoor hebben gegeven door de extra middelen ook voor kinderen in te zetten. Verder stellen we vast dat bijna alle gemeenten - naast de extra rijksmiddelen - de eigen gemeentelijke regelingen en fondsen aanspreken om het Kindpakket te bekostigen. Deze regelingen/fondsen worden gefinancierd met middelen uit het gemeentefonds. Daarnaast maakt bijna de helft van de gemeenten gebruik van externe fondsen die vooral door organisaties als Stichting Leergeld, het Jeugdportfonds en het Jeugdcultuurfonds worden opgebracht.

Ten aanzien van de financieringsvormen van het Kindpakket doen zich weinig verschillen voor naar type gemeenten. Wel valt op dat samenwerkingsverbanden van gemeenten minder vaak aanspraak maken op de externe fondsen. Dit laatste houdt verband met het feit dat deze gemeenten het Kindpakket vaker uitvoeren via (uitsluitend) een intergemeentelijke sociale dienst en in mindere via externe partijen en hun bijbehorende fondsen. Tot slot valt op dat G36-gemeenten vaker private partijen als financiers betrekken. Een voorbeeld vormt de gemeente Den Haag waar de ANWB - in de vorm van het verstrekken van fietsen - een bijdrage levert aan het Kindpakket.

4. Verstrekking en bereik van het Kindpakket

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk kijken we naar de wijze waarop voorzieningen uit het Kindpakket in de praktijk worden verstrekt (paragraaf 4.2) en aangevraagd (paragraaf 4.3). Ook bezien we hoe deze werkwijzen bijdragen aan het bereik van het Kindpakket (paragraaf 4.4).

4.2 Wijze van verstrekking

Ontwikkeling in verstrekkingen

Kindvoorzieningen kunnen op verschillende wijzen worden verstrekt. Uit de raadpleging van gemeenten blijkt dat de manier van verstrekken in de afgelopen jaren in beweging is gekomen. De afschaffing van de categoriale bijstand vormt hiervoor een belangrijke aanleiding. Daarnaast zetten gemeenten sterker in op het bereik van de beoogde doelgroep, namelijk de kinderen zelf. Hierdoor zijn veel gemeenten in de afgelopen tijd overgegaan op verstrekkingen in natura. Voor zover verstrekkingen in geld worden gedaan, zien gemeenten strenger toe of de middelen ook daadwerkelijk voor kinderen worden aangewend. Vaak worden verstrekkingen in geld dan ook alleen op declaratiebasis gedaan. Dit betekent dat minima door middel van facturen en - wanneer zij het niet kunnen voorfinancieren - offertes/prijsopgaves moeten kunnen aantonen dat de middelen aan kinderen zijn (en worden) besteed.

Typen verstrekkingen uit Kindpakket

Voor de verschillende typen voorzieningen in het Kindpakket is in schema 4.1 uiteengezet op welke wijze de verstrekkingen binnen de geraadpleegde gemeenten plaatsvinden. Hieruit volgt dat in de wijze van verstrekking enige variatie bestaat (in het navolgende gaan we hier kort op in). Wel ligt de nadruk op verstrekkingen via gratis voorzieningen of via geldbedragen op declaratiebasis.

Schema 4.1 Wijze van verstrekking Kindpakket, naar type kindvoorziening

Type voorziening	Korting	Tegoedbon	Gratis voorziening	Bedrag *
Maatschappelijke participatie (N=67)	7%	24%	58%	33%
School (N=58)	-	13%	43%	53%
Vervoer (N=38)	3%	3%	61%	39%
Basisvoorzieningen in levensonderhoud (N=21)	5%	33%	48%	19%
Overige voorzieningen (N=12)	-	-	58%	42%
Bijzondere omstandigheden (N=6)	-	-	-	100%

* Op declaratiebasis

Let op: percentages tellen niet op tot 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren.

Voorzieningen voor maatschappelijke participatie worden op diverse wijzen verstrekt. In de meeste gevallen gaat het om een gratis voorziening. Vaak gaat het hierbij dan om een contributie aan een vereniging waarbij de geldstroom direct vanuit de gemeente aan

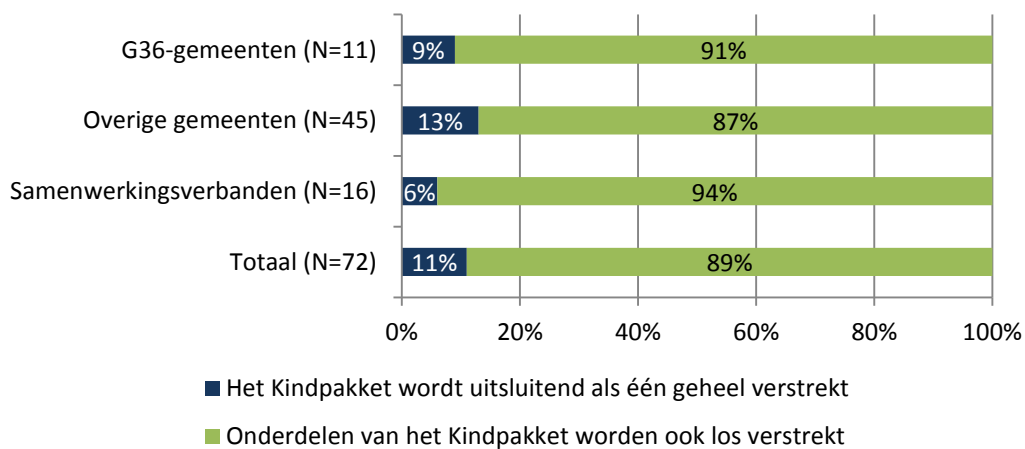
de vereniging wordt overgemaakt (of verstrekt wordt aan intermediaire partijen, zoals Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds). Daarnaast kunnen kinderen en jongeren op declaratiebasis vaak gebruikmaken van voorzieningen voor maatschappelijke participatie. Tot slot verstrekken sommige gemeenten tegoedbonnen, bijvoorbeeld voor een bezoek aan de bioscoop of het theater. De meeste **voorzieningen voor school** (zoals computers en tablets) worden in natura of op declaratiebasis verstrekt. Daarnaast worden reguliere en incidentele schoolkosten, zoals schoolreisjes, op declaratiebasis vergoed. Ook **kosten voor vervoer** worden meestal via een gratis voorziening (een abonnement of fiets in natura) of op declaratiebasis verstrekt.

De **basisvoorzieningen voor levensonderhoud** worden in natura, via tegoedbonnen en (in mindere mate) op declaratiebasis vergoed. In voorgaand schema 4.1 is zichtbaar dat de helft van de gemeenten rondom levensonderhoud, kleding en dergelijke verstrekt, vaak in samenwerking met voedsel- en/of kledingbanken. Daarnaast maakt een derde van de gemeenten gebruik van tegoedbonnen. Dit betreft bijna altijd bonnen voor kleding die - in samenspraak met de lokale middenstand - bij (lokale) kledingzaken kunnen worden uitgegeven (in bijlage I zijn hierover ook een aantal casebeschrijvingen opgenomen van onder meer de gemeenten Moerdijk en Waalwijk). Ook kunnen binnen een aantal gemeenten tegoedbonnen worden ingewisseld bij de lokale kledingbank. Bij de **overige voorzieningen** (zoals verjaardagsboxen en tijdschriften) geldt dat sprake is van een mix van gratis voorzieningen en vergoedingen op declaratiebasis. Tot slot worden **voorzieningen voor uitgaven door bijzondere omstandigheden** vrijwel altijd op declaratiebasis vanuit de bijzondere bijstand vergoed.

Verstrekking Kindpakket: in zijn geheel of ook los

Aan de gemeenten is ook gevraagd of zij het Kindpakket altijd als één geheel verstrekken of dat kinderen/jongeren ook aanspraak kunnen maken op één of meerdere losse voorzieningen (zie figuur 4.1). Hieruit volgt dat bijna alle gemeenten onderdelen uit het Kindpakket ook los verstrekken. Hierbij doen zich geen grote verschillen voor naar type gemeente.

Figuur 4.1 Wijze van verstrekking van het Kindpakket, naar type gemeente en totaal

4.3 Wijze van aanvraag

Raadpleging van de gemeenten leert dat ouders van kinderen die in armoede leven op verschillende wijzen kindvoorzieningen kunnen aanvragen (zie schema 4.2). Hierbij voert het (fysieke en elektronische) loket van gemeenten de boventoon. Daarnaast kunnen voorzieningen bij ongeveer de helft van de gemeenten via de (externe) samenwerkingspartners worden aangevraagd, bijvoorbeeld via Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds, het Jeugdcultuurfonds en sociale wijkteams.

Schema 4.2 Kanalen waarlangs kindvoorzieningen kunnen worden aangevraagd, naar type gemeente en totaal

Kanaal	G36 (N=11)	Overig (N=45)	Verband (N=16)	Totaal (N=72)
Loket van de gemeente	36%	73%	81%	69%
Elektronisch loket gemeente	55%	56%	67%	58%
Partners die betrokken zijn bij de verstrekking van voorzieningen	73%	46%	33%	47%
Sociale wijkteam(s)	9%	22%	20%	19%
Centrum voor Jeugd en Gezin	-	5%	7%	4%

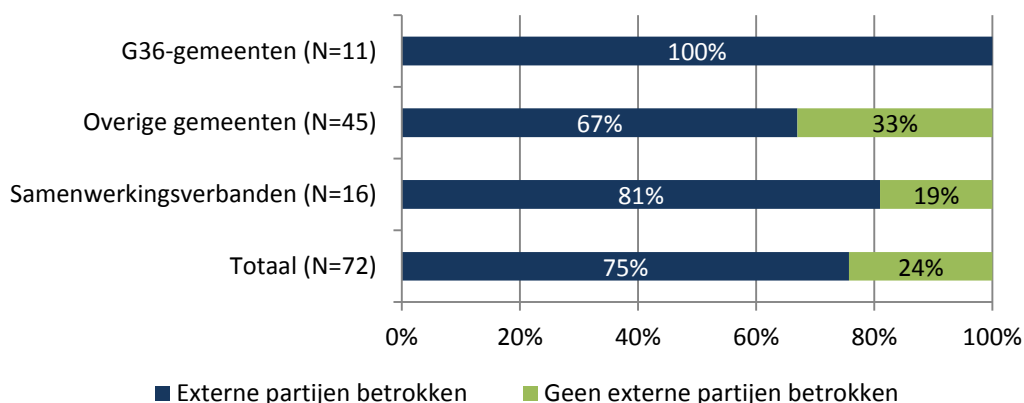
Aantallen tellen niet op tot 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk waren

In het bovenstaande schema valt op dat zich een duidelijk verschil voordoet tussen de G36-gemeenten en de overige (samenwerkingsverbanden van) gemeenten. Hierbij is zichtbaar dat de doelgroep bij G36-gemeenten in veel sterkere mate bij externe partners een aanvraag kan indienen. Terwijl bij de andere gemeenten dit vaker verloopt via het (elektronische) loket van de gemeente of de intergemeentelijke sociale dienst.

Betrokkenheid externe partners bij verstrekkingen Kindpakket

Bij de verstrekking van voorzieningen uit het Kindpakket kunnen gemeenten een beroep doen op andere partijen. Uit figuur 4.2 volgt dat dit bij driekwart het geval is.

Figuur 4.2 Betrokkenheid externe partijen bij de verstrekking van voorzieningen uit het Kindpakket, naar type gemeente en totaal

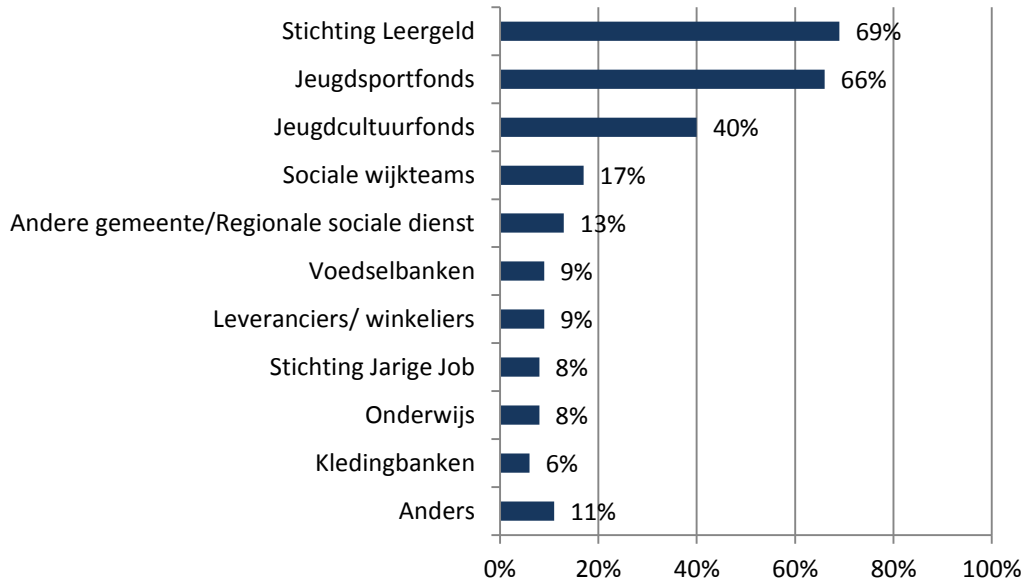

Als toelichting op deze uitkomst in figuur 4.2 geven gemeenten desgevraagd aan dat ze heel bewust gebruikmaken van externe partijen om het bereik en gebruik van het Kindpakket onder de doelgroep te vergroten. Overigens valt in figuur 4.2 op dat de G36-

gemeenten wat dat betreft altijd kiezen voor samenwerking met externe partijen ten behoeve van de verstrekking van (bepaalde onderdelen uit) het Kindpakket.

Voor de - in totaal 54 van de 72 - gemeenten die externe partijen betrekken bij de verstrekking van de voorzieningen, zijn we vervolgens nagegaan welke partijen het betreft. De uitkomsten daarvan staan weergegeven in figuur 4.3.

Figuur 4.3 Partijen die betrokken zijn bij verstrekkingen van het Kindpakket (N=54)

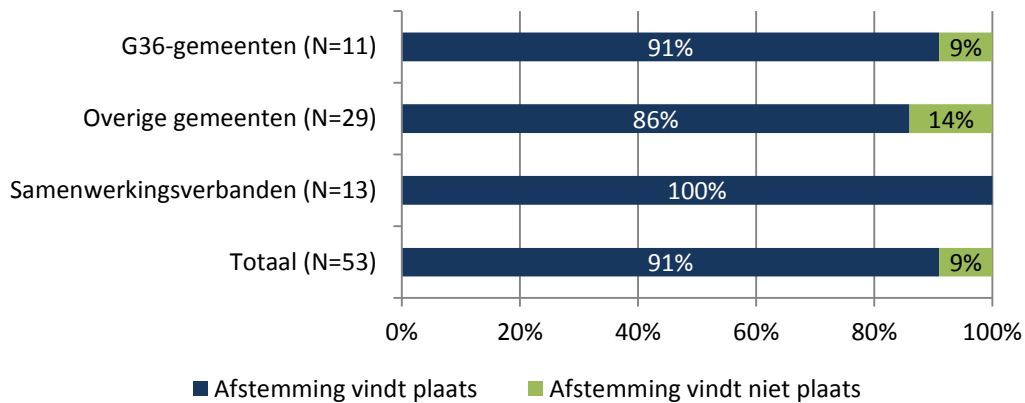
Hieruit volgt dat deze gemeenten voornamelijk Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds betrekken bij de verstrekkingen uit het Kindpakket. Daarnaast zetten enkele gemeenten sociale wijkteams in. Andere externe partijen zijn beduidend minder vaak naar voren gebracht. Onder de categorie 'anders' in figuur 4.3 scharen we overigens partijen als de speelgoedbanken, bibliotheken, kinderopvangorganisaties, de jeugdgezondheidszorg en fondsen voor urgente noden.

Regie en afstemming over het Kindpakket

Aan de groep gemeenten die samenwerken met externe partijen bij de uitvoering van het Kindpakket (N=54), is ook gevraagd waar de centrale regierol rondom c.q. de coördinatie van het Kindpakket is belegd. Dit blijkt bij een ruime meerderheid - namelijk 91% - bij één specifieke partij te zijn. Slechts een enkele keer is dit in handen gelegd van meerdere partijen. Meestal voert de gemeente (42 keer genoemd), de intergemeentelijke sociale dienst (4 keer) of een (groter) buurgemeente (2 keer) de regie. Daarnaast is bij een minderheid de regie van het Kindpakket belegd bij Stichting Leergeld (6 keer).

Vervolgens hebben we getoetst of tussen de verschillende partijen die betrokken zijn bij (de uitvoering van) het Kindpakket ook op regelmatige basis afstemming plaatsvindt. Hierbij kon één beleidsmedewerker deze vraag niet beantwoorden. Het oordeel van de overige gemeenten die samenwerken met externe partijen is vervat in figuur 4.4.

Figuur 4.4 Afstemming tussen gemeente en betrokken partijen rond het Kindpakket, naar type gemeente en totaal

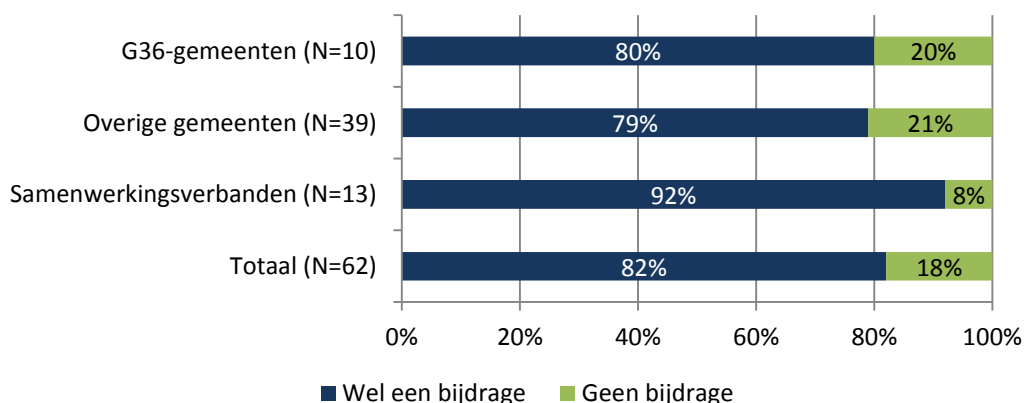

Uit de bovenstaande weergave volgt dat bijna alle gemeenten op regelmatige basis afstemmen met de externe partijen over het Kindpakket. Bij de geraadpleegde samenwerkingsverbanden van gemeenten is dit zelfs altijd het geval. In de meeste gevallen geschiedt afstemming dan door regelmatig - dat wil zeggen enkele keren per jaar - met de betrokken partijen bij het Kindpakket om de tafel te gaan. Onderwerpen die dan aan de orde komen zijn onder meer het bereik van de doelgroep en (eventuele) dubbelingen in het aanbod van de gemeente en de samenwerkende partijen.

4.4 Bijdrage werkwijze aan bereik van het Kindpakket

Ten slotte hebben we voor zowel de gemeenten die samenwerken met externe partijen als zij die dit niet doen, getoetst in hoeverre zij ervaren dat hun werkwijze eraan bijdraagt dat voorzieningen uit het Kindpakket ook daadwerkelijk bij de doelgroep terecht komen. In figuur 4.5 hebben we deze uitkomsten uiteengezet.

Figuur 4.5 Mate waarin werkwijze gemeente eraan bijdraagt dat voorzieningen uit het Kindpakket bij de beoogde doelgroep terecht komen

Uit de bovenstaande figuur volgt dat het overgrote merendeel van de gemeenten van mening is dat hun werkwijze ertoe leidt dat de voorzieningen bij kinderen en jongeren terecht komen. Hierbij brengen gemeenten die samenwerken met externe partijen naar voren dat deze samenwerking een belangrijke bijdrage levert aan het in beeld krijgen (en bereiken) van de doelgroep. Bijvoorbeeld omdat partijen als Stichting Leergeld ook actief

(mee)zoeken naar kinderen en jongeren uit gezinnen in armoede en erop toezien dat voorzieningen uit het Kindpakket goed terechtkomen.

Daarnaast dragen verschillende gemeenten aan dat zij - zie de eerder gepresenteerde figuur 4.1 - hun verstrekkingen vooral in natura en op declaratiebasis doen. In het eerste geval kan de doelgroep dan rechtstreeks gebruikmaken van een voorziening. In het tweede geval is altijd een aankoopbewijs of iets vergelijkbaars nodig om het (vooraf of achteraf) te ontvangen bedrag van de gemeente te kunnen verantwoorden. Bij het laatste plaatsen we wel de kanttekening dat niet elke gemeente alle facturen controleert. Enkele gemeenten doen dit - vanwege de administratieve belasting - namelijk alleen aan de hand van steekproeven.

Feitelijk bereik van het Kindpakket

Tot slot hebben we de gemeenten ook gevraagd in hoeverre zij de volledige doelgroep van het Kindpakket in beeld hebben (en welk deel zij daarvan denken te bereiken). Deze vragen bleken moeilijk te beantwoorden. Rondom het inzichtelijk krijgen van de volledige doelgroep en het bereik ligt dan ook een belangrijk aandachtspunt (zie ook hoofdstuk 6). Wel merken we hier op dat een aanzienlijk deel van de gemeenten inspanningen pleegt om het bereik vast te stellen. Dit doen zij bijvoorbeeld via hun eigen armoedemonitor en door verschillende databestanden over de doelgroep te ontsluiten. Desondanks blijft een deel van de kinderen buiten beeld. Daarom zien we in toenemende mate ook gemeenten samenwerken met maatschappelijke partners en sociale wijk- of gebiedsteams om meer kinderen te bereiken met (voorzieningen uit) het Kindpakket¹⁰.

Uiteindelijk hebben 43 van de 72 geraadpleegde gemeenten wel een inschatting kunnen maken van het aandeel kinderen dat zij in beeld hebben voor het Kindpakket. Dit ligt gemiddeld op 65 procent. Gevraagd naar het feitelijk bereik van de (volledige) doelgroep - dus ook van de kinderen die nog niet in beeld zijn - hebben 17 gemeenten een schatting kunnen maken. Zij denken gemiddeld 60 procent van de doelgroep te bereiken.

---

¹⁰ Vanuit de Klankbordgroep Kindpakketten is opgemerkt dat daarbij een deel van de kinderen in armoede ook wordt bereikt via het Nationaal Fonds Kinderhulp. Dit gebeurt dan wel op een indirecte wijze. In de praktijk kunnen de maatschappelijke partners en sociale wijk- of gebiedsteams waarmee een aanzienlijk deel van de gemeenten samenwerkt namelijk een beroep doen op dit fonds.

5. Communicatie over het Kindpakket

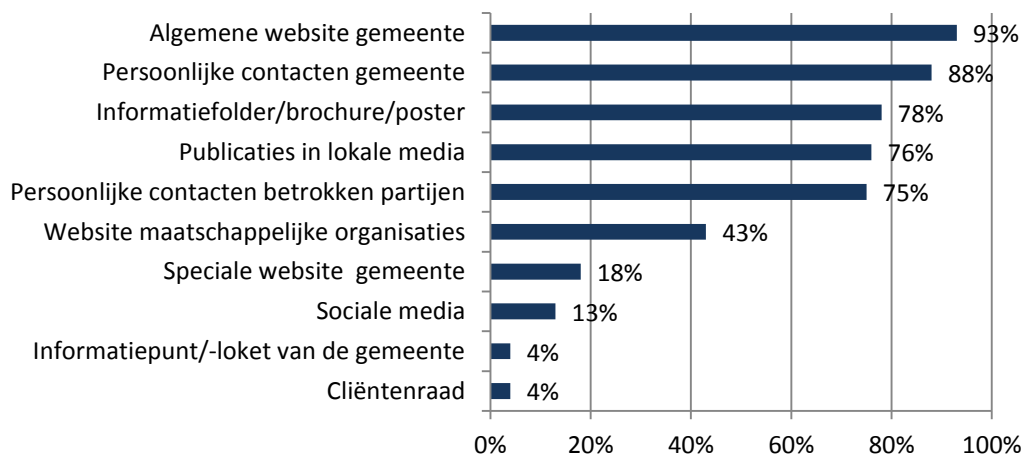
5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de communicatie over het Kindpakket. Hierbij brengen we in paragraaf 5.2 in beeld hoe gemeenten over het Kindpakket communiceren richting de doelgroep. In paragraaf 5.3 gaan we na in hoeverre gemeenten van mening zijn dat hun Kindpakket ook voldoende bekend is bij de doelgroep. Tot slot kijken we in paragraaf 5.4 naar het feitelijk gebruik van de term Kindpakket.

5.2 Communicatie over Kindpakket

Kijken we naar de communicatie over het Kindpakket dan is zichtbaar dat gemeenten verschillende informatiekanalen inzetten om de doelgroep te bereiken (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1 Informatiekanalen over het Kindpakket (N=72)

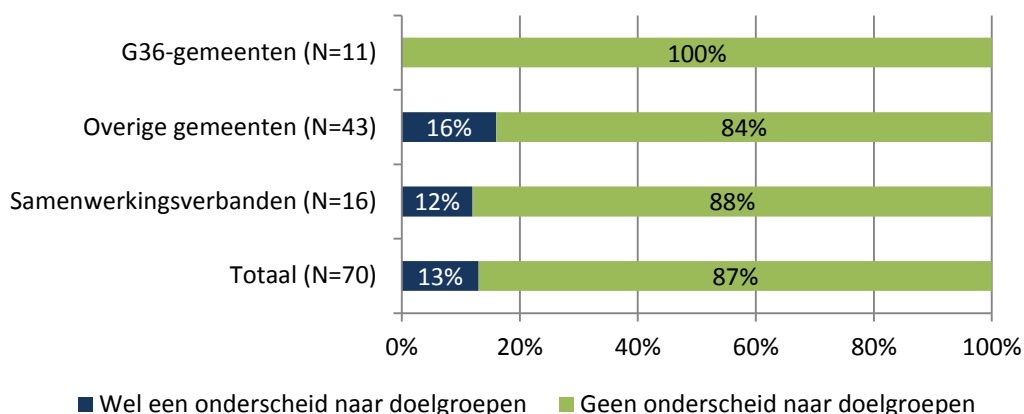

Hierbij trachten bijna alle gemeenten via hun website en rechtstreekse persoonlijke contacten (bijvoorbeeld via de bijstandsconsulent) de doelgroep te informeren over het Kindpakket. Ook zet bijna driekwart van de gemeenten intermediaire partijen in om de doelgroep te bereiken. Daarbij zijn zij in veel gevallen ook 'de ogen en oren' van de gemeenten om (moeilijk bereikbare) doelgroepen in beeld te krijgen en te informeren.

Onderscheid in de communicatie naar doelgroepen

Eerder in deze rapportage is naar voren gekomen dat de Kinderombudsman het belang van het betrekken van kinderen bij de totstandkoming van het Kindpakket onderstreept. Dit om te borgen dat het Kindpakket de doelgroep daadwerkelijk bereikt en aansluit bij de behoeften van kinderen. In dit kader is getoetst in hoeverre in de communicatie over het Kindpakket een onderscheid wordt gemaakt naar doelgroep. In die zin dat gemeenten bij de keuze van hun informatiekanalen en communicatieboodschap een verschil maken tussen de kinderen of jongeren zelf, hun ouders/verzorgers of beroepskrachten dan wel andere partijen die dicht bij de kinderen staan. Twee beleidsmedewerkers konden deze vraag niet beantwoorden. De uitkomsten van de overige gemeenten staan in figuur 5.2 op de volgende bladzijde gepresenteerd.

Figuur 5.2 Onderscheid naar doelgroepen in communicatie, naar type gemeente en totaal

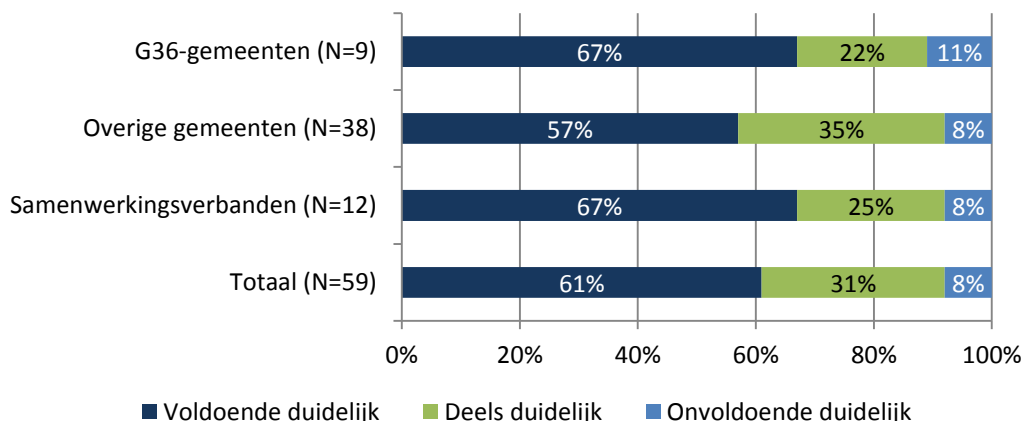

Uit de bovenstaande figuur volgt dat slechts een zeer beperkt deel van de gemeenten in de communicatie over het Kindpakket een onderscheid maakt naar typen doelgroepen. We hebben bij enkele gemeenten die dit wel doen doorgevraagd hoe zij hieraan dan vormgeven. Hieruit komt naar voren dat vijf gemeenten specifiek inzetten op het bereiken van kinderen door sociale media te benutten, een specifieke website voor kinderen te maken (zoals de website van de gemeente Westland waar kinderen vanaf 12 jaar zelf een aanvraag kunnen indienen voor het Kindpakket) en folders te ontwikkelen. Daarnaast hebben enkele gemeenten een aparte communicatielijn in de richting van partijen in de samenleving opgezet die een signalerings- en doorverwijzingsfunctie vervullen (zoals huisartsen, scholen en diverse maatschappelijke instellingen).

5.3 Duidelijkheid van het Kindpakket

Bij de geraadpleegde gemeenten is ook getoetst in hoeverre zij denken dat het voor de doelgroep voldoende duidelijk is wat het Kindpakket inhoudt. In totaal konden 59 van de 72 gemeenten deze vraag goed beantwoorden.

Figuur 5.3 Duidelijkheid van de voorzieningen in het Kindpakket voor de doelgroep, naar type gemeente en totaal

Zichtbaar is dat zes op de tien gemeenten ervan overtuigd is dat het voor de doelgroep voldoende duidelijk is wat het Kindpakket voor hen kan betekenen. Daarnaast denkt drie op de tien gemeenten dat dit deels het geval zal zijn. Slechts een beperkt deel verwacht dat de mogelijkheden van het Kindpakket voor de doelgroep nog te weinig bekend zijn.

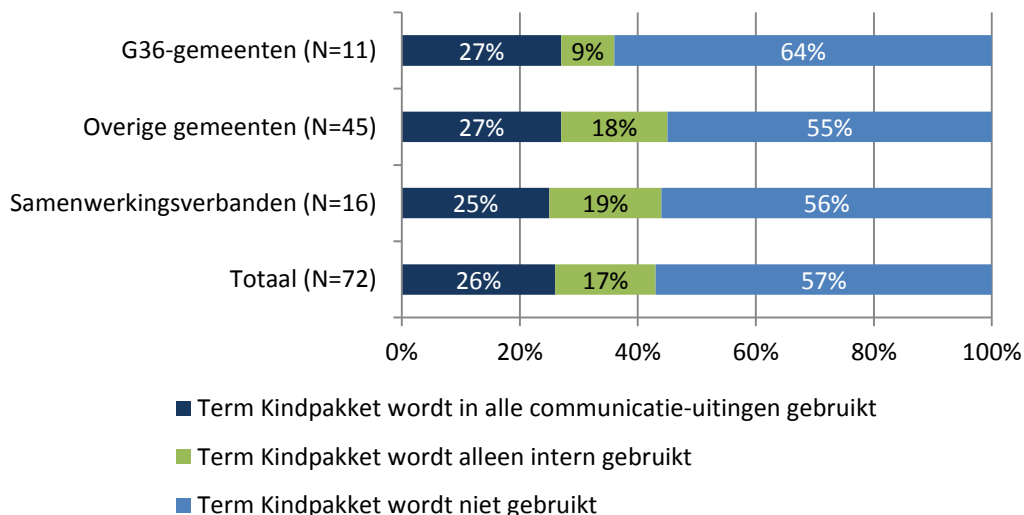
5.4 Gebruik van de term Kindpakket

Het succes van een Kindpakket valt of staat met een goede communicatie naar de doelgroep. Hierbij is het van belang om te melden dat het hebben van een Kindpakket volgens veel gemeenten op zichzelf al positief bijdraagt aan de communicatie naar de doelgroep. Hierbij is door gemeenten naar voren gebracht dat:

- Via een Kindpakket een duidelijke prioritering ontstaat voor de doelgroep kinderen. Daarbij worden zij dankzij een apart pakket ook minder snel de dupe van bijvoorbeeld gemeentelijke bezuinigingen (omdat een apart budget is gereserveerd);
- Het in de uitvoering makkelijker wordt – voor bijvoorbeeld de sociale dienst/afdeling Werk en Inkomen, sociale wijkteams en intermediaire partijen – om (onderdelen uit) het Kindpakket aan te bieden. Over het algemeen is namelijk de ervaring dat het voeren van het Kindpakket voor de uitvoerende partijen leidt tot een overzichtelijker en eenduidiger geheel van de voorzieningen die voor kinderen beschikbaar zijn. Hierdoor is het voor de betrokken partijen die de doelgroep trachten te bereiken makkelijker geworden om de doelgroep op voorzieningen uit het pakket te wijzen;
- In het verlengde hiervan leidt een Kindpakket volgens diverse gemeenten tot een clustering van (een belangrijk deel van) de bestaande regelingen. Waar de situatie rondom de voorzieningen voor het Kindpakket voorheen versnipperd was, is dit met een Kindpakket minder het geval.

Tot slot hebben we getoetst in hoeverre de term ‘Kindpakket’ ook in de praktijk wordt gebruikt. Hierbij hebben gemeenten kunnen aangeven of zij deze term alleen intern, in alle communicatie-uitingen of helemaal niet gebruiken (zie figuur 5.4).

Figuur 5.4 Gebruik van de term ‘Kindpakket’, naar type gemeente en totaal

Uit deze inventarisatie volgt dat ongeveer een kwart van de gemeenten de term Kindpakket in alle communicatie-uitingen toepast. Daarnaast gebruikt bijna een zesde de term alleen in (interne) beleidsstukken. De resterende gemeenten - ruim de helft - gebruikt de term ‘Kindpakket’ helemaal niet. Dit betreft vooral de gemeenten waar sprake is van een bundeling van kindvoorzieningen in natura met een soortgelijke strekking.

6. Succesfactoren en aandachtspunten Kindpakket

6.1 Inleiding

Op basis van de uitkomsten in deze rapportage en de casebeschrijvingen van de 10 gemeenten die in bijlage I staan beschreven, zetten we in dit hoofdstuk kort en bondig de belangrijkste succesfactoren (paragraaf 6.2) en aandachtspunten (paragraaf 6.3) uiteen rondom de opzet en uitvoering van een Kindpakket.

6.2 Belangrijkste succesfactoren

In schema 6.1 hebben we een aantal belangrijke succesfactoren van de geraadpleegde gemeenten rondom de opzet en uitvoering van hun Kindpakket uiteengezet.

Schema 6.1 Meest genoemde succesfactoren die gemeenten ervaren rondom de opzet en uitvoering van het Kindpakket

Succesfactoren

- Groot bereik van de doelgroep door een brede samenwerking met intermediaire partijen, het maatschappelijk middenveld en de lokale middenstand
- 'Maatwerkaanpak' om te bepalen wat kinderen echt nodig hebben. Via consulent, sociaal wijk- of gebiedsteam, intermediairs, et cetera
- Door verstrekkingen in natura - of een goede controle achteraf op de declaraties - kan worden geborgd dat kinderen en jongeren daadwerkelijk worden bereikt
- Brede communicatie over Kindpakket via onder andere digitale media
- Betrokkenheid van kinderen bij de totstandkoming en uitvoering van het Kindpakket

Hieruit volgt dat het in samenvattende zin van belang is om bij een Kindpakket kinderen en jongeren zelf actief te betrekken. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een onderzoek onder (school)kinderen of door hen actief te betrekken via een jeugd(wijk)raad of een andere vorm van participatie. Hiervan zijn in bijlage I ook voorbeelden opgenomen van onder meer de gemeenten Leeuwarden en Capelle aan den IJssel. Ook kan het helpend zijn om kinderen vanaf een bepaalde leeftijd direct toegang te geven tot het Kindpakket. Een vernieuwend voorbeeld hiervan vormt de gemeente Westland die kinderen vanaf 12 jaar de gelegenheid geeft om zelf voorzieningen aan te vragen (zie wederom bijlage I).

Daarnaast is een brede en doelgroepgerichte aanpak van belang. Door het Kindpakket met meerdere gemeenten en diverse (maatschappelijke) partijen neer te zetten ontstaat - wanneer dit goed wordt uitgevoerd - slagkracht, efficiëntie en een groter bereik onder de doelgroep. Daarbij is een brede communicatie over het Kindpakket van belang richting zowel ouders als kinderen. Bij de verstrekking en aanvraag van de voorzieningen is vervolgens 'maatwerk' gevraagd om (meer) kinderen te bereiken met voorzieningen waar zij daadwerkelijk behoefte aan hebben. Methodes als huisbezoeken (zie gemeente Schouwen-Duiveland in bijlage I) en koffietafelgesprekken (zie gemeente Opsterland in dezelfde bijlage) kunnen hierin helpend zijn. Het is daarnaast belangrijk om voorzieningen zoveel mogelijk in natura te verstrekken dan wel een goede controle op (financiële) verstrekkingen uit te voeren om ervoor te zorgen dat voorzieningen de kinderen en jongeren daadwerkelijk bereiken.

6.3 Belangrijkste aandachtspunten

Als 'spiegel' op de belangrijkste succesfactoren kunnen ook een aantal aandachtspunten worden benoemd die bij de geraadpleegde gemeenten opvallen. Deze zijn in schema 6.2 vevat.

Schema 6.2 Meest genoemde aandachtspunten die gemeenten ervaren rondom de opzet en uitvoering van het Kindpakket

Aandachtspunten
<ul style="list-style-type: none">
▪ Bereik van de doelgroep (het is voor verschillende gemeenten lastig te bepalen welke kinderen allemaal in aanmerking komen voor het Kindpakket)
▪ In het verlengde hiervan: ook bereiken van gezinnen met schulden waardoor het feitelijk besteedbaar inkomen lager is
▪ Betrokkenheid van kinderen bij de vormgeving en de inhoud van het Kindpakket
▪ In de communicatie over het Kindpakket nog een verbeter slag maken om het pakket als één geheel aan voorzieningen te presenteren voor kinderen en jongeren in armoede

Samen met de succesfactoren kan vanuit deze aandachtspunten een 'lerende werking' uitgaan richting andere gemeenten met een Kindpakket (of gemeenten die voornemens zijn om een Kindpakket op te zetten). Hierbij merken we op dat bijna alle gemeenten tijdens de gesprekken met ons naar voren brachten dat ze het van belang vinden om op dit punt te leren van collega-gemeenten, bijvoorbeeld in de vorm van casebeschrijvingen zoals die in bijlage I zijn uitgewerkt. Ook hebben verscheidene gemeenten benoemd dat ze meer kennis willen delen met collega-gemeenten, onder meer over het beter in beeld brengen (en bereiken) van de doelgroep. Daarbij is vaak benoemd dat men meer ervaring wil delen over de mogelijkheden om intermediaire partijen in te zetten en beschikbare (data)bestanden over kinderen in armoede te ontsluiten. Daarnaast hebben enkele gemeenten naar voren gebracht dat ze een reflectie vanuit (landelijke) partijen - zoals de VNG en de Kinderombudsman - op termijn wenselijk vinden om te kunnen bepalen of in hun Kindpakket de juiste (hoeveelheid) voorzieningen zijn opgenomen.

7. Samenvattende conclusies

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk vatten we de belangrijke conclusies samen, die op grond van de voorgaande uitkomsten en de casestudies (zie bijlage I) kunnen worden getrokken. Daarna kan in de hierop volgende bijlage kennis worden genomen van de verdiepende casebeschrijvingen van 10 (van de 80) gemeenten die in dit onderzoek zijn geraadpleegd.

7.2 Samenvattende conclusies

In Nederland groeit bijna 12% van de kinderen op in armoede. In dit licht heeft de Kinderombudsman in 2013 een onderzoek gedaan naar armoede onder kinderen. Hieruit zijn een aantal belangrijke aanbevelingen voortgekomen. Eén daarvan luidt dat het wenselijk is dat gemeenten meer aandacht besteden aan kinderen die opgroeien in armoede. De Kinderombudsman heeft hiervoor het advies gegeven om in te zetten op hulp die direct ten goede komt aan de sociale, geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van kinderen. Hierbij is ook het begrip 'Kindpakket' geïntroduceerd. Hiermee wordt een bundeling van kindvoorzieningen in natura bedoeld die rechtstreeks ten goede komt aan kinderen in armoede.

Kenmerken Kindpakket

Om gemeenten te inspireren en ondersteunen bij het ontwikkelen en implementeren van een Kindpakket zijn in dit onderzoek de ervaringen van gemeenten met een Kindpakket in beeld gebracht. Hieruit volgt dat bij 72 (van de 80) geraadpleegde gemeenten feitelijk sprake is van een Kindpakket of een bundeling van kindvoorzieningen in natura met een soortgelijke strekking. Bovendien kan in algemene zin worden gesteld dat bij gemeenten de belangstelling voor het Kindpakket is toegenomen. Binnen de groep geraadpleegde gemeenten - die we vorig jaar ook spraken in het kader van een breder onderzoek naar gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid - zien we een positieve ontwikkeling in zowel het aantal gemeenten met een Kindpakket als het aantal kindvoorzieningen dat daarin is opgenomen. Zo zijn aan het begin van 2015 in totaal 15 gesproken gemeenten voor het eerst aan de slag gegaan met een Kindpakket.

In het Kindpakket kunnen verschillende typen voorzieningen zijn opgenomen. Bijna 3 op de 5 geraadpleegde gemeenten heeft al haar kindvoorzieningen hierin ondergebracht. De overige gemeenten bieden ook naast het Kindpakket voorzieningen aan. Het 'hart' van het Kindpakket wordt bijna altijd gevormd door voorzieningen voor maatschappelijke participatie, school en - iets minder vaak - vervoer. Diverse gemeenten zijn hiervoor een samenwerking aangegaan met maatschappelijke partners als het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en Stichting Leergeld. Ongeveer de helft van de gemeenten biedt ook voorzieningen voor levensonderhoud aan, zoals zomer- en winterkleding, schoenen en voedsel. Niet in alle gevallen verloopt dit dan via het Kindpakket. Bepaalde gemeenten voeren dit bewust zelfstandig uit. Dit is vaak het geval bij samenwerkingsverbanden van gemeenten. Vanwege verschillen van (politiek) inzicht houden zij vooral de voorzieningen voor levensonderhoud soms buiten het gezamenlijke Kindpakket.

Doelgroep Kindpakket

De meeste voorzieningen uit de Kindpakketten van de gemeenten zijn beschikbaar voor alle kinderen tot 18 jaar (of schoolgaande kinderen van 4 tot 18 jaar). Daarnaast zijn bepaalde voorzieningen bestemd voor specifieke doelgroepen. Dit speelt bijvoorbeeld bij voorzieningen voor vervoer, zoals een fietsregeling voor brugklassers of gratis openbaar vervoer voor jongeren van 16 en 17 jaar die naar het MBO gaan. Voor het afbakenen van de doelgroep van het Kindpakket hanteren alle gemeenten een inkomensgrens. Tot eind 2014 gold er voor wat betreft het verstrekken van categoriale aanvullende inkomensondersteuning landelijk een inkomensgrens van 110% van het sociaal minimum. Per 1 januari 2015 is deze norm geschrapt en kunnen de gemeenten zelf een inkomensgrens vaststellen. Ruim de helft van de geraadpleegde gemeenten heeft dit ook gedaan. Hierbij is in de meeste gevallen de inkomensgrens verlegd naar 120% van het sociaal minimum.

Daarnaast werken verschillende gemeenten met een 'glijdende schaal' wat betekent dat boven een bepaalde inkomensgrens de omvang van de verstrekkingen naar rato van het inkomen afneemt. Tevens bieden verschillende gemeenten, al dan niet in samenwerking met de maatschappelijke partners in het veld, ook maatwerk om met het Kindpakket kinderen van gezinnen te bereiken die anders buiten beeld zouden blijven. Hierbij worden vaak huisbezoeken/keukentafelgesprekken als instrument ingezet om de specifieke omstandigheden van de kinderen uit deze gezinnen in ogenschouw te nemen.

Van belang is in ieder geval dat de voorzieningen van het Kindpakket daadwerkelijk terechtkomen bij de doelgroep zelf (kinderen in armoede). Afhankelijk van de juridische grondslag vindt bij het verstrekken van deze voorziening een toetsing door de gemeenten plaats, primair aan de hand van de door de gemeente vastgestelde inkomensgrens. Deze toetsing vindt vooraf en - al dan niet steekproefsgewijs - ook achteraf plaats. In het geval de uitvoering van het Kindpakket (deels) is gemandateerd aan de maatschappelijke organisaties, kan sprake zijn van een lichtere vorm van toetsing. Ook omdat deze partijen particuliere middelen inzetten om voorzieningen uit het Kindpakket te bekostigen.

Totstandkoming Kindpakket

Driekwart van de gesproken gemeenten heeft externe partijen betrokken om de inhoud en vormgeving van het Kindpakket mede te bepalen. Hierbij gaat het in de meeste gevallen om Stichting Leergeld en het Jeugdsportfonds als ook - zij het in mindere mate - om sociale wijkteams, cliëntenraden, voedselbanken, het Jeugdcultuurfonds en andere (maatschappelijke) partijen. Ook benutten sommige gemeenten de kennis van collegagemeenten of de intergemeentelijke sociale dienst.

Opvallend is dat weinig gemeenten kinderen en/of jongeren actief betrekken bij de opzet en uitvoering van het Kindpakket, terwijl - waar dit plaatsvindt via bijvoorbeeld een onderzoek onder kinderen of participatie van een jeugd(wijk)raad - dit helpend blijkt te zijn om de inhoud van het Kindpakket beter te laten aansluiten bij de behoeften van de doelgroep. Verschillende gemeenten hebben dan ook tijdens de gevoerde gesprekken in het onderzoek de ambitie uitgesproken om kinderen en jongeren in de toekomst meer te betrekken bij de vormgeving van het Kindpakket.

Voor de financiering van het Kindpakket benutten vrijwel alle gemeenten de extra middelen die het kabinet beschikbaar stelt voor armoede- en schuldenbeleid (vanaf 2015

jaarlijks 90 miljoen). Hoewel deze middelen niet geoormerkt zijn, hebben vrijwel alle gesproken gemeenten een deel van deze middelen gealloceerd voor de uitvoering van hun Kindpakket. Daarnaast spreken veel gemeenten (eveneens) de eigen regelingen en (externe) fondsen aan om het Kindpakket te bekostigen.

Uitvoering en bereik Kindpakket

De verstrekking van kindvoorzieningen (uit het Kindpakket) is de afgelopen jaren bij gemeenten in beweging gekomen. Enerzijds vanwege de afschaffing van de categoriale bijstand. Anderzijds vanwege de wens om de doelgroep gerichter te bereiken. Vanuit deze achtergrond zijn veel gemeenten de afgelopen tijd overgegaan op verstrekkingen in natura of worden verstrekkingen meer op declaratiebasis (achteraf) vergoed.

Voorzieningen uit het Kindpakket kunnen veelal door ouders worden aangevraagd via een (elektronisch) loket van de gemeenten. Ongeveer de helft van de gemeenten werkt (daarnaast) samen met maatschappelijke partners in het veld. Hierbij laten de casebeschrijvingen van dit onderzoek zien dat het bereik van de voorzieningen uit het Kindpakket wordt vergroot wanneer een herkenbare, eenduidige en laagdrempelige toegang tot het Kindpakket bestaat. Dit kan zowel via de gemeente als via de partners in het veld. Ook is een brede en gerichte communicatie naar de doelgroep van belang waarbij verschillende communicatiekanalen - persoonlijk, schriftelijk en digitaal - worden ingezet.

Een brede en doelgroepgerichte aanpak helpt om het Kindpakket slagkrachtig en efficiënt uit te voeren. Zo kan het bereik van de voorzieningen uit het Kindpakket onder kinderen en jongeren uit gezinnen met een laag (besteedbaar) inkomen de komende tijd worden vergroot. Dit laatste is van belang omdat bij veel gemeenten de doelgroep nog niet volledig in beeld is en - voor zover dit wel het geval is - ongeveer 60% van de kinderen en jongeren wordt bereikt. Hier is dus nog 'een wereld te winnen' waaraan hopelijk ook de opgetekende leerervaringen van de 10 gemeenten in de navolgende bijlage van deze rapportage een positieve bijdrage kunnen leveren. Wel merken we hier tot slot op dat een aanzienlijk deel van de gemeenten inspanningen pleegt om het bereik vast te stellen. Dit doen zij bijvoorbeeld via een armoedemonitor en door verschillende databestanden over de doelgroep te ontsluiten. Desondanks blijft een deel van de kinderen buiten beeld. Daarom zien we ook in toenemende mate dat gemeenten samenwerking zoeken met maatschappelijke partners en de sociale wijk- of gebiedsteams. Zo trachten zij steeds meer kinderen te bereiken met (voorzieningen uit) het Kindpakket.

BIJLAGE I   Casebeschrijvingen

1. Arnhem - Armoedepact met aandacht voor kinderen
2. Brunssum, Onderbanken en Landgraaf - Een kleurrijk kaartensysteem
3. Capelle aan den IJssel - Aantrekkelijk vormgegeven Kindpakket
4. Leeuwarden - Actieve betrokkenheid van kinderen
5. Moerdijk - Schoolstartpakket voor brugklassers
6. Opsterland - Succesvolle hybride aanpak van het Kindpakket
7. Schouwen-Duiveland - Maatwerk voor kinderen via Stichting Leergeld
8. 's-Hertogenbosch - Netwerk met maatschappelijke partners
9. Waalwijk - Kinderen zelf keuzes laten maken
10. Westland - Kindpakket waar jongeren zelf een voorziening aanvragen

Gemeente Arnhem

‘Armoedepact met aandacht voor kinderen’

Gelegen op de oevers van de Rijn ligt de Gelderse provinciehoofdstad Arnhem, een stad met ruim 150.000 inwoners. Uit de *‘Uitvoeringsagenda Armoedebeleid’* volgt dat Arnhem de zevende plaats inneemt van steden met een hoog aandeel inwoners met een laag inkomen. Ook blijkt uit onderzoek dat in Arnhem de verschillen tussen kansrijke en kansarme bewoners vrij groot zijn. Daarbij leven in de stad volgens Stichting Leergeld circa 4.500 kinderen die zonder ondersteuning niet kunnen deelnemen aan activiteiten die voor andere kinderen heel vanzelfsprekend zijn, zoals sport, muziek en schoolreisjes.

AANLEIDING

Om armoede tegen te gaan hebben medio 2014 in totaal 25 organisaties en de gemeente Arnhem een Armoedepact gesloten met de naam: ‘Samen actief tegen armoede’. Chris Wallis, bestuursadviseur van de gemeente Arnhem, licht het doel van dit pact toe: *“Het Armoedepact is bedoeld om de financiële zelfredzaamheid van Arnhemmers te bevorderen en sociaal isolement te doorbreken. Daarnaast beoogt het Armoedepact om partijen die zich bezighouden met armoedebestrijding met elkaar in contact te brengen. Hiermee moet beter worden geborgd dat partijen van elkaar weten wat zij doen en elkaar kunnen aanvullen.”* Wethouder Sociale Zaken Gerrie Elfrink voegt toe: *“Heel veel partijen zijn binnen de gemeente bezig met armoedebestrijding. Het is belangrijk dat zij van elkaar kunnen leren.”*

Kinderen die opgroeien in armoede vormen een belangrijke doelgroep van het Armoedepact. Zij worden vanuit twee initiatieven bediend, namelijk vanuit de zogenoemde ‘GelrePas’ en het initiatief ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’. Daarnaast kent de gemeente een schoolkostenregeling die tegemoetkomt in de schoolkosten van kinderen uit gezinnen met een laag inkomen.

GELREPAS

De GelrePas bestaat sinds 1994 in Arnhem. Destijds heette deze nog de Arnhemkaart. Door toenemende belangstelling vanuit de omliggende gemeenten is

de kaart in 2012 echter omgedoopt tot GelrePas. Anno 2015 maakt een zestal omliggende gemeenten van deze pas gebruik. Bovendien bestaat interesse vanuit andere Gelderse gemeenten om de pas in te voeren.

Huishoudens die een bijstandsuitkering ontvangen, krijgen de GelrePas opgestuurd. Daarnaast kunnen mensen die geen uitkering ontvangen maar wel moeten rondkomen van een inkomen tot 120% van het sociaal minimum voor de pas in aanmerking komen. Hiervoor is een eenvoudig aanvraagformulier ontwikkeld¹.

Ook thuiswonende kinderen van 4 tot en met 17 jaar krijgen een eigen GelrePas ‘op naam’ toegestuurd. Zij kunnen via de pas gratis of met korting gebruikmaken van voorzieningen of lid worden van een sportvereniging. Om kinderen (en ouders) over deze mogelijkheden te informeren verschijnt eens in de twee maanden de brochure ‘GelrePas’. Daarin is een uitgebreid en actueel overzicht opgenomen van de activiteiten op het gebied van recreatie, cultuur en sport. Ter illustratie: in de meest recente brochure is bijvoorbeeld informatie opgenomen over ‘de wekelijkse moestuinles voor kinderen bij de Zelfoogsttuin’, ‘speciale herfstvakantieactiviteiten voor kinderen in het Nederlands Watermuseum’ en ‘een korting van 90% op 15 zanglessen’. Via de brochure worden kinderen en ouders dus op de hoogte gesteld van actuele activiteiten waaraan zij kunnen meedoen. Chris Wallis licht het functioneren

¹ Wanneer aanvragers al in beeld zijn bij de gemeente - via bijvoorbeeld de kwijtschelding van belastingen of als klant van het Budget Adviescentrum - hoeven zij op het aanvraagformulier alleen hun persoonsgegevens in te vullen en een handtekening te zetten. Van aanvragers die nog niet in beeld zijn bij de gemeente worden daarnaast enkele basale gegevens over inkomen, woonlasten en vermogen gevraagd.

van de pas daarbij toe: *“Op de GelrePas staat geen tegoed, maar kunnen kinderen op vertoon van de pas deelnemen aan activiteiten of lid worden van een sportvereniging. De organisatie waar zij de pas vertonen stuurt vervolgens een declaratie naar de gemeente en voor sportkleding of attributen worden waardebonnen verstrekt die bij een select aantal winkels kunnen worden besteed.”*

Coördinator van de GelrePas Ted Alkemade voegt daaraan toe: *“In veel gevallen vragen we een kleine eigen bijdrage. We hebben in het verleden gemerkt dat als je dat niet doet, men het gewoon gaat vinden dat iets gratis is. We kregen bijvoorbeeld signalen vanuit de muziekschool dat docenten halfvolle lessen hadden omdat kinderen die hier via de GelrePas gratis gebruik van maakten niet altijd kwamen opdagen. Sinds we de eigen bijdrage hebben doorgevoerd, ontvang ik geen signalen meer over wegblijvende gebruikers.”*

Daarnaast is een tweetal belangrijke waarborgen ingebouwd om oneigenlijk gebruik van de GelrePas zoveel mogelijk te voorkomen. In de eerste plaats geschieden verstrekkingen altijd in natura. In de tweede plaats is de GelrePas op naam gesteld. Dat wil zeggen dat de pas een aantal persoonsgegevens van de houder bevat. Hierdoor is het bijvoorbeeld niet mogelijk voor volwassenen om de pas van een kind te gebruiken.

DE ARNHEMSE JEUGD DOET MEE

Een tweede manier waarop in Arnhem aandacht is voor kinderen in armoede, betreft het initiatief ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’. Hiervoor werkt de gemeente samen met Stichting Leergeld, bedrijven en fondsen². Net als bij de GelrePas geldt voor ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ een inkomensgrens van 120% van het sociaal minimum. Wel heeft Stichting Leergeld bij dit initiatief meer bewegingsvrijheid om verstrekkingen te doen aan kinderen van wie ouders problematische schulden hebben.

Waar de GelrePas zich vooral richt op de deelname aan een breed scala van activiteiten, concentreren de verstrekkingen vanuit ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ zich op drie typen ‘goederen’, namelijk op het verstrekken van tweedehands fietsen, tweedehands

computers en een aantal schoolgerelateerde zaken. Anna-Yfke Sleurink van Stichting Leergeld Arnhem licht de werking van het initiatief toe: *“Binnen ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ vervullen wij als Stichting Leergeld de loketfunctie. Aan de hand van huisbezoeken brengen wij de behoeften van kinderen in kaart. Voor een huisbezoek melden ouders, voogden of intermediairs kinderen aan. Het bezoek wordt vervolgens afgelegd door opgeleide vrijwilligers. Zij kijken of een kind voor een fiets, computer of voorziening voor school in aanmerking komt. De betrokken organisaties als 2Switch, zorgorganisatie Siza (via dagbesteding) en enkele lokale fietsmakers maken vervolgens de tweedehandsfietsen voor hergebruik geschikt. Terwijl de computers door ICT-ers worden gereviseerd. Het gaat hierbij om een bont gezelschap aan vrijwilligers, zoals stagiairs, gepensioneerden en mensen die re-integreren vanuit de participatiewet. De computers zelf krijgen we van bedrijven, publieke organisaties en particulieren. De fondsen en gemeenten dragen op hun beurt zorg voor de benodigde financiën om het initiatief ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ mogelijk te maken.”*

KENMERKEN KINDPAKKET ARNHEM:

- Budget armoedebeleid: circa 11 miljoen euro
- Jaarlijks budget Kindpakket: ruim 800.000 euro
- Doelgroep Kindpakket: circa 4.500 kinderen
- Bereik Kindpakket 2015: via de GelrePas wordt ruim 90% van de doelgroep bereikt. Ook wordt 33% van de kinderen bediend via ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’.

Voorzieningen in het Kindpakket:

- **Basisvoorzieningen in levensonderhoud:** via de GelrePas kan gebruik worden gemaakt van diverse initiatieven om gratis speelgoed te krijgen of te lenen.
- **Voorzieningen maatschappelijke participatie:** via de GelrePas kunnen kinderen gratis of met korting gebruikmaken van een breed aanbod aan culturele activiteiten en sportactiviteiten.
- **Voorzieningen voor school:** vanuit ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ verstrekkingen voor schoolspullen, schoolreizen en tweedehands computers. Daarnaast een schoolkostenregeling voor schoolreizen en andere schoolgerelateerde bijdragen.
- **Voorzieningen voor vervoer:** vanuit ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ worden tweedehands fietsen verstrekt.

² Namelijk met de Dullertsstichting, stichting het Burger- en Nieuwe Weeshuis, stichting Sint Nicolai Broederschap en de Vincentiusvereniging.

ERVARINGEN VAN MINIMA MET DE 'GELREPAS' EN 'DE ARNHEMSE JEUGD DOET MEE'

Drie ouders van kinderen die gebruikmaken van de 'GelrePas' en baat hebben van het initiatief 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee' waren bereid hun ervaringen met de Arnhemse aanpak van armoede te delen. Hieronder geven we enkele impressies weer uit deze gesprekken.

"Door het faillissement van het bedrijf van mijn man ontstond een grote schuld. We moesten onze woning gedwongen in de verkoop doen. Na verkoop van de woning bleven we met een schuld van ruim een ton zitten. Dan kun je niet veel meer. Toch wilde ik niet dat mijn kinderen hier ook de dupe van zouden worden. Al snel na het faillissement en de woningverkoop had één van mijn kinderen een fiets nodig. Daar had ik geen geld voor. Ik ben zelf op internet gaan zoeken hoe ik een fiets zou kunnen krijgen voor mijn kind. Ik kwam al snel bij het project de 'Arnhemse jeugd doet mee' terecht. Ik heb Stichting Leergeld gebeld en ze zijn kort daarna bij mij thuis langs geweest. Dat was een heel plezierig gesprek. Er was geen veroordeling. Ze hebben niet alleen de fiets geregeld, maar mij ook gewezen op andere voorzieningen zoals de GelrePas en de schoolkostenregeling. Daar maak ik nu ook gebruik van. Mijn kinderen kunnen gewoon met andere kinderen meedoen. Dat lucht op en is een zorg minder. Het geeft mij de ruimte om me te richten op het afbetalen van mijn schulden", aldus een moeder met drie kinderen.

Uit het verhaal van een vader blijkt dat vanuit 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee' in bepaalde gevallen ook hulp wordt geboden aan gezinnen die een inkomen boven de inkomensgrens hebben, maar die door een zware schuldenlast een laag besteedbaar inkomen hebben: *"Door de economische crisis kwam mijn gezin in de financiële problemen. Ik kwam er al snel achter dat mijn inkomen te hoog was om gebruik te maken van gemeentelijke voorzieningen. Mijn kinderen dreigden te moeten stoppen met sporten. Ook kon ik niet voldoen aan de eigen bijdrage voor de schoolkosten. Stichting Leergeld bood via 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee' uitkomst. Mijn kinderen mochten blijven sporten en konden ook op school meedoen met hun klasgenootjes."*

Ten slotte vertelt een moeder met twee zonen: *"mijn kinderen maken al jaren gebruik van de GelrePas om aan karate en voetbal te kunnen doen. Zonder GelrePas zou ik ze niet kunnen laten sporten. Hun sport is erg belangrijk voor ze. Ze kunnen hun energie erin kwijt en hebben daar veel vrienden ontmoet. Via een andere moeder op school hoorde ik van 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee'. Ik had nog nooit ervan gehoord, maar was voor één van mijn zonen op zoek naar een fiets. Ik heb Stichting Leergeld zelf gebeld en toen zijn ze bij mij langs geweest. Ze waren vriendelijk en luisterden goed naar mijn verhaal. Samen hebben we mijn inkomensgegevens doorgenomen. Dat gaf mij zelf ook veel inzicht. Binnen enkele weken was de fiets geregeld. Mijn zoon kan nu weer met zijn vrienden naar school fietsen."*

Heeft u een fiets of computer over?
Maak dan de Arnhemse jeugd blij!

BETROKKENHEID PARTIJEN

Uit het voorgaande blijkt dat de kindvoorzieningen van de gemeente Arnhem, naast de schoolkosten-regeling, gebundeld zijn in twee initiatieven, te weten de GelrePas en het initiatief 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee'. Uit het kader op de vorige bladzijde blijkt dat de ouders van de kinderen die hiervoor in aanmerking komen, hier zeer tevreden zijn. Zij zien dat zowel de GelrePas als het hiervoor besproken initiatief van 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee' op een positieve manier bijdraagt aan de ontwikkeling en participatie van hun kinderen in de (Arnhemse) samenleving.

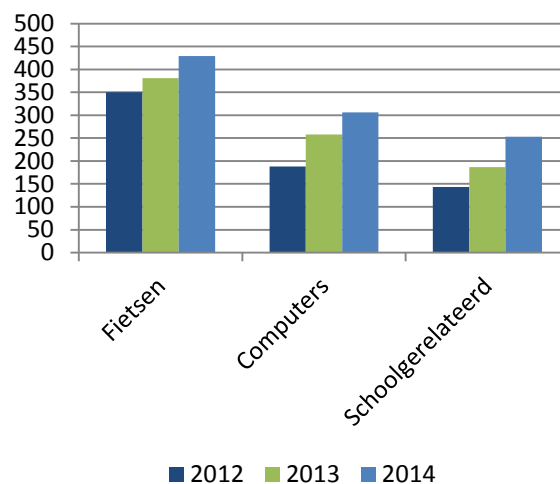
Een belangrijk kenmerk van beide initiatieven is dat op grote schaal wordt samengewerkt met publieke en private partijen. Dit ook in het licht van het afgesloten Armoedepact. Zo zijn zij bij het initiatief van 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee' betrokken bij het herstellen van fietsen en computers. Bij de GelrePas zijn externe partijen aangesloten als aanbieders van voorzieningen. Chris Wallis van de gemeente Arnhem vertelt dat daarbij bewust is gekozen om de deelnamekosten aan de GelrePas voor deze partijen laag te houden om bijvoorbeeld ook kleinere ondernemers, zoals zelfstandig werkende muzikleraren, hieraan mee te laten doen: *"Hierdoor is in de loop der jaren een heel divers en aantrekkelijk aanbod voor de kinderen ontstaan"*, stelt Chris Wallis.

Om daarbij een 'wildgroei' aan voorzieningen voor de kinderen te voorkomen, legt coördinator van de GelrePas Ted Alkemade uit hoe de selectie van organisaties en ondernemers in de praktijk in zijn werk gaat: *"publieke of private partijen die mee willen doen aan de GelrePas melden zich veelal zelf. Ik beoordeel dan of het aanbod dat zij bieden van toegevoegde waarde is voor kinderen en jongeren. Als dat het geval is, maken we een afspraak over de prijzen van de activiteiten. Voor zover haalbaar, beding ik een korting bij de aanbieder en de rest dragen we vanuit de GelrePas bij. Op deze wijze kunnen kinderen en jongeren tegen een aantrekkelijk tarief gebruikmaken van het uitgebreide aanbod van de aangesloten partijen bij de GelrePas."*

GROOT BEREIK

Beide Arnhemse initiatieven kennen ook een groot bereik. De onderstaande figuur geeft eerst inzicht in het gebruik van 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee'. Hieruit blijkt dat in de afgelopen drie jaar steeds meer kinderen vanuit dit initiatief zijn bereikt met fietsen, computers en schoolgerelateerde zaken.

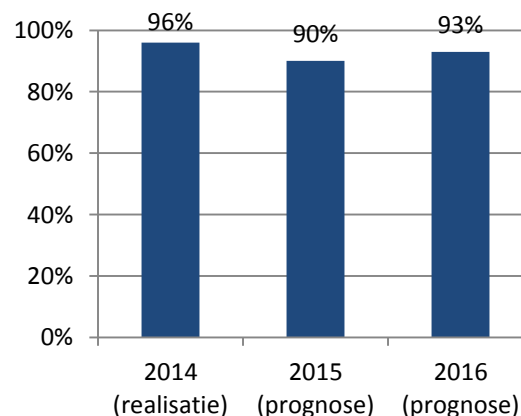
Gebruik voorzieningen 'De Arnhemse Jeugd Doet Mee'

Bron: Stichting Leergeld (2015)

Uit de Meerjarenprogrammabegroting van de gemeente Arnhem blijkt dat de GelrePas voor 2015 een bereik zal kennen van 90% van de gezinnen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. In de afgelopen jaar lag dit percentage overigens wat hoger omdat toen nog werd gewerkt met de norm van 110%. Hoe dan ook, is het bereik van deze pas met 90% zeer groot te noemen.

Bereik van de doelgroep door de GelrePas

Bron: Gemeente Arnhem (2015)

Indien we verder inzoomen op de GelrePas, dan blijkt uit het gesprek met Chris Wallis, dat 80% van de gezinnen en bijna alle kinderen met een pas in de praktijk echt gebruikmaken van één of meerdere

activiteiten of voorzieningen. Een groot aanbod aan voorzieningen en veel (publieke) aandacht voor de pas heeft hieraan bijgedragen. Chris Wallis vertelt: *“De GelrePas kent in Arnhem een lange historie. In de afgelopen decennia is de pas onophoudelijk onder de aandacht gebracht. Daar gaan we vanuit de gemeente en de betrokken organisaties ook mee door. We blijven de boodschap voortdurend herhalen. Het grote bereik is dus een kwestie van een lange adem. Vrijwel alle (kinderen van) minima in Arnhem beschikken nu over een GelrePas en de meesten maken hier ook gebruik van.”*

Het succes van de GelrePas is ook niet onopgemerkt gebleven in de omliggende gemeenten. Zo zagen we eerder al dat een deel van hen zich bij de pas heeft aangesloten of overweegt dit te doen. Volgens Chris Wallis zal dit eraan bijdragen dat meer aanbieders zich bij de GelrePas zullen gaan aansluiten en de naamsbekendheid verder zal toenemen. Chris Wallis besluit: *“Dit zal waarschijnlijk eraan bijdragen dat we ook steeds meer kinderen actief kunnen laten deelnemen in de (Arnhemse) samenleving.”* Het aantal voorzieningen van de GelrePas en het bereik daarvan onder kinderen zal dus ook de komende jaren waarschijnlijk verder groeien.

MET DANK AAN

Gerrie Elfrink, wethouder gemeente Arnhem
Chris Wallis, bestuursadviseur gemeente Arnhem
Ted Alkemade, coördinator GelrePas, gemeente Arnhem
Anna-Yfke Sleurink, Stichting Leergeld Arnhem

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Omvangrijk aanbod aan voorzieningen voor kinderen waarbij publieke en private partijen betrokken zijn. Hierbij vervult de gemeente een faciliterende rol.
- Groot bereik van de doelgroep via de GelrePas die op naam van de kinderen is gesteld. Ook worden via het initiatief ‘De Arnhemse Jeugd Doet Mee’ diverse kinderen in armoede bereikt aan de hand van huisbezoeken.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Het op een goede kwalitatieve wijze uitbouwen van de GelrePas zonder dat een ‘wildgroei’ aan voorzieningen ontstaat. Hierbij telkens kijken welke voorzieningen echt bijdragen aan de participatie van kinderen.
- Kinderen van huishoudens met een inkomen tussen 110% en 120% van het sociaal minimum meer bereiken (nu de toegangsnorm voor de voorzieningen naar 120% is verlegd).

Brunssum, Onderbanken en Landgraaf

‘Gezamenlijk Kindpakket met een kleurrijk kaartensysteem’

In het heuvelachtige landschap van Zuid-Limburg liggen de gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf. Drie kleinschalige gemeenten met in totaal iets minder dan 80.000 inwoners. Om hun krachten te bundelen werken de drie gemeenten op verschillende terreinen samen. Zo ook bij het minimabeleid dat wordt uitgevoerd door de Intergemeentelijke Sociale Dienst van Brunssum, Onderbanken en Landgraaf (ISD BOL).

Sinds begin 2015 is de ISD BOL ook verantwoordelijk voor de uitvoering van het Kindpakket dat door de drie gemeenten gezamenlijk in het leven is geroepen. Daarbij zijn in dit pakket zowel bestaande als nieuwe voorzieningen opgenomen voor kinderen in armoede. *“Het belangrijkste uitgangspunt van het Kindpakket is dat het alle kinderen in onze gemeenten in de gelegenheid moet stellen om mee te kunnen doen in de samenleving. Kinderen mogen niet de dupe worden van het feit dat hun ouders (tijdelijk) zonder werk zitten of het om andere redenen niet breed hebben”*, stelt Hugo Janssen die als wethouder van gemeente Brunssum onder meer verantwoordelijk is voor het armoedebeleid en de effectieve uitvoering daarvan door de intergemeentelijke dienst¹.

UITGEBREID KINDPAKKET

Peggy Muijers, strategisch beleidsadviseur bij de gemeente Brunssum, voegt daaraan toe dat in het gezamenlijke Kindpakket van de gemeenten een uitgebreid aanbod aan voorzieningen voor kinderen van 2 tot 18 jaar is opgenomen: *“Het Kindpakket varieert van basisvoorzieningen voor het levensonderhoud waarbij we samenwerken met partners als de kledingbank en kringloopwinkels tot aan voorzieningen voor school, vervoer en maatschappelijke participatie. Naar de toekomst toe gaan we dit pakket mogelijk verder uitbreiden,*

¹ Hugo Janssen is voorzitter van het Dagelijks Bestuur (DB) van de ISD BOL. Vanuit deze rol is hij verantwoordelijk voor de uitvoering van de intergemeentelijke sociale dienst. In het interview is hij vanuit deze rol ook bevraagd over het Kindpakket dat (grotendeels) door de drie gemeenten gezamenlijk wordt uitgevoerd.

bijvoorbeeld met de ‘Verjaardagsbox’ van Stichting Jarige Job. Dit laatste initiatief draait overigens al wel binnen de gemeenten, maar maakt formeel nog geen onderdeel uit van het Kindpakket”, vertelt Peggy Muijers.

‘DE GROENE, PAARSE EN ORANJE KAART’

Kenmerkend van het Kindpakket van de gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf is dat gebruik wordt gemaakt van een kleurrijk kaartensysteem (zie onderstaande foto). Via deze kaarten wordt een breed pallet aan voorzieningen verstrekt.

Het kleurrijke kaartensysteem van het Kindpakket van de gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf.

Voor het Kindpakket bestaat allereerst een ‘Groene Kaart’ voor het bezoek van kinderen van twee en drie jaar aan de peuterspeelzaal. Via deze kaart kunnen ouders maximaal vier dagdelen peuterspeelzaalwerk per week vergoed krijgen. Voor kinderen van 4 tot 18 jaar is jaarlijks de ‘Paarse Kaart’ beschikbaar met een waarde van 150 euro. Deze kaart kan worden benut voor maatschappelijke participatie, zoals deelname van kinderen aan sport,

cultuur en muziek. Ook kan deze kaart worden ingezet voor overblijfkosten op de basisschool en - in de gemeenten Onderbanken en Landgraaf - voor het behalen van zwemdiploma A. Daarnaast kunnen gezinnen met één of meerdere kinderen van 9 jaar of ouder aanspraak maken op een 'extra' Paarse Kaart voor een tegemoetkoming in de kosten van een internetabonnement. Vanaf de middelbare school komt daar dan de 'Oranje Kaart' bij van 155 euro per schooljaar. Deze kaart kan benut worden voor de schoolkosten.

Voor de bovengenoemde kaarten (en vergoedingen) komen kinderen van ouders met een netto-inkomen tot 110% van het sociaal minimum in aanmerking. Daarboven wordt aan kinderen van ouders met een netto-inkomen tussen de 110% en 115% van het sociaal minimum de helft van deze vergoedingen verstrekt.

VOORDELEN VAN HET KAARTENSYSTEEM

In de praktijk biedt het kaartensysteem een aantal voordelen. Uit het gesprek met wethouder Hugo Janssen en beleidsmedewerkers Peggy Muijers (Brunssum) en Anita Heuts (ISD BOL) volgt namelijk dat de kaarten zijn bedoeld om de voorzieningen uit het Kindpakket overzichtelijk en laagdrempelig te maken. Ook bieden de Paarse en Oranje kaart een zekere keuzevrijheid aan (de ouders van) kinderen om voorzieningen aan te vragen die in hun situatie het meest benodigd zijn. In het navolgende zullen we deze voordelen nader uiteenzetten.

OVERZICHTELIJK

In de eerste plaats biedt het kaartensysteem een herkenbaar overzicht van de diverse voorzieningen in het Kindpakket. Met behulp van de gekleurde kaarten zijn deze duidelijk gegroepeerd. Bovendien bestond het kleurrijke kaartensysteem al langer voor de circa 2.000 klanten (sociale minima) van de intergemeentelijke sociale dienst. Hierdoor sluit het kaartensysteem voor het Kindpakket goed aan op de wijze waarop een belangrijk deel van de (leeftijdsgroep) voorzieningen worden aangeboden vanuit het bredere armoedebeleid van de drie samenwerkende gemeenten.

LAAGDREMPELIG

In de tweede plaats is een voordeel van het kaartensysteem, zo stelt wethouder Hugo Janssen vast, dat het de drempel voor mensen verlaagt om van voorzieningen uit het Kindpakket gebruik te maken. *“De kaarten zijn niet alleen verkrijgbaar bij de intergemeentelijke sociale dienst (ISD BOL), maar ook bij onze partners in het maatschappelijk middenveld, zoals Betere Buren en het Consuminderhuis. Hierdoor hoeven mensen niet altijd de, vaak hoog beleefde, drempel te nemen om bij de ISD BOL te informeren naar de mogelijkheden van het Kindpakket. Zij kunnen de kaarten ook aangereikt krijgen via de partners in het veld die vaak dichterbij hen staan. Ook kunnen zij de mensen van aanvullende informatie voorzien over het gebruik van deze kaarten. Dit helpt het Kindpakket toegankelijk te maken.”*

Bovendien is met het gekleurde kaartensysteem extra aandacht gekomen voor (de participatie van) kinderen van ouders met een laag inkomen. *“Hierbij is de boodschap van de gezamenlijke gemeenten dat mensen die recht hebben op een bijdrage via het kaartensysteem hiervan gebruik moeten maken, zodat zij en hun kinderen goed deel kunnen nemen aan de samenleving”,* stelt wethouder Hugo Janssen. Om dit te bevorderen wordt voortdurend 'reclame' gemaakt voor het kaartensysteem, onder meer via de maandelijkse klantennieuwsbrief van de ISD BOL, een advertentie van een halve pagina per week in de lokale kranten en via de websites van ISD BOL en de drie gemeenten. Ook is de aanvraag van een voorziening in de loop der tijd vereenvoudigd om het gebruik van het kaartensysteem laagdrempeliger te maken. Hugo Janssen licht toe: *“een aantal jaren terug moesten mensen nog twee A4'tjes invullen voor een aanvraag. Nu is het invullen van een simpel strookje voldoende.”*

KEUZEVRIJHEID

In de derde plaats heeft het kaartensysteem in de praktijk als voordeel dat het een keuzevrijheid biedt. In het geval van de Paarse Kaart en de Oranje Kaart kunnen (ouders van) kinderen namelijk zelf aangeven waaraan zij hun jaarlijkse tegoed van beide kaarten willen besteden. Vervolgens vindt door de ISD BOL een korte toets plaats of de aanvraag aansluit bij het doel van de kaart. In het geval van de Paarse Kaart moet een aanvraag dan bijdragen aan de maatschappelijke participatie van een kind en gericht zijn op bijvoorbeeld sport, cultuur en muziek. Voor de Oranje Kaart dient het te gaan om voorzieningen voor de middelbare school. Na deze toets wordt het bedrag vervolgens uitgekeerd aan de ouders van het kind.

ERVARINGEN GEBRUIKERS KINDPAKKET

Over het Kindpakket van de gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf zijn ook twee ouders geïnterviewd die voor hun kind gebruikmaken van voorzieningen uit het pakket. Zij bevestigen dat het Kindpakket overzichtelijk en laagdrempelig is en voldoende keuzevrijheid biedt. *“Het indienen van een aanvraag is niet heel moeilijk. Dat valt eigenlijk best mee. Ik moet thuis wat formulieren invullen en die stuur ik toe. Meestal krijg je dan al snel te horen of de aanvraag is goedgekeurd”*, vertelt een moeder uit Landgraaf. Een moeder uit dezelfde plaats voegt toe: *“vanuit de kaarten is er genoeg aanbod voor mijn kinderen. Ook ben ik blij dat we het schoolzwemmen vergoed krijgen.”* Ook het contact met de ISD BOL hebben beide moeders als prettig ervaren: *“de uitbetaling van de ingediende bonnetjes gaat heel snel.”* De andere moeder voegt toe: *“aanvragen is niet moeilijk. Je kan je claims gewoon bij de balie afleveren.”*

KENMERKEN KINDPAKKET

BRUNSSUM, ONDERBANKEN EN LANDGRAAF

- Budget voor het Kindpakket: 164.400 euro exclusief het budget voor de ‘Groene Kaart’
- Doelgroep Kindpakket: ruim 2.000 sociale minima
- Bereik Kindpakket 2015: niet bekend

Voorzieningen in Kindpakket:

- **Basisvoorzieningen in levensonderhoud:** onder andere winter- en zomerkleding via lokale partijen als de Kledingbank, Kringloopwinkels, Betere Buren en Consuminderhuis
- **Maatschappelijke participatie:** bijdrage voor sport, cultuur en muziek
- **Voorzieningen voor school:** onder andere gratis bibliotheekpas, overblijfkosten, internetabonnement vanaf groep 6, kosten voor middelbare school, schoolzwemmen (Onderbanken en Landgraaf)
- **Overige voorzieningen:** vergoeding peuterspeelzaal en ondersteuning gezinnen via vrijwilligersorganisaties bij een schoolreisje, huisraad, hulp bij zuinig leven, omgaan met geld, et cetera.

De voorzieningen van het Kindpakket zijn volgens beide moeders van groot belang. *“Zonder de kaarten zou ik het zwemmen van mijn dochter gewoon niet bekostigd krijgen. Dan zou ze dus niet meer kunnen gaan zwemmen en dat is gewoon haar leven. Ook zijn de schoolspullen voor mijn andere twee kinderen gewoon niet op te brengen als bijstandsmoeder.”* De andere moeder uit Landgraaf voegt daaraan toe: *“Ik vind het heel belangrijk dat mijn kinderen een uitlaatklep hebben. Dankzij de kaarten kan mijn ene dochter zwemmen en mijn andere toch blijven dansen. Daar kan ze al haar gevoelens in kwijt. Dansen en zwemmen zijn echt uitjes voor mijn kinderen waarop ze zich altijd erg verheugen.”*

Ondanks dat beide moeders positief zijn over het intergemeentelijke Kindpakket, zien zij nog wel een aantal verbeterpunten. In de eerste plaats geeft een moeder aan dat het goed zou zijn als het pakket ook meer mogelijkheden biedt voor kinderen met een beperking: *“Omdat in de gemeente voor kinderen met een beperking niets is te doen, kunnen we de Paarse kaart niet voor mijn gehandicapte zoon gebruiken. Je kan deze namelijk alleen binnen de drie gemeenten benutten en bijvoorbeeld niet in Maastricht waar wel voorzieningen voor kinderen*

met een beperking zijn.” Ook zou een moeder graag zien dat - ondanks dat alles snel wordt terugbetaald - zij niet alle bedragen hoeft voor te schieten: “ik begrijp wel dat je alles moet verantwoorden, maar het is voor mensen met een laag inkomen lastig om alles voor te moeten schieten, want je mist het geld toch een aantal dagen.” Tot slot zou volgens beide moeders meer aandacht kunnen zijn voor ouders met een (laag) besteedbaar inkomen die niet in de bijstand zitten. “Om mij heen zie ik meer ouders die weinig te besteden hebben. Zij zitten niet in de bijstand en weten vaak niet van het kaartensysteem”, vertelt één van de moeders.

KANSEN VOOR DE TOEKOMST

Aansluitend op wat de gebruikers van het Kindpakket hiervoor benoemen, bestaat bij de samenwerkende gemeenten de ambitie om de (volledige) doelgroep van het Kindpakket nog beter in beeld te krijgen. Anita Heuts van ISD BOL vertelt dat op het moment dit aspect wordt meegenomen in een onderzoek van het plaatselijk maatschappelijk werk naar huishoudens met een laag besteedbaar inkomen dat in opdracht van de gemeente Brunssum in oktober 2015 is gestart. Nu is het namelijk zo dat deze mensen - zoals ZZP'ers met een beperkt inkomen of huishoudens met een te hoge hypotheek of schulden - niet altijd bekend zijn bij de ISD BOL en hierdoor minder (of niet) op de hoogte zijn van het Kindpakket. Hier ligt nog een kans om het bereik onder deze doelgroepen te verbeteren. Strategisch beleidsadviseur Peggy Muijers beaamt dat dit kan door in de toekomst nog meer het gesprek aan te gaan met partners in het voorliggend veld. Deze partijen als Stichting Leergeld komen eerder ‘achter de voordeur’ en hebben een goed zicht op welke ondersteuning voor kinderen in een bepaalde situatie benodigd is.

Een andere kans is om vanuit de consultants van ISD BOL het Kindpakket pro-actiever onder de aandacht te brengen, bijvoorbeeld door in een breder gesprek met een gezin over (armoede)problematiek altijd te wijzen op het Kindpakket. Verder liggen kansen om het Kindpakket digitaal te gaan aanbieden. Dit zal overigens vanaf volgend jaar voor het pakket van de gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf ook realiteit zijn. In de aanloop daarnaartoe kunnen zij leren van andere gemeenten die hun Kindpakket al hebben gedigitaliseerd. Voorbeelden van deze gemeenten zijn ook in deze rapportage opgenomen

(zie bijvoorbeeld de casusbeschrijvingen van Capelle aan den IJssel, Leeuwarden en Westland).

Tot slot ligt een kans voor de toekomst om meer verbindingen te leggen tussen het Kindpakket en de decentralisaties (binnen de Wmo en Jeugdzorg). Dit punt staat bij de samenwerkende gemeenten ook op de agenda, maar voorlopig nog niet vooraan. Eerst willen de gemeenten namelijk de nieuwe taken die op hen zijn afgekomen binnen de Wmo en Jeugdzorg afzonderlijk goed regelen. Wethouder Hugo Janssen licht toe: *“het zoeken naar integraliteit tussen deze terreinen en het Kindpakket is echt een volgende stap. Het is nu belangrijk dat onze (nieuwe) taken voor de Wmo en jeugdzorg zich uitkristalliseren. Later kunnen we dan kijken hoe eventueel een integraliteit met het Kindpakket kan plaatsvinden.”*

LEERVARINGEN

Kansen voor verbetering rondom een Kindpakket bestaan uiteraard altijd. Voor nu is het in ieder geval een succes te noemen dat de gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf erin slagen om gezamenlijk een overzichtelijk en laagdrempelig Kindpakket te realiseren met voldoende keuzevrijheid voor de gebruiker. Tijdens het gesprek met wethouder Hugo Janssen en de direct betrokken ambtenaren hebben we dan ook gevraagd wat tot op heden de belangrijkste leerervaringen zijn voor andere gemeenten die overwegen om met hun buurgemeenten gezamenlijk aan de slag te gaan met een Kindpakket. Ook omdat deze samenwerking belangrijke schaalvoordelen kan opleveren om het Kindpakket op een efficiënte en effectieve wijze uit te voeren. Hierbij brengen zij twee leerervaringen naar voren waaruit blijkt dat het vooral gaat om het realiseren van draagvlak. Op deze leerervaringen zullen we nu tot slot ingaan.

‘COULEUR LOCALE’

De gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf hebben bewust ervoor gekozen om het merendeel van de voorzieningen uit Kindpakket gezamenlijk uit te voeren. Hierbij is deze samenwerking belegd in een Gemeentelijke Regeling (GR) die door de intergemeentelijke dienst wordt uitgevoerd. Voor deze samenwerking lag al een belangrijke basis vanuit het bredere armoedebeleid. Wethouder Hugo Janssen: *“Brunssum, Onderbanken en Landgraaf werkten al langer via een gemeentelijke regeling*

samen op terreinen van het minimabeleid. Om de 3 tot 4 jaar komen we bij elkaar om tijdens een aantal sessies het meerjarenbeleidsplan hiervoor uiteen te zetten. Met name 'de opdracht' van het rijk en de Kinderombudsman om te gaan werken aan een Kindpakket, heeft ons in de actiemodus gezet om voor de huidige beleidsperiode voorzieningen voor kinderen zoveel mogelijk te gaan bundelen binnen de gemeentelijke regeling."

Hoewel in het Kindpakket de meeste voorzieningen voor kinderen zijn gebundeld, hebben de gemeenten elkaar de ruimte gelaten om aan het Kindpakket bepaalde onderdelen toe te voegen of juist weg te laten. Hierdoor is, zo vertelt Hugo Janssen, ruimte gebleven voor een stukje 'couleur locale'. Zo biedt Brunssum vanuit de voormalige Aboutaleb-gelden onder de noemer 'Kinderen doen mee' middelen aan voor (langdurig) muziekonderwijs inclusief een bijbehorend instrument. En subsidieert bijvoorbeeld Landgraaf ten behoeve van de sociale minima in haar gemeente de voedselbank. Hugo Janssen licht toe dat het belangrijk is om - naast de gezamenlijke onderdelen van het Kindpakket - voldoende ruimte te laten voor een stukje lokale invulling. *"Het gros van de voorzieningen voor kinderen is ondergebracht in het gezamenlijke pakket. Dit is een kracht van onze gemeenten omdat het leidt tot een slimme uitvoering. Tegelijk bieden we elkaar de ruimte om het pakket lokaal aan te vullen. Juist omdat zo vanuit de drie gemeenten voldoende draagvlak kan blijven bestaan voor het merendeel van de onderdelen die we in het Kindpakket gezamenlijk uitvoeren."*

MAATSCHAPPELIJK GEDRAGEN KINDPAKKET

Tot slot heeft de Limburgse praktijk geleerd dat draagvlak voor een intergemeentelijk Kindpakket het beste gerealiseerd kan worden door een maatschappelijk breed gedragen Kindpakket naar de (in dit geval drie) gemeenteraden te brengen. Dit door het pakket in nauwe samenspraak met het maatschappelijk middenveld te ontwikkelen. Hierbij dient dan te worden nagegaan op welke punten de samenwerkende gemeenten met een Kindpakket van toegevoegde waarde kunnen zijn. Door deze stappen bij de totstandkoming van een Kindpakket goed te zetten en ook in het Dagelijks Bestuur (DB) van het pakket de verschillende politieke geledingen van meet af aan goed te betrekken, wordt de kans vergroot dat het pakket door de gemeenteraden

(grotendeels) wordt vastgesteld. De ervaring van de samenwerkende gemeenten Brunssum, Onderbanken en Landgraaf is namelijk dat politieke tegenstellingen minder spelen, wanneer het Kindpakket breed wordt ondersteund door het maatschappelijk middenveld en alle (politieke) partijen van tevoren goed gehoord zijn. Gedurende de hele beleidsperiode vergroot dit de kans op een succesvol intergemeentelijk Kindpakket.

MET DANK AAN

Hugo Janssen, wethouder gemeente Brunssum

Peggy Muijrsers, strategisch beleidsadviseur gemeente Brunssum

*Anita Heuts, beleidsmedewerker inkomen ISD BOL
De gesproken ouders over het Kindpakket*

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Intergemeentelijk Kindpakket dat (bestuurlijk) breed wordt gedragen.
- Gezamenlijk pakket van gemeenten draagt bij aan een efficiënte en effectieve uitvoering.
- Een herkenbare en laagdrempelige uitvoering van het Kindpakket aan de hand van een kleurrijk kaartensysteem.
- Uitgebreid Kindpakket met voorzieningen voor levensonderhoud, ontwikkeling en participatie van kinderen. Daarbij bestaat aan de hand van een kaartensysteem voor ouders een zekere keuzevrijheid om jaarlijks een bepaald bedrag te besteden aan voorzieningen voor kinderen.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Bereik van het Kindpakket verder vergroten, bijvoorbeeld door het nog pro-actiever onder de aandacht te brengen vanuit de consulenten van ISD BOL en partijen in het voorliggend veld.
- Drempel tot het Kindpakket verder verlagen door het ook digitaal beschikbaar te stellen.
- Voor langere termijn: zoeken naar integraliteit tussen het Kindpakket en de (nieuwe) taken van de gemeenten rondom de Wmo en de Jeugdzorg.

Gemeente Capelle aan den IJssel

‘Aantrekkelijk vormgegeven Kindpakket’

Onder de rook van Rotterdam ligt Capelle aan den IJssel, een multiculturele gemeente met ruim 65.000 inwoners. Uit de Armoedemonitor 2015 blijkt dat in deze gemeente één op de vijf kinderen opgroeit in een huishouden met een laag inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Al sinds langere tijd zet de gemeente Capelle aan den IJssel dan ook extra in op de bestrijding van armoede onder kinderen. Hiervoor is in 2014 ook een Kindpakket in het leven geroepen waarin de diverse voorzieningen voor kinderen op een aantrekkelijke wijze gebundeld zijn.

AANLEIDING KINDPAKKET

Eric Faassen, als wethouder verantwoordelijk voor het armoedebeleid, licht de aanleiding van het Kindpakket nader toe: *“Het motto van Capelle aan den IJssel is dat alle kinderen mee moeten kunnen doen in de maatschappij en op school, ongeacht het inkomen van hun ouders. Al jarenlang heeft onze gemeente aandacht voor kinderen die opgroeien in minimahuishoudens. Hiervoor verstrekken we voorzieningen via het Jeugdsportfonds, Jeugd-cultuurfonds, Stichting Leergeld, de Rotterdampas en een schoolkostenregeling.”*

Een belangrijk aandachtspunt voor de gemeente vormde bij de voorzieningen echter het bereik van de doelgroep (de kinderen). De wens bestond om ouders/verzorgers en maatschappelijke partners op een meer eenduidige en overzichtelijke manier te informeren over deze voorzieningen voor kinderen. Daarom is besloten om - ook aangemoedigd door de oproep van de Kinderombudsman - een Kindpakket te vervaardigen. *“Direct vanaf het begin is het een belangrijke doelstelling geweest om de bestaande kindvoorzieningen in onze gemeente te bundelen in een Kindpakket en zo beter onder de aandacht te brengen van kinderen, vooral via hun ouders of verzorgers en intermediaire organisaties”,* vertelt Marjan Korsten, beleidsmedewerker bij gemeente Capelle aan den IJssel.

TOTSTANDKOMING KINDPAKKET

Het Kindpakket van de gemeente Capelle aan den IJssel is niet van de ene op de andere dag tot stand gekomen. Hieraan is een grondige voorbereiding voorafgegaan. In opdracht van de gemeente heeft JSO Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding de haalbaarheid en wenselijkheid van een Kindpakket in kaart gebracht.

Om te beginnen heeft JSO onderzocht in hoeverre met de voorzieningen die al in Capelle aan den IJssel beschikbaar waren, kon worden voorzien in de onderdelen van het Kindpakket zoals deze door de Kinderombudsman zijn benoemd. Daarnaast is een analyse gemaakt van de Kindpakketten van andere gemeenten. Ook zijn gesprekken gevoerd met organisaties die veel contact hebben met kinderen en jongeren, zoals de gemeente, welzijnsorganisatie Buurkracht, Stichting Leergeld, het centrum voor jeugd en gezin, ‘de Buurtmoeders’ en scholen. Door de Capelse Jeugdraad te raadplegen is ook de doelgroep zelf betrokken.

Uit deze (brede) raadpleging kwam naar voren dat de kindvoorzieningen waar de Kinderombudsman aandacht voor vraagt, in de gemeente Capelle aan den IJssel aanwezig waren. Wel viel, zoals de gemeente zelf al veronderstelde, winst te boeken door deze voorzieningen op een duidelijker manier te gaan communiceren naar de doelgroep. Op grond van deze uitkomsten heeft de gemeente daarom medio 2014 besloten om een Kindpakket te ontwikkelen. Hierbij zijn de voorzieningen voor kinderen gebundeld en in één overzichtelijke brochure weergegeven.

FEESTELIJKE START

Op een feestelijke bijeenkomst in december 2014 is het Kindpakket door de Capelse Jeugdraad en het Kindercollege aan staatssecretaris Jetta Klijnsma overhandigd. Dit in de vorm van een blauw koffertje waarin ook een overzichtelijke brochure van alle voorzieningen in het Kindpakket was opgenomen. Daarmee was het Capelse Kindpakket een feit.

Overhandiging Kindpakket door Capelse Jeugdraad en Kindercollege aan staatssecretaris Klijnsma.

In het Kindpakket van Capelle aan den IJssel is een breed scala aan voorzieningen opgenomen. Zoals gezegd vormde de handreiking van de Kinderombudsman hiervoor een belangrijke leidraad: *“In het pakket zijn de kindvoorzieningen die de Kinderombudsman benoemt, zoals mogelijkheden voor kinderen om deel te kunnen nemen aan sportieve en culturele activiteiten, opgenomen. Maar ook zaken als de deelname aan zwemlessen, de verstrekking van kleding, een computer of een fiets en een regeling die voorziet in schoolkosten, zoals schoolreisjes en de ouderbijdrage. Het Capelse Kindpakket is dus een soort papaplui of kapstok voor de communicatie. Het is niet zo dat het één nieuwe voorziening is die in plaats komt van de diverse aparte kindvoorzieningen”*, aldus Marjan Korsten. Een compleet overzicht van de voorzieningen uit het Kindpakket is ook opgenomen in het kader op de volgende bladzijde.

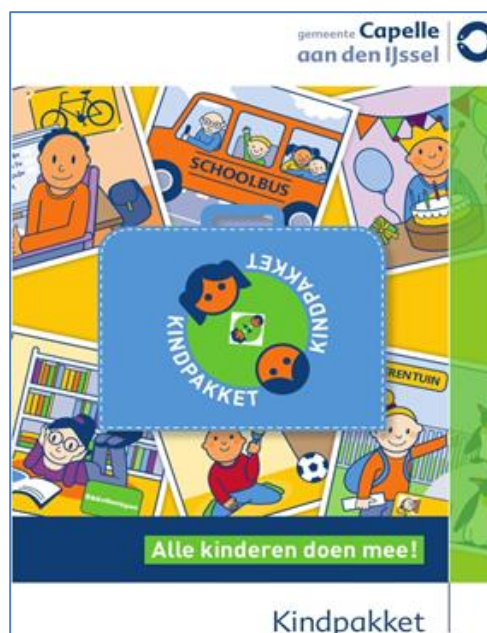
DOORVERWIJZINGEN

Een belangrijk kenmerk van het Kindpakket van Capelle aan den IJssel is dat het - naast het bieden van een gebundeld overzicht van kindvoorzieningen - doorverwijst naar diverse andere regelingen en voorzieningen waar minima wellicht voor in aanmer-

king komen. Het gaat hierbij dan zowel om gemeentelijke voorzieningen als om voorzieningen van andere partijen. Hiermee is het Kindpakket niet alleen een product dat inzicht verschaft in wat de gemeente aan minima met kinderen te bieden heeft, maar geeft het een overzicht van alle mogelijke voorzieningen en tips waar minima met kinderen baat bij kunnen hebben. Zo wordt onder meer verwezen naar de kringloopwinkels en activiteiten voor de kinderen in de buurt. Ook wordt gewezen op financiële ondersteuningsregelingen, zoals de Bijzondere Bijstand, het Kindgebonden budget, een bijdrage in de kosten van kinderopvang, bespaartips van het Nibud en ‘Bereken uw recht’.

AANTREKKELIJKE VORMGEVING

Uit het voorgaande volgt dat de kracht van het Capelse Kindpakket schuilt in het overzichtelijk bundelen en verwijzen naar belangrijke voorzieningen voor kinderen. Deze bundeling is gepresenteerd in een aantrekkelijke en kleurrijke brochure die als voorbeeld kan dienen voor andere gemeenten. Hierbij moet dit overzicht uiteraard ook bijdragen aan een groter bereik. Wethouder Eric Faassen licht toe: *“We wilden een overzichtelijke en aantrekkelijk vormgegeven brochure realiseren met makkelijk leesbare teksten. Om het bereik van onze voorzieningen van het Kindpakket zo groot mogelijk te maken, is het van belang dat zij op een laagdrempelige wijze onder de aandacht worden gebracht. Hiervoor is het belangrijk dat de doelgroep de brochure die we over het Kindpakket hebben vervaardigd, graag wil lezen”*.

Brochure van het 'Kindpakket, alle kinderen doen mee!'

BROCHURE ‘ALLE KINDEREN DOEN MEE!’

Wim de Bruin, voorzitter van Stichting Leergeld Capelle aan den IJssel, ervaart in de praktijk dat het de gemeente is gelukt om het Kindpakket op een aantrekkelijke en overzichtelijke wijze over het voetlicht te brengen bij de doelgroep: *“Ik zou de makers en vormgevers van de brochure graag een compliment willen maken. Wij krijgen veel positieve reacties op de brochure. Onze cliënten lezen over het algemeen niet graag, maar vinden de brochure duidelijk en makkelijk leesbaar. Dit geldt overigens niet alleen voor onze cliënten. Ook onze vrijwilligers die de huisbezoeken afleggen reageren zeer positief op de brochure. Deze maakt het voor hen makkelijker om aan cliënten duidelijk te maken welke voorzieningen bestaan en hoe deze kunnen worden aangevraagd.”*

Ook een bijstandsmoeder die voor haar twee kinderen enkele voorzieningen uit het Kindpakket heeft aangevraagd, beaamt dat het zo werkt: *“Ik heb de brochure van de gemeente ontvangen. Deze zag er mooi uit en was eenvoudig te begrijpen. Ik heb vervolgens met succes gebruikgemaakt van het Jeugdcultuurfonds en van de (indirecte) studiekostenregeling om schoolboeken te kunnen kopen voor mijn kinderen.”*

Bij het samenstellen van de inhoud heeft de gemeente samengewerkt met de aanbieders van kindvoorzieningen. Dat wil zeggen dat zij zelf suggesties voor teksten mochten aandragen. Per voorziening is hierbij voor een vast format gekozen. Dit houdt in dat bij elke voorziening dezelfde vier kernachtige vragen worden gesteld en beantwoord, namelijk:

- Wat is het?
- Voor wie?
- Hoe vraag ik het aan?
- Waar vind ik meer informatie?

Door middel van deze vragen krijgen ouders en kinderen snel inzicht in welke voorzieningen bij hun passen, of ze daar recht op hebben en hoe zij deze kunnen aanvragen. Ook dit wordt herkend door ouders die van het Kindpakket gebruikmaken. Een moeder vertelt: *“de brochure is erg handig. Alle voorzieningen die er zijn staan er op een duidelijke wijze in beschreven. Ik heb er veel aan gehad. Via de brochure kwam ik op de hoogte van het aanbod. Ik heb voor mijn dochter die naar het voortgezet*

onderwijs ging een computer aangevraagd. Verder heb ik gebruikgemaakt van de regeling voor schoolkosten en kon mijn dochter blijven sporten.” Een andere moeder vult aan: *“De brochure ziet er erg mooi uit. De informatie erin is uitgebreid en duidelijk. Wat ik zelf erg fijn vind is dat ik mij niet hoefde te melden aan een balie om voorzieningen aan te vragen, maar dat ik dat met het antwoord bij de vraag ‘Hoe vraag ik het aan?’ heel eenvoudig digitaal en telefonisch kon doen.”*

KENMERKEN KINDPAKKET

- Budget armoedebeleid: circa 1 miljoen euro.
- Jaarlijks budget Kindpakket: circa 400.000 euro.
- Doelgroep Kindpakket: circa 2.300 kinderen.
- Bereik Kindpakket 2015: niet bekend.

Voorzieningen in het Kindpakket:

- **Basisvoorzieningen in levensonderhoud:** kleding- en meubelbank.
- **Voorzieningen maatschappelijke participatie:** diverse voorzieningen via Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en de Rotterdampas. Daarnaast een Jeugdvakantiepaspoort, Bibliotheekpas en vangnet-regeling voor zwemdiploma A.
- **Voorzieningen voor school:** bijdrage aan indirecte studiekosten en tweedehands computer.
- **Voorzieningen vervoer:** tweedehands fiets.
- **Overige voorzieningen:** Verjaardagsbox Stichting Jarige Job, Speel-o-theek.

BREDE COMMUNICATIESTRATEGIE

Duidelijk is dat de brochure van het Kindpakket in de gemeente Capelle aan den IJssel goed werkt om het bereik onder de doelgroep te vergroten. Daarbij heeft de gemeente dit kracht bij gezet met een communicatiestrategie rondom het Kindpakket. Na de lancering van het Kindpakket in aanwezigheid van de staatssecretaris is de brochure over het Kindpakket verspreid onder circa 9.000 huishoudens met kinderen. Marjan Korsten licht deze keuze toe: *“Wij hebben er bewust voor gekozen om de brochure naar alle gezinnen met kinderen tot 18 jaar te sturen. De minima met een bijstandsuitkering hebben we in beeld. Maar ook buiten deze groep zijn gezinnen die in aanmerking komen voor de voorzieningen van het Kindpakket. Bovendien beschikt de gemeente niet over de inkomensgegevens van alle huishoudens. Om te zorgen dat een bredere groep werd bereikt, hebben we de brochure naar alle gezinnen gestuurd.”*

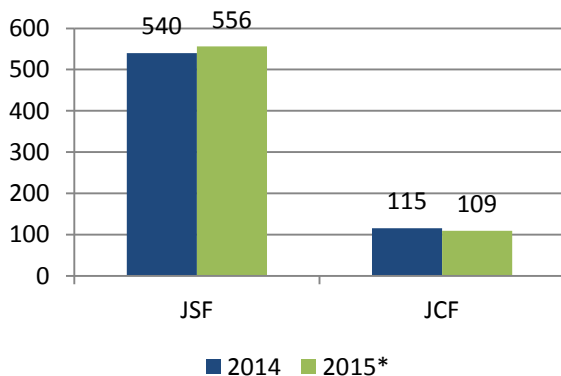
Naast de verspreiding onder alle huishoudens met kinderen zijn 6.000 brochures uitgegaan naar de intermediaire partijen, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin, wijkwinkels, de bibliotheek, scholen en Stichting Leergeld. Daarnaast hebben de intermediairs van de wijkteams die veel ‘achter de voordeur komen’ eenzelfde blauw koffertje als de staatssecretaris gekregen met daarin extra folder-materiaal over het Kindpakket. *“Om een zo groot mogelijk bereik te realiseren zijn de intermediairs van cruciaal belang. Zij staan vaak dicht bij de doelgroep dan de gemeente. Aan de intermediairs die veel bij mensen over de vloer komen hebben we het blauwe promotiekoffertje toegezonden. In totaal hebben we 100 van deze koffertjes laten vervaardigen en verspreid”*, vertelt Marjan Korsten.

Ook digitaal is (de brochure over) het Kindpakket te raadplegen via www.capelleaandenijssel.nl onder het kopje ‘Geldtips’. Over deze brochure is overigens ook de kinderburgemeester van Capelle aan den IJssel positief (zie het interview met haar in het kader rechtsbovenaan de bladzijde). Daarnaast worden alle voorzieningen op de gemeentelijke website weergegeven en uitgelegd. Sinds medio 2015 beschikt de gemeente eveneens over een digitale sociale kaart - www.capelsewegwijzer.nl - waarop de kindvoorzieningen terug te vinden zijn.

TOENEMEND GEBRUIK VAN KINDPAKKET

Uit de gesprekken met het Jeugdsportfonds, Jeugd-cultuurfonds en Stichting Leergeld volgt dat sinds de introductie van het Kindpakket het beroep op hun voorzieningen sterk is toegenomen. Indien we kijken naar het cijfermateriaal van het Jeugdsport- en Jeugd-cultuurfonds is een toename zichtbaar van het aantal verstrekkingen (zie hieronder).

Aantal gehonoreerde aanvragen JSF en JCF

Bron: Jeugdsportfonds/Jeugd-cultuurfonds Zuid-Holland (2015)

* De cijfers van 2015 zijn van januari tot en met september.

DE KINDERBURGEMEESTER AAN HET WOORD

De gemeente Capelle aan den IJssel beschikt over een kinderburgemeester. Dit jaar is dit de 11-jarige Linouk van Dam. Zij heeft enkele vragen over haar rol, armoede onder kinderen en het Kindpakket beantwoord:

Vraag: Wat houdt de rol van kinderburgemeester in?

Antwoord: *“Als je kinderburgemeester bent, moet je dingen openen, Sinterklaas binnenhalen, een krans neerleggen met de burgemeester bij de dodenherdenking en je mag andere leuke dingen doen. Je moet ook vergaderen met de andere kinderen van het kindercollege. Dat vind ik best wel leuk.”*

Vraag: Welke ideeën heb je als kinderburgemeester voor het bestrijden van armoede onder kinderen?

Antwoord: *“Ik vind dat we geld moeten inzamelen en dat geld moeten we verdelen onder de arme kinderen. We moeten een actie bedenken en heel Capelle moet dan meedoen. We kunnen bijvoorbeeld een speciale musical maken met best wel bekende acteurs en actrices. Iedereen moet natuurlijk een ticket kopen en de opbrengst gaat naar kinderen in armoede.”*

Vraag: Wat vind je van de brochure over het Kindpakket?

Antwoord: *“Ik vind dat alles wat er in staat goed is en ook vrolijk. Vooral de kleuren zijn vrolijk. De illustraties zijn ook grappig, maar toch goed te begrijpen. De tekst is niet moeilijk voor kinderen van mijn leeftijd. Alles wat kinderen nodig hebben zit erin, denk ik.”*

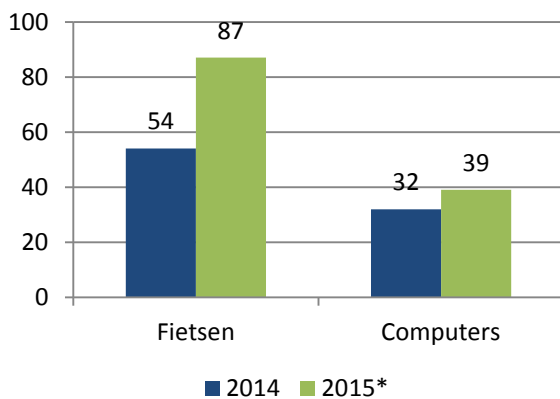
Hierbij merken we op dat de cijfers een voorlopige stand van zaken betreffen tot en met september 2015. Wanneer we ervan uitgaan dat in de laatste drie maanden van 2015 in dezelfde mate een beroep op de fondsen wordt gedaan, zal het aantal verstrekkingen voor het Jeugdsportfonds en Jeugd-cultuurfonds dit jaar uitkomen op respectievelijk 741 en 145.

Harry Akkermans, coördinator van het Jeugd-sportfonds en Jeugd-cultuurfonds Zuid-Holland ziet hier een duidelijk verband tussen de introductie van het Kindpakket en het gebruik van zijn fondsen: *“Sinds Capelle aan den IJssel het Kindpakket heeft gelanceerd zien wij in deze gemeente het beroep op onze voorzieningen sterk toenemen. Wij werken in 18 gemeenten in Zuid-Holland en kunnen daardoor*

goed het effect van de communicatiestrategieën van gemeenten vaststellen. Ons bereik in Capelle aan den IJssel is met 45% van de doelgroep met afstand het grootst. Bij de overige gemeenten is dit percentage gemiddeld 24%. Dit verschil heeft mijns inziens met communicatie te maken. In Capelle aan den IJssel is een intensieve campagne gevoerd met de brochure als belangrijk onderdeel. Verder heeft de gemeente Capelle aan den IJssel - in tegenstelling tot andere gemeenten - ervoor gekozen om niet alleen minima aan te schrijven met de folder, maar zijn alle huishoudens met kinderen ongeacht het inkomen hierover geïnformeerd.”

Voor Stichting Leergeld Capelle aan den IJssel is in de figuur hieronder het aantal verstrekte fietsen en computers weergegeven. Ook hier betreffen de cijfers van 2015 een voorlopige stand. Indien we ervan uitgaan dat de vraag naar fietsen en computers in de laatste drie maanden van 2015 even groot is als in de rest van het jaar, zullen uiteindelijk rondom de 116 fietsen en 52 computers worden verstrekt. Een aanzienlijke toename ten opzichte van het jaar daarvoor.

Aantal verstrekkingen door Stichting Leergeld

Bron: Stichting Leergeld Capelle aan den IJssel (2015)

* De cijfers van 2015 zijn gebaseerd op de maanden januari tot en met september.

Wim de Bruin van Stichting Leergeld ziet voor deze sterke groei ook een causaal verband met de versterkte inzet van de gemeente op voorzieningen voor kinderen. *“Veel minima ervaren een hoge drempel om bij de gemeente voor hulp aan te kloppen. Zeker minima die afhankelijk zijn van een uitkering of die gebruik maken van gemeentelijke schuldhulpverlening zijn terughoudend om voor hun kinderen voorzieningen aan te vragen. De brochure over het Kindpakket neemt deze drempel weg.*

Kindvoorzieningen worden op een aantrekkelijke manier gepresenteerd. Bovendien hebben minima bij de meeste voorzieningen niet te maken met de gemeente. Dit maakt het voor hen makkelijker om voorzieningen aan te vragen.”

MET DANK AAN

Eric Faassen, wethouder gemeente Capelle aan den IJssel

Marjan Korsten, beleidsmedewerker gemeente Capelle aan den IJssel

Wim de Bruin, voorzitter Stichting Leergeld Capelle aan den IJssel

Harry Akkermans, provinciaal coördinator van het JeugdSportFonds/JeugdCultuurFonds Zuid-Holland
Linouk van Dam, kinderburgemeester Capelle aan den IJssel

Twee gebruikers van het Kindpakket

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Overzichtelijke bundeling van voorzieningen voor kinderen in een Kindpakket in combinatie met een aantrekkelijke en toegankelijke brochure voor de doelgroep en intermediairs.
- Ook aandacht voor ‘aanpalende’ voorzieningen buiten het Kindpakket die voor de doelgroep van belang zijn.
- Doordachte communicatiestrategie waarbij naar alle huishoudens met kinderen (ongeacht hun inkomen) en alle intermediairs over het Kindpakket wordt gecommuniceerd.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Geen specifieke aandachtspunten naar voren gebracht. Wel blijft het van belang om de communicatie over het Kindpakket voortdurend te blijven voortzetten. Ook zal steeds gezocht moeten worden naar (nieuwe) mogelijkheden om het gebruik van de voorzieningen uit het Kindpakket verder te vergroten.

Gemeente Leeuwarden

‘Vooruitstrevend Kindpakket met actieve betrokkenheid van kinderen’

In de gemeente Leeuwarden groeien veel kinderen op in armoede. Ruim 3.000 kinderen leven in een gezin met een laag inkomen. Het grootste deel van deze kinderen woont in het noorden en oosten van de stad waar 30 tot 40 procent van de huishoudens een laag inkomen heeft. Daarmee behoren wijken als Heechterp-Schieringen en Wielenpolle/Schepenbuurt tot de armste wijken van Nederland. Een belangrijke ambitie van de gemeente Leeuwarden is dan ook het terugdringen van armoede. Sinds 2014 is dit specifiek voor kinderen vormgegeven in een Kindpakket. Vanuit dit pakket kunnen alle benodigde voorzieningen voor kinderen in armoede worden geboden.

OMWENTELING IN HET ARMOEDEBELEID

In Leeuwarden komt het Kindpakket voort uit een ‘omwenteling’ die de afgelopen jaren binnen het gemeentelijk armoedebeleid heeft plaatsgevonden. Binnen de gemeente speelde al langer de discussie om meer kinderen in armoede direct te bereiken in plaats van via gemeentelijke inkomensondersteuning aan huishoudens met een laag inkomen. Bovendien kwam uit het rapport van de Rekenkamer naar voren dat de efficiëntie en effectiviteit van het gemeentelijk armoedebeleid voor verbetering vatbaar was.

Harry van der Molen, wethouder armoedebeleid van de gemeente Leeuwarden, vertelt: *“Zowel in de maatschappij als in de gemeenteraad liep de discussie om het vrij grote percentage kinderen dat opgroeit in een gezin met een laag inkomen meer gericht te ondersteunen. Op basis van deze discussie is voor het collegeprogramma van 2014-2018 afgesproken om de ontwikkeling van kinderen als speerpunt te benoemen en hiervoor apart middelen beschikbaar te stellen. Bovendien waren we op advies van de Rekenkamer op zoek naar een meer efficiënte en effectieve uitvoering van ons armoedebeleid. Voor wat betreft de voorzieningen voor kinderen bleek de opzet van een Kindpakket hiervoor heel geschikt te zijn.”*

KEUZE VOOR HET KINDPAKKET

Voor het collegeprogramma van 2014-2018 koos de gemeente Leeuwarden voor de opzet van een Kindpakket dat is ingebed binnen het bredere armoedebeleid van de gemeente. Daarbij zijn verbindingen gelegd met de Culturele Hoofdstad Leeuwarden 2018. Het laatste betreft een grootschalig cultureel evenement dat jaren in de stad zal lopen en waarin armoede en participatie belangrijke aandachtspunten vormen. Een doelstelling van dit evenement is dat 60 procent van de kinderen uit een gezin met een laag inkomen, gaat participeren in de activiteiten van de Culturele Hoofdstad. Dit laatste sluit naadloos aan bij de ambitie van het Kindpakket om meer kinderen in armoede te laten meedoen in de samenleving.

www.kindpakket.nl

Geef kinderen de kans om hun talenten te ontdekken, te sporten en mee te doen op school!

Wie?
- Kinderen van 4 tot 18 jaar uit een gezin met minimuminkomen

Wat?
Bijdrage voor o.a.:
- schoolreisje
- schoolspullen
- de contributie voor de sportvereniging
- culturele activiteiten, zoals muziek- of dansles

Jeugd Sport Fonds Friesland | jeugd cultuur friesland fonds | Leergeld | COÖPERATIE amaryllis | Gemeente Leeuwarden

DOELEN VAN HET KINDPAKKET

Het Kindpakket van de gemeente Leeuwarden kent een aantal doelen. Lysbeth Wiersma, die als beleidsmedewerker ‘aan de wieg heeft gestaan’ van het Kindpakket, vertelt: *“De gemeente Leeuwarden wil kinderen van ouders met een minimuminkomen de kans geven op een evenwichtige groei naar volwassenheid. Dit door mee te kunnen doen op school en aan sport en cultuur. Zo hopen we de gezondheid en de fysieke en mentale ontwikkeling van kinderen tussen de 4 en 18 jaar in onze stad te bevorderen. Daarbij willen we graag samenwerken met partners die dicht bij de kinderen staan om zo vanuit het Kindpakket de beste voorwaarden voor kinderen te kunnen realiseren.”*

HANDREIKING VAN DE KINDEROMBUDSMAN

Om deze doelen van het Kindpakket te realiseren, kwam de handreiking van de Kinderombudsman als geroepen. In deze handreiking zijn voor Nederlandse gemeenten aanbevelingen opgenomen voor een succesvolle opzet en uitvoering van een Kindpakket. In het bijzonder ook met partijen in de stad of wijk die dicht bij de kinderen staan. Lysbeth Wiersma: *“Onze gemeente heeft de volledige handreiking van de Kinderombudsman uitgevoerd. Hierbij hebben we met de partners in Leeuwarden zoals het Jeugdsportfonds, het Jeugdcultuurfonds, Stichting Leergeld en de sociale wijkteams bekeken hoe we de samenwerking en het bereik van het Kindpakket zo optimaal mogelijk konden gaan organiseren.”*

De handreiking van de Kinderombudsman aan Nederlandse gemeenten, beschikbaar via www.kinderombudsman.nl.

DE GEMEENTE ALS NETWERKSPELER

Volgens wethouder Harry van der Molen, kwamen de aanbevelingen van de Kinderombudsman inderdaad precies op het juiste moment: *“De handreiking van de Kinderombudsman sloot goed aan bij onze ambities om de eigen (gemeentelijke) regelingen voor inkomensondersteuning los te laten en te kiezen voor een integraal Kindpakket waarin de fondsen, netwerken en sociale wijkteams in onze stad een belangrijke rol vervullen.”* In de gemeente Leeuwarden heeft de introductie van het Kindpakket dan ook geleid tot een wijziging in het armoedebeleid. Harry van der Molen: *“Met het Kindpakket hebben we gekozen om armoede te bestrijden met een aantal uitvoerende partijen in de stad. In een gekantelde aanpak kiezen we daarbij voor een andere rol als overheid. We laten de eigen regelingen los en worden een ‘netwerkspeler’. Een partij die via het Kindpakket bestaande en nieuwe initiatieven voor kinderen in armoede verbindt, een kans geeft en waar mogelijk ondersteunt.”*

DYNAMISCH KINDPAKKET

Lysbeth Wiersma licht toe dat in het Leeuwarder Kindpakket bestaande voorzieningen voor kinderen in de stad zijn opgenomen, variërend van voorzieningen voor levensonderhoud als kleding en voedsel tot regelingen voor school, sport en cultuur. Daarbij is de inhoud van het Kindpakket niet een statisch gegeven, maar kent het een dynamisch karakter. Dit betekent dat het pakket de komende jaren langzaam, maar zeker verder zal worden gevuld met benodigde voorzieningen voor kinderen. Lysbeth Wiersma: *“Zo hebben we enkele weken geleden de Verjaardagsbox van Stichting Jarige Job toegevoegd. Ook merken we dat meer private partijen zich bij de sociale wijkteams melden om zich bij het Kindpakket aan te sluiten. Hierdoor neemt het aantal voorzieningen in het Kindpakket op het moment toe.”*

GEKANTELDE AANPAK

Om de uitvoering van de vele kindvoorzieningen in Leeuwarden in goede banen te leiden is gekozen voor een gekantelde aanpak. Hierbij is de uitvoering van het Kindpakket belegd bij een aantal uitvoerende partijen waarmee een subsidierelatie is aangegaan. Dit betekent in Leeuwarden dat tot 2018 jaarlijks subsidie wordt verstrekt aan de uitvoerders van het Kindpakket. Dit zijn het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds, Stichting Leergeld en de sociale wijkteams die in Leeuwarden zijn verenigd in de coöperatie Amaryllis. Daarbij hebben deze partijen - in aanvulling op de verstrekte subsidie - ook zelf de opdracht om continu te zoeken naar aanvullende externe fondsen. Zo wordt geprobeerd de slagkracht van het Leeuwarder Kindpakket te vergroten.

KENMERKEN KINDPAKKET LEEUWARDEN:

- Budget armoedebeleid: 9,8 miljoen euro (afgerond)
- Budget voor het Kindpakket: 244.900 euro
- Doelgroep Kindpakket: ruim 3.000 kinderen
- Bereik Kindpakket 2015: minimaal 1.750 kinderen
- Voorzieningen in het Kindpakket: maatwerk, afhankelijk van de behoefte van het kind naar het oordeel van de uitvoerende partijen

Een belangrijk kenmerk van de gekantelde aanpak van de gemeente Leeuwarden is verder dat met de uitvoerende partijen van het Kindpakket alleen op hoofdlijnen prestatieafspraken zijn gemaakt. Hierdoor hebben deze partners in de uitvoering veel

vrijheid gekregen om het Kindpakket naar eigen inzicht en ervaring uit te voeren. Lysbeth Wiersma: *“Met het Kindpakket hebben we een kanteling teweeggebracht waarbij de uitvoerende partijen vrijheid en verantwoordelijkheid hebben gekregen om te bepalen welke voorzieningen zij aan kinderen in armoede willen verstrekken. Dit hebben we bewust gedaan omdat deze partijen, zoals de sociale wijkteams, veel dichterbij de kinderen staan. Hierdoor hebben zij ook het beste zicht op welke voorzieningen in een bepaalde situatie benodigd zijn.”*

ONLINE PORTAAL: WWW.KINDPAKKET.NL

Dat deze aanpak ‘zijn vruchten afwerpt’ wordt ook bevestigd door Saida Youssef, teamleider van het Sociaal Wijkteam Noord. Zij ziet in de praktijk meer mogelijkheden ontstaan om kinderen met de benodigde voorzieningen te bereiken. Daarbij is zij ook enthousiast over het portaal www.kindpakket.nl dat is ontwikkeld. Via dit online portaal kunnen ouders van kinderen die daar recht op hebben, zelf een aanvraag indienen voor een voorziening uit het Kindpakket. Mochten ouders van kinderen geen computer hebben, dan kunnen ze terecht op één van de locaties van de sociale wijkteams in de stad waar computers staan opgesteld voor het indienen van een aanvraag uit het Kindpakket.

Het online portaal www.kindpakket.nl waar ouders zelf voor hun kinderen een aanvraag kunnen indienen. Ook andere gemeenten maken inmiddels gebruik van dit portaal voor de uitvoering van hun Kindpakket.

Via het online portaal www.kindpakket.nl is een laagdrempelige en eenduidige toegang gerealiseerd tot de voorzieningen uit het Kindpakket. Bovendien, zo stelt Saida Youssef, blijkt het in de praktijk voor ouders prettiger wanneer zij zelfstandig een aanvraag voor hun kind kunnen indienen. *“Dit is goed voor hun eigenwaarde omdat zij voor een voorziening uit het Kindpakket niet langer langs*

allerlei instanties hoeven. Wel helpen we op onze locatie van het sociale wijkteam ouders soms een eerste keer bij het invullen van het aanvraagformulier. Daarna kunnen zij dit in principe zelf. Dit scheelt ook in de overhead van de organisaties in de wijk. Niet langer hoeven zij allerlei aanvraagformulieren voor gezinnen en hun kinderen in te vullen en procedures te doorlopen. Ouders kunnen dit nu zelf waardoor bijvoorbeeld de sociale wijkteams zich meer kunnen richten op de verstrekking van voorzieningen uit het Kindpakket aan de kinderen”, vertelt Saida Youssef.

BETROKKENHEID KINDEREN

Een ander vooruitstrevend kenmerk van het Leeuwarder Kindpakket is de actieve betrokkenheid van kinderen. Zowel bij de opzet als de uitvoering van het Kindpakket. In dit opzicht heeft de gemeente Leeuwarden de aanbeveling van de Kinderombudsman ter harte genomen om kinderen te laten meedenken over (de inhoud van) het Kindpakket. Bij de opzet van het Kindpakket is dit onder meer gebeurd via het zogenoemde ‘Leergeldspel’. Dit spel is op een aantal scholen in de stad gespeeld om inzicht te krijgen in wat voor kinderen belangrijk is om goed mee te kunnen doen in de samenleving. Lysbeth Wiersma: *“Bij het Leergeldspel kregen de kinderen speelgeld. Tijdens stappen op een speelbord konden zij vervolgens keuzes maken waaraan zij hun speelgeld het liefst wilden besteden.”* Bij het spelen van het Leergeldspel zijn de kinderen door het Verwey-Jonker instituut begeleid. Ook heeft dit onderzoeksinstituut de uitkomsten van het spel opgetekend. Voor veel beleidsmedewerkers van de gemeente Leeuwarden waren deze uitkomsten een eyeopener. Zo bleken veel kinderen vooral behoefte te hebben aan basale voorzieningen zoals voetbalschoenen of een winterjas die niet met een broertje of zusje gedeeld hoeft te worden. Deze uitkomsten zijn vervolgens als input voor het Kindpakket gebruikt door te besluiten dat voorzieningen als voetbalschoenen of een voorziening voor levensonderhoud onderdeel mogen zijn van het Kindpakket. Vanuit de ‘oude’ gemeentelijke regelingen was dit namelijk niet het geval.

KRINGGESPREK OVER HET KINDPAKKET MET DE KINDEREN VAN DE PRINS MAURITSSCHOOL

Midden in de aandachtswijk Bilgaard staat de Prins Mauritschool. Een 'brede school' met bijna 200 kinderen, waarvan tweederde uit een multiprobleemgezin komt. Dit maakt het docentschap op deze school tot een vak apart. Op de school zitten ook veel kinderen die recht hebben op voorzieningen uit het Kindpakket. Lara, Aisha, Lianne, Tom en Rick (gefingerde namen) zitten in groep 6 en 7 van de Prins Mauritschool. Enkele van deze kinderen hebben ook gebruikgemaakt van het Kindpakket*. In een kringgesprek samen met de adjunct-directeur van de school, Monica de Jong, vertellen zij het belangrijk te vinden dat een Kindpakket bestaat. Vooral omdat alle kinderen in hun wijk dan een kans hebben om goed te kunnen meedoen op school of bijvoorbeeld naar sport of muziek te gaan.

'Een leuke, maar strenge school'

Op school hebben de kinderen het naar hun zin. Vooral schoolreisjes, uitjes en activiteiten rond de feestdagen zijn populair. Ook vindt Aisha rekenen en geschiedenis leuk. En Tom, die net een jaar op de school zit, houdt van tekenen en gym. Volgens de kinderen zitten ze wel op een vrij strenge school, maar dit vinden ze eigenlijk wel prettig omdat sommige kinderen uit de wijk ook heel druk kunnen zijn. Buiten school zitten Lara, Lianne en Tom ook op een sport of doen iets met muziek. Voor Rick en Aisha is dit niet zo. *"Voor mij is dit niet zo erg. Ik speel liever spelletjes op de computer"*, vertelt Rick. Terwijl Aisha het wel jammer vindt dat ze niet kan sporten: *"Ik zou graag willen zwemmen. Ik heb mijn A-diploma. Alleen kan ik niet naar zwemmen omdat mijn broer al op een sport zit en ik thuis beter kan helpen."* Juist voor kinderen als Aisha, vertelt Monica de Jong, is het belangrijk dat de school vroegtijdig signaleert dat zij niet naar een sport of culturele activiteit kunnen. Hiervoor kan de school in de wijk nu ook terecht bij de uitvoerders van het Kindpakket. Monica de Jong vertelt: *"Het is fijn dat we in de wijk korte lijnen hebben met het sociale wijkteam en Stichting Leergeld die betrokken zijn bij de uitvoering van het Kindpakket. Deze partijen kunnen we attenderen op kinderen die aan bepaalde activiteiten niet kunnen meedoen."*

Sport- en cultuurcoaches

Op de Prins Mauritschool komen wekelijks ook docenten voor sport en cultuur op bezoek. Dit zijn de sport- en cultuurcoaches die in Leeuwarden rondom het Kindpakket actief zijn. Naast het verzorgen van een programma op de school, begeleiden zij waar nodig ook kinderen uit een gezin met een laag inkomen naar een vereniging voor sport of cultuur. Monica de Jong vertelt de kinderen dat de coaches op school Juf Elske (sport) en juf Natasha (cultuur) zijn. Enthousiast reageren de kinderen dat ze het leuk vinden dat beide 'juffen' wekelijks naar hun school komen. In koor roepen ze vooral gek te zijn op 'apenkooien'. De kinderen zouden dit spel vaker willen spelen. *"Maar niet te vaak, want dan wordt het saai"*, vertelt Lara. Het enthousiasme van de kinderen over de coaches wordt ook gedeeld door Monica de Jong. Niet alleen vanwege het programma dat zij op school aanbieden, maar ook omdat zij de afgelopen jaren heeft gezien dat deze coaches verschillende kinderen uit een gezin met een laag inkomen hebben begeleid naar een vereniging voor sport of cultuur. Hierdoor beoefenen deze kinderen nu structureel een sport of culturele activiteit. *"Zo zijn een aantal jongens van de school naar een voetbalvereniging gegaan. Ook zijn bijvoorbeeld enkele kinderen naar muziek of dansen gegaan"*, vertelt Monica de Jong.

Prijsvraag

Over de inhoud van het Kindpakket van de gemeente Leeuwarden zouden de kinderen van de Prins Mauritschool ook graag willen meedenken. *"Het liefst via een prijsvraag waarbij we onze beste ideeën mogen opschrijven"*, vertelt Aisha. Tom is helemaal met haar eens: *"Ja, via een competitie, dat is leuk!"* Ook Lara, Lianne en Rick vinden een prijsvraag of een competitie voor kinderen om mee te denken over het Kindpakket een goed idee.

Daarbij vertellen de kinderen dat vooral na schooltijd niet veel in de wijk te doen is. Voor het Kindpakket zouden zij dan ook als wens indienen dat in hun wijk meer (speel)voorzieningen komen. Vooral voor de wat oudere kinderen. Lianne vertelt: *"Op elk plein zou ik een speeltuintje willen. Op mijn plein is nu alleen een boom."* Lara en Aisha hebben wel een speeltuin, maar alleen met een glijbaan en wipwap waarvoor ze eigenlijk te oud zijn. Daarom zoekt Rick zelf naar spannende speelmogelijkheden. Door in een garage te gaan skaten met zijn broer wat eigenlijk niet mag.

Activiteiten voor kinderen in de wijk

Een andere wens voor het Kindpakket is om in de wijk meer (buurt)activiteiten te organiseren. Naast de individuele voorzieningen uit het Kindpakket, vertellen de kinderen dat ze hier veel behoefte aan hebben: *“Het zou wel leuk zijn als er soms wat meer te doen is in onze wijk. Een markt, kermisje of themafeest, bijvoorbeeld met piraten! Want in sommige andere steden is elke dag wel wat leuks te doen maar dat is hier niet echt zo.”* Een kans op dit vlak ligt voor Leeuwarden bijvoorbeeld rondom de Culturele Hoofdstad 2018 (zie hoofdtekst). Vanuit dit programma is het namelijk de ambitie om de komende jaren kinderen uit gezinnen met een laag inkomen actief te betrekken bij culturele activiteiten in hun eigen wijk. De activiteiten van dit grootschalige evenement sluit dan ook goed aan bij (de individuele voorzieningen van) het Kindpakket en, zo blijkt uit het kringgesprek, bij de wens van de kinderen van de Prins Mauritschool om ook na schooltijd meer in hun wijk te kunnen doen.

*Hierbij merken we op dat we aan de kinderen bewust geen vragen hebben gesteld over het individuele gebruik van het Kindpakket. Enerzijds omdat deze kinderen niet altijd weten dat ze van een voorziening uit het Kindpakket gebruikmaken. Anderzijds omdat dit stigmatiserend zou kunnen werken.

Links: kinderen uit Leeuwarden op de voetbalvereniging. Rechts: de Prins Mauritschool.

KINDERRAAD

Ook op dit moment zijn kinderen betrokken bij het Kindpakket van de gemeente Leeuwarden. Dit vindt plaats via de Kinderraad, die zowel op stadsniveau als in de wijk Heechterp-Schieringen actief is. Voor de toekomst is het bovendien de bedoeling om in meer wijken in Leeuwarden een Kinderraad op te zetten. Volgens wethouders Harry van der Molen is dit van belang omdat hij merkt dat via de Kinderraad actief wordt meegedacht over wat belangrijk is voor kinderen thuis, op school en in de wijk. Harry van der Molen: *“Daarbij gaan we met deze kinderen in gesprek op basis van participatie en stellen de vraag wat zij nodig hebben om mee te kunnen doen in de wijk. Armoede stellen we bewust niet centraal omdat dit stigmatiserend werkt. In plaats daarvan is het belangrijk om kinderen uit te dagen mee te denken over hun eigen leefomgeving. Zo ben ik met de Wijkkinderraad een keer mee geweest naar het ministerie in Den Haag, waar zij een presentatie hebben gehouden. Je ziet dan dat zij op een praktische manier kunnen aangeven wat*

echt benodigd is voor kinderen in de wijk. Deze aanpak om kinderen actief te betrekken is ook leuker dan beleidsmatig te bedenken wat kinderen nodig hebben. Bovendien kun je zo beter aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen.”

GROEIEND BEREIK KINDPAKKET

Door de betrokkenheid van kinderen en uitvoerende partners als het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds, Stichting Leergeld en de sociale wijkteams worden vanuit het Kindpakket meer passende voorzieningen geboden en groeit het bereik. Zoals eerder naar voren kwam, is ook het portaal www.kindpakket.nl hierin een helpende factor. Voor 2015 verwacht de gemeente Leeuwarden dan ook minimaal 1.750 kinderen uit een gezin met een laag inkomen te bereiken met een voorziening uit het Kindpakket.

Bovendien zal dit bereik in de komende jaren waarschijnlijk groeien. Wethouder Harry van der Molen: *“Door de fondsen en sociale wijkteams te*

betrekken is een groot netwerk ingeschakeld waar wij onze gemeentelijke middelen doorheen kunnen laten vloeien. Hierdoor wordt het Kindpakket een gedeelde verantwoordelijkheid en ervaren we dat de partners beter in staat zijn meer kinderen te bereiken.” Daarbij vult Lysbeth Wiersma aan dat het bereik de komende jaren mede vergroot zal worden door de signaleringsfunctie van de uitvoerende partners van het Kindpakket. Zo ziet zij dat via de sociale wijkteams nu kinderen van gezinnen worden bereikt die voorheen geen aanspraak maakten op de gemeentelijke regelingen. *“Het is echt een plus van het Kindpakket dat we nu ook de kinderen van ouders die niet bij ons in beeld waren meer weten te bereiken”*, licht Lysbeth Wiersma toe.

KANSEN VOOR DE TOEKOMST

Uit het voorgaande blijkt dat het Leeuwarder Kindpakket succesvol is. Toch liggen hier voldoende kansen om het Kindpakket te verbeteren. Eén van deze kansen is om naast individuele voorzieningen voor kinderen meer collectieve activiteiten in de wijk te organiseren. Zeker ook in het licht van de Culturele Hoofdstad Leeuwarden 2018 bestaan hier goede mogelijkheden toe. Vanuit dit evenement kunnen kinderen participeren in gemeenschappelijke (culturele) activiteiten in de wijk. Dat hier een kans ligt wordt bevestigd uit het kringgesprek dat over het Kindpakket is gevoerd met vijf kinderen van de Prins Mauritschool in de Leeuwarder wijk Bilgaard (zie kader op bladzijde 4 en 5). Naast het feit dat zij het belangrijk vinden dat een Kindpakket bestaat waardoor ze bijvoorbeeld kunnen sporten of muziek maken, hebben zij behoefte aan (speel)voorzieningen en buurtactiviteiten in de wijk, zoals een markt of themafeest, om zich ook na schooltijd of buiten de sportclub of culturele vereniging te kunnen vermaken.

Een andere kans voor de toekomst is gelegen in de continue verbetering van het Kindpakket. Hierbij is het de uitdaging om de visies, werkwijzen en administratieve systemen van de uitvoerende partners in het Kindpakket op elkaar te blijven afstemmen. Vooral daar zal de (nieuwe) rol van de gemeente als netwerkspeler bij het Kindpakket volgens Harry van der Molen en beleidsmedewerker Lysbeth Wiersma goed uit de verf moeten komen: *“Dit betekent dat we als gemeente zullen proberen om de uitvoerende partijen regelmatig bij elkaar te*

brengen om in een open sfeer te bespreken welke punten goed en (nog) minder goed verlopen bij het Kindpakket. Op deze manier trachten we het de komende jaren naar een nog hoger plan te tillen, met als belangrijk doel meer kinderen uit gezinnen met een laag inkomen op een goede manier te bereiken met het Kindpakket”.

MET DANK AAN

Harry van der Molen, wethouder armoedebeleid gemeente Leeuwarden

Lysbeth Wiersma, beleidsmedewerker welzijn gemeente Leeuwarden

Saida Youssef, teamleider Sociaal Wijkteam Noord

Monica de Jong, adjunct-directeur Prins Mauritschool

De kinderen van de Prins Mauritschool.

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Kinderen actief betrokken bij het Kindpakket, via Leergeldspel en Kinder(wijk)raad.
- Gekantelde aanpak waarbij fondsen, netwerken en sociale wijkteams actief betrokken zijn.
- Eenduidig en laagdrempelig online portaal voor een aanvraag uit het Kindpakket.
- Kindpakket binnen breder armoedebeleid en Culturele Hoofdstad 2018 Leeuwarden.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Rondom het Kindpakket ook meer inzetten op collectieve voorzieningen in de wijk.
- Vanuit rol netwerkspeler gemeente uitvoerende partners van het Kindpakket blijven faciliteren om visies, werkwijzen en (registratie)systemen goed op elkaar te laten aansluiten.

Gemeente Moerdijk

‘Schoolstartpakket voor brugklassers’

In West-Brabant ligt de gemeente Moerdijk. Een gemeente met 36.000 inwoners die vooral bekend staat om haar haven- en industrieterrein aan het Hollandsch Diep. Binnen het armoedebeleid van de gemeente Moerdijk vormt de ontwikkeling van kinderen een belangrijk aandachtspunt. Met de start van het schooljaar wordt hier ook extra aandacht aan gegeven via het schoolstartpakket voor brugklassers. Voor het schooljaar 2015/2016 is dit pakket voor het eerst gelanceerd.

SCHOOLSTARTPAKKET

Het schoolstartpakket komt voort uit het advies van de Kinderombudsman aan gemeenten om een pakket samen te stellen met voorzieningen die rechtstreeks ten goede komen aan kinderen. Annette Gepkens, teamhoofd bij de gemeente Moerdijk, vertelt: *“in de gemeente Moerdijk groeide het politieke besef dat we iets specifiek moesten doen voor kinderen in armoede. Daarbij kregen we signalen vanuit de raad, de schoolbesturen en de uitvoeringspartijen dat vooral iets extra’s benodigd was voor kinderen die naar de brugklas gaan. Op dat moment hebben kinderen namelijk veel nieuwe schoolspullen nodig en lopen gezinnen tegen hoge aanschafkosten aan.”* De gemeente Moerdijk besloot daarom om een schoolstartpakket te ontwikkelen voor kinderen die voor het eerst naar de middelbare school gaan. Vanuit dit pakket kunnen kinderen die naar de brugklas gaan een aantal spullen vergoed krijgen om goed mee te kunnen draaien op school. Hierbij kan gedacht worden aan schriften, kaftpapier, een agenda en een USB-stick als ook aan een goede schooltas om deze spullen mee te kunnen nemen naar school. Verder kan, vanwege de vaak grotere afstanden die kinderen afleggen naar de middelbare school, via het schoolstartpakket een fiets worden aangeschaft. Voor de uitvoering van het pakket heeft de gemeente Moerdijk ervoor gekozen om het maatschappelijk middenveld en de plaatselijke middenstand actief te betrekken (zie hierna).

BETROKKENHEID STICHTING LEERGELD

Aan Stichting Leergeld heeft de gemeente gevraagd om mee te denken over de inhoud van het pakket en

om de intake van het schoolstartpakket op zich te nemen. Dit verlaagt volgens Mirella Schouwenaars van werkplein Hart van West-Brabant de drempel voor ouders van kinderen om van het pakket gebruik te maken: *“mensen ervaren het indienen van een aanvraag voor een kindvoorziening bij de gemeente of het werkplein als een hoge drempel. Via Stichting Leergeld is deze drempel naar mijn idee aanzienlijk lager omdat zij bij de mensen thuis op bezoek komen.”*

Voor het schoolstartpakket voert een medewerker van Stichting Leergeld een intakegesprek met de ouders. Tijdens dit gesprek wordt getoetst of de kinderen van het gezin voor voorzieningen uit het pakket in aanmerking komen. In Moerdijk is dit het geval voor kinderen uit een gezin met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum.

Tijdens het intakegesprek wordt ook door Stichting Leergeld in beeld gebracht welke schoolspullen nodig zijn voor het kind dat naar de brugklas gaat. Deze spullen kunnen vervolgens bij de deelnemende winkeliers (zie verderop) uitgezocht worden. Hierbij gelden maximale bedragen. Zo kan hoogstens 62,50 euro worden bijgedragen aan schoolbenodigdheden, 35 euro aan een schooltas en 175 euro aan een fiets. Indien ouders meer willen uitgeven voor hun kind is dat voor eigen rekening. Alleen worden facturen die 15% boven de maximale bedragen uitkomen niet geaccepteerd. Op dat moment kan immers worden afgevraagd in hoeverre sprake is van een noodzaak om via het pakket een bijdrage te leveren.

Om misbruik te voorkomen wordt daarnaast door Stichting Leergeld van tevoren met de ouders afgesproken bij welke winkeliers de spullen voor de middelbare school worden gekocht. Vervolgens krijgen ouders een brief mee waarop staat vermeld welke spullen aangeschaft mogen worden (en tot welk bedrag). Deze brief kunnen ouders aan de plaatselijke winkeliers overhandigen. Daarna kan het gezin de spullen uitzoeken en eventueel hun eigen bijdrage boven het maximaal te besteden bedrag afrekenen. De winkeliers sturen hun facturen naar Stichting Leergeld die het bedrag uitbetaalt. *“Op deze manier worden de voorzieningen uit het schoolstartpakket geheel in natura verstrekt en komen rechtstreeks ten goede aan de kinderen die naar de brugklas gaan”*, aldus Annelieze Heijliger-Tol van Stichting Leergeld Noord-West Brabant.

KENMERKEN SCHOOLSTARTPAKKET MOERDIJK:

- Budget armoedebeleid: 600.000 euro
- Budget schoolstartpakket: 8.720 euro
- Doelgroep: jaarlijks ongeveer 32 kinderen
- Beoogd bereik 2015: alle 32 kinderen
- Voorzieningen schoolstartpakket: onder meer schoolschriften, een agenda, een schooltas en eventueel een schoolfiets.

BETROKKENHEID LOKALE WINKELIERS

Om het schoolstartpakket tot een succes te maken wordt nadrukkelijk gewerkt met lokale winkeliers. Zo komt het Kindpakket niet alleen de kinderen ten goede, maar ook de plaatselijke middenstand. Voor de schoolspullen zijn afspraken gemaakt met diverse winkels in de gemeente Moerdijk. Voor schoolspullen kunnen ouders voor hun kinderen terecht bij boekhandel Geleijns (in Zevenbergen), boekhandel Boekhoeven (in Fijnaart), de Primera (in Klundert) en Hobbyshop repro (in Willemstad). Terwijl schooltassen bij andere winkels mogen worden aangeschaft omdat deze bij de deelnemende winkels beperkt beschikbaar zijn. In dat geval moeten ouders de tas wel voorschieten en kunnen zij de factuur indienen bij Stichting Leergeld. Voor de verstrekking van fietsen zijn ten slotte afspraken gemaakt met vijf rijwielhandelaren in de gemeente.

Over het schoolstartpakket is de lokale middenstand positief. Henriëtte Loosen, verkoopmedewerkster

bij boekhandel Geleijns, vertelt dat ze het pakket een fantastisch initiatief vindt: *“Het is heel goed dat de gemeente Moerdijk kinderen die het wat minder hebben ondersteunt. Door dit initiatief kunnen kinderen toch meedraaien op school. In de winkel zien we dat er nu gezinnen binnenkomen die we hier anders niet zouden zien. Ook voor ons is dit prettig omdat we meer naamsbekendheid krijgen, een nieuwe groep klanten over de vloer krijgen en wat extra's verdienen. Het zijn toch zware tijden voor boekhandels, dus extra klandizie is welkom.”*

VERBINDING MET ANDERE REGELINGEN

In de gemeente Moerdijk bestaan naast het schoolstartpakket een aantal andere regelingen voor kinderen. Officieel vallen deze regelingen niet binnen het Kindpakket (in het geval van Moerdijk het schoolstartpakket). Wel wordt vanuit Stichting Leergeld tijdens het intakegesprek voor het schoolstartpakket altijd bekeken of voor kinderen van een gezin nog andere regelingen wenselijk zijn. Hierbij gaat het in Moerdijk om de voorzieningen die vanuit het Jeugdportsfonds en Jeugdcultuurfonds worden aangeboden en een tijdschriftenregeling.

Annette Gepkens licht toe: *“we proberen de verschillende regelingen voor kinderen ook via het intakegesprek voor het schoolstartpakket aan elkaar te koppelen. Op deze manier trachten we (ouders van) kinderen bekend te maken met de verschillende regelingen die belangrijk zijn om kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling en zelfredzaam.”* Om dit realiseren heeft de gemeente Moerdijk met zowel het Jeugdportsfonds als met het Jeugdcultuurfonds een subsidierelatie. Vanuit het eerstgenoemde fonds krijgen kinderen in Moerdijk sinds 2009 de gelegenheid om te sporten. Via buurtsportcoaches kan - na bijvoorbeeld een doorverwijzing van Stichting Leergeld - een aanvraag worden ingediend voor kinderen van 4 tot 17 jaar uit gezinnen met een minimum inkomen of gezinnen in de schuldhulpverlening. Per jaar wordt vervolgens per kind maximaal 225 euro uitgekeerd waarmee onder meer het lidmaatschapsgeld, sportkleding en sportspullen bekostigd kunnen worden. Daarnaast geldt voor het behalen van zwemdiploma A een bijdrage van 550 euro. Overigens zijn ook bij het Jeugdportsfonds in Moerdijk bedrijven betrokken die - in dit geval op het voornoemde haven- en industrieterrein - zijn gevestigd, namelijk het chemiebedrijf KOLB en Shell Moerdijk.

Naast het Jeugdportfonds wordt tijdens een intake van Stichting Leergeld voor het schoolstartpakket ook weleens verwezen naar de voorzieningen die het Jeugdcultuurfonds aanbiedt. In 2012 was Moerdijk de eerste Brabantse gemeente die een subsidierelatie aanging met dit fonds. Mede op verzoek van de gemeente is dit fonds in 2014 naar provinciaal niveau opgeschaald, namelijk naar het Jeugdcultuurfonds Brabant waaraan verschillende private partijen (zoals de Rabobank) een bijdrage leveren. In de gemeente Moerdijk is via het fonds in ieder geval per kind jaarlijks 450 euro beschikbaar voor deelname aan culturele en kunstzinnige activiteiten, zoals muziek, dans of toneel.

Start van het Jeugdcultuurfonds in 2012 in het gemeentehuis van Moerdijk.

In aanvulling op de inzet van deze fondsen en het schoolstartpakket, kent de gemeente Moerdijk ook een tijdschriftenregeling om het lezen onder basisschoolkinderen te bevorderen. Via de Gemeentewinkel kunnen ouders voor hun kinderen een (jaar)abonnement aanvragen op kinderbladen als Bobo, Okki, Taptoe of National Geographic Junior. Hierbij worden de kosten voor het abonnement door de gemeente Moerdijk rechtsreeks aan de uitgever overgemaakt.

CYCLUS VAN COMMUNICATIE

Voor wat betreft het schoolstartpakket - dat volgens Annette Gepkens een welkome aanvulling vormt op de voornoemde voorzieningen voor kinderen - wordt veel aandacht besteed aan communicatie. Hiervoor heeft de gemeente Moerdijk een zogenoemde 'cyclus van communicatie' opgesteld. Dit is een communicatieplan waarin staat weergegeven wie op welk moment in de tijd het schoolstartpakket onder

de aandacht brengt. Daarbij wordt gezocht naar zoveel mogelijk geschikte momenten om het pakket 'in de spotlight te zetten'. Zo heeft de gemeente Moerdijk in de afgelopen zomer - vlak voor de start van het nieuwe schooljaar - via verschillende sociale media over het schoolstartpakket gecommuniceerd. Via Facebook en Twitter zijn ouders van kinderen opgeroepen om het schoolstartpakket aan te vragen (zie de afbeelding hierboven). Deze berichten zijn ook gedeeld door de verschillende maatschappelijke partners in de gemeente - zoals de Stadsraad Klundert en de jongerenwerkers van R-newt - om zoveel mogelijk gezinnen te kunnen bereiken.

Oorspronkelijke 'tweet' van de gemeente Moerdijk over het schoolstartpakket voor de start van het nieuwe schooljaar.

Daarnaast zijn lokale media ingezet om de bekendheid van het pakket te vergroten. Zo is aandacht aan het schoolstartpakket gegeven door de lokale omroep RTVM, de regionale krant BN De Stem en de lokale krant 'Moerdijkse Bode'. Ook is voor de zomer aan de basisscholen gevraagd om kinderen uit groep 8 een brief mee te geven met informatie over het schoolstartpakket en om informatie op school ter beschikking te stellen.

In zijn geheel gezien, is hierdoor sprake van een brede communicatie over het schoolstartpakket en de andere regelingen voor kinderen. Dit alles om de kinderen die daar recht op te kunnen bereiken met de benodigde voorzieningen. "Het is heel belangrijk om kinderen uit gezinnen met een laag inkomen te informeren over de mogelijkheden van zowel het schoolstartpakket als de andere voorzieningen in onze gemeente. Hiervoor zetten we verschillende communicatie-activiteiten in en gebruiken het netwerk van onze partners in het veld, zoals Stichting Leergeld, om zoveel mogelijk gezinnen te bereiken", stelt wethouder Thomas Zwierts.

KANSEN VOOR DE TOEKOMST

Het schoolstartpakket van de gemeente Moerdijk is oorspronkelijk tot stand gekomen door gesprekken met partijen in het veld. Om het pakket nog beter aan te laten sluiten bestaat nog wel de wens om ook kinderen actiever te betrekken bij de vormgeving en invulling van het schoolstartpakket. Ook zou wethouder Thomas Zwiers graag zien dat meer kinderen kunnen meedenken over het (bredere) armoedebeleid van de gemeente. Om dit in de praktijk te kunnen brengen is kort geleden de jongerenraad Moerdijk opgericht. Zij zullen de komende tijd regelmatig door de gemeente Moerdijk worden uitgenodigd om mee te praten over het armoedebeleid en de voorzieningen die voor kinderen benodigd zijn. In samenspraak met de jongerenraad zal de gemeente Moerdijk dan ook veel aandacht blijven besteden aan armoedebeleid voor kinderen. Volgens Annette Gepkens is het daarbij belangrijk om de regelingen voor kinderen niet te veel in regeltjes te willen vatten, maar vooral de boodschap uit te dragen dat alle kinderen kunnen meedoen. Hiervoor is het van belang dat de gemeente en de betrokken partijen in het werkveld volgens haar het schoolstartpakket en andere voorzieningen voor kinderen actief blijven uitdragen om zoveel mogelijk gezinnen te bereiken.

MET DANK AAN

Thomas Zwiers, wethouder gemeente Moerdijk
Annette Gepkens, teamhoofd gemeente Moerdijk
Annelieze Heijliger-Tol, Bestuurslid
Stichting Leergeld Noord-West Brabant
Mirella Schouwenaars, juridisch kwaliteitscoach
werkplein Hart van West-Brabant
Henriëtte Loosen, verkoopmedewerker boekhandel
Geleijns

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Voor brugklassers is een apart schoolstartpakket gerealiseerd om de overgang naar de middelbare school (financieel) goed mogelijk te maken.
- Maatschappelijk middenveld en de plaatselijke middenstand (winkeliers) zijn actief betrokken bij de uitvoering.
- Brede communicatie over de kindvoorzieningen van de gemeente (inclusief sociale media)

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Kinderen en jongeren actief betrekken bij het armoedebeleid voor kinderen. Hiervoor zal de komende tijd ook een prominente rol worden gegeven aan de jongerenraad.
- Het (verder) vergroten van het bereik van het schoolstartpakket - en aanverwante regelingen - onder de doelgroep.

Gemeente Opsterland

‘Succesvolle hybride aanpak van het Kindpakket’

In het Zuidoosten van Friesland ligt de gemeente Opsterland. Een gemeente met 30.000 inwoners te midden van het kleinschalige coulisselandschap van de Friese Wouden. Vanuit de gemeente heeft armoedebestrijding altijd veel aandacht gekregen. Daarbij is de focus in de afgelopen jaren sterk komen te liggen op het tegengaan van armoede onder kinderen. In juni 2014 is hiervoor ook een Kindpakket gelanceerd.

PARTICIPATIE VAN KINDEREN

Het belangrijkste doel van het Opsterlandse Kindpakket is de participatie van kinderen uit gezinnen met een laag inkomen. Wethouder Wietze Kooistra en beleidsmedewerker Petronella Stroop, vertellen: *“kinderen die het thuis niet breed hebben, mogen hier niet de dupe van worden. Zij moeten zo volledig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij en een net zo onbezorgde kindertijd kunnen beleven als hun vriendjes. Daarom hebben we een Kindpakket opgezet dat kinderen voorzieningen biedt om te kunnen sporten, muziek te maken of op een goede manier naar school te gaan.”* In tegenstelling tot wat de naam wellicht suggereert bestaat het Kindpakket van de gemeente Opsterland niet uit een vast aantal voorzieningen. In plaats daarvan is heel bewust gekozen om maatwerk te leveren. Hierbij wordt per gezin bekeken wat nodig is om de kinderen goed mee te kunnen laten doen in de samenleving.

HYBRIDE AANPAK

Om voor elk kind maatwerk te kunnen leveren heeft de gemeente Opsterland een ‘hybride aanpak’ ontwikkeld. Daarbij verzorgen de gebiedsteams van de gemeente de intake voor het Kindpakket. Dit zijn multidisciplinaire teams van professionals op het gebied van onder meer jeugdhulpverlening, schulp-hulpverlening, maatschappelijk werk en welzijn. Op basis van deze intake kan een aanvraag worden ingediend bij één van de betrokken fondsen van het Kindpakket, namelijk het Jeugdsportfonds, Jeugd-cultuurfonds en Stichting Leergeld. Zij verstrekken de voorzieningen uit het Kindpakket. In het navolgende zullen we op deze ‘hybride aanpak’ ingaan.

De officiële Kick-off in juni 2014 van het Kindpakket van de gemeente Opsterland.

KEUKENTAFELGESPREK GEBIEDSTEAMS

Voor het Kindpakket kunnen ouders of intermediairs een aanvraag indienen bij een gebiedsteam van de gemeente Opsterland. Vanuit het team wordt vervolgens een afspraak gemaakt voor een persoonlijk gesprek met de ouders. Een consulent van het team gaat dan thuis bij de ouders langs voor een ‘keukentafelgesprek’. Tijdens dit gesprek moet op tafel komen wat voor de kinderen het meest van belang is om goed mee te kunnen doen in de maatschappij. Daarna zoekt de consulent samen met de ouders naar passende oplossingen. Hierbij wordt ook altijd ingezet op de ‘eigen kracht’ van het gezin. In die zin dat wordt bekeken of vanuit het gezin (of de directe omgeving van het gezin) ook mogelijkheden bestaan om de situatie van een kind te verbeteren. Yanna van Tol van het Jeugdsportfonds Friesland beaamt dit: *“In de gemeente Opsterland bekijken de consulenten van de gebiedsteams altijd eerst kritisch of vanuit het gezin zelf of de directe omgeving van een gezin een passende oplossing kan worden gevonden. Op die manier wil men de zelfredzaamheid van een gezin bevorderen.”* Wanneer vanuit het gezin echter geen oplossingen bestaan om de situatie van een kind te verbeteren, wordt bekeken bij welk fonds van het Kindpakket men het beste terecht kan. Daarna wordt met de ouders een aanvraag opgesteld die naar het juiste fonds wordt toegestuurd, bijvoorbeeld voor de deelname van een kind aan een sportclub.

VERSTREKKINGEN VIA DE FONDSEN

Via de intake van de gebiedsteams komen de aanvragen voor een voorziening uit het Kindpakket uiteindelijk bij de fondsen terecht. Zoals eerder naar voren kwam, gaat het hierbij in de gemeente Opsterland om het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en Stichting Leergeld. Met elk van deze fondsen onderhoudt de gemeente Opsterland een subsidierelatie. Daarbij wordt een aanzienlijk deel van het jaarlijkse budget van het Kindpakket over deze fondsen verdeeld. Alle vergoedingen vanuit de fondsen worden vervolgens in natura verstrekt of direct overgemaakt naar bijvoorbeeld een vereniging of school. Dit om zeker te stellen dat de voorzieningen uit het Kindpakket daadwerkelijk terechtkomen bij de kinderen.

In de gemeente Opsterland hebben de fondsen ieder hun eigen taken. Stichting Leergeld verstrekt de voorzieningen die te maken hebben met school, zoals schoolreisjes, schoolspullen of eventueel een fiets om naar school te kunnen gaan. Vanuit het Jeugdcultuurfonds is per kind 450 euro per jaar beschikbaar voor culturele activiteiten, waaronder dans, muziek en toneel. Het Jeugdsportfonds is er voor kinderen die willen sporten. Hierbij draagt het fonds maximaal 225 euro per jaar bij aan contributie en/of aan de sportspullen van kinderen uit de doelgroep. Kinderen vanaf 6 jaar kunnen een bijdrage (tot 240 euro) krijgen voor het behalen van hun zwemdiploma A.

Voor de eventuele bijdrage aan sportspullen heeft het Jeugdsportfonds ook afspraken gemaakt met de lokale sportwinkels. Dit om zeker te stellen dat het geld goed wordt besteed. Yanna van Tol vertelt: *“Met de lokale sportwinkels hebben we kortingsafspraken gemaakt. Via ons systeem kan een consulent van het gebiedsteam dan aangeven wat benodigd is voor een kind en vervolgens één van de deelnemende winkels selecteren. Wij verstrekken vervolgens een tegoedbon aan het gezin. Op deze bon staat geen bedrag vermeld, maar alleen waaraan de bon kan worden besteed. Ook staat aangegeven bij welke winkel de bon kan worden ingeleverd. Tegelijk krijgt de winkel een kopie van de tegoedbon waarop het maximale bedrag wel staat vermeld. Het is vervolgens aan de winkelier om vast te stellen dat de bon aan de juiste zaken, zoals nieuwe voetbalschoenen, wordt uitgegeven.”*

KENMERKEN KINDPAKKET OPSTERLAND:

- Budget armoedebeleid: circa 900.000 euro
- Budget voor het Kindpakket: 50.000 euro
- Doelgroep Kindpakket: niet volledig bekend
- Bereik Kindpakket 2014: 160 kinderen
- Voorzieningen in het Kindpakket: maatwerk waarbij een consulent van het gebiedsteam tijdens een keukentafelgesprek met het gezin bekijkt welk(e) voorziening(en) voor een kind benodigd zijn

In de gemeente Opsterland is in de praktijk zichtbaar dat zowel jongens als meisjes in min of meer gelijke mate een beroep doen op Stichting Leergeld. Terwijl het Jeugdcultuurfonds, zo vertelt Ali de Jong die als consulent bij dit fonds werkzaam is, vooral wordt gebruikt door meisjes. Daarbij zijn de danslessen het meest populair. Voor het Jeugdsportfonds ligt deze verhouding andersom. Daar worden vooral voor jongens aanvragen ingediend, in verreweg de meeste gevallen om naar de voetbalvereniging te kunnen.

VOORDELEN OPSTERLANDSE AANPAK

In de gemeente Opsterland is men enthousiast over de hybride aanpak waarbij het gebiedsteam en de fondsen elkaar aanvullen. Allereerst bestaat enthousiasme over het feit dat de intake volledig is belegd bij de gebiedsteams. Hoewel deze aanpak arbeidsintensief is, biedt het mogelijkheden om per gezin een integrale aanpak te hanteren. Hierbij kunnen de consulenten van de gebiedsteams niet alleen kijken naar wat voor de kinderen in een gezin (direct) benodigd is. Ook kunnen zij vanuit ‘een bredere blik’ aandacht besteden aan zaken als vroegsignalering en preventie. Petronella Stroop van de gemeente Opsterland, vertelt: *“De intake is een goede kans om bij mensen achter de voordeur te komen. Vanuit het gebiedsteam kan dan integraal bekeken worden welke zaken spelen binnen een gezin, zoals schuldenproblematiek. Door vanuit de wijkteams de intake te verzorgen ontstaat zo meer*

een ‘totaalbeeld’ en kunnen we aandacht schenken aan preventie en vroegsignalering van allerlei problemen. Terwijl je dit grotere plaatje zou missen wanneer de diverse fondsen zelfstandig de intake zou verzorgen.”

GENERALISTISCHE BLIK

Marjo Huisman, werkzaam als consulent bij het gebiedsteam, bevestigt dit: *“Het gebiedsteam is een multidisciplinair team met diverse specialisten die hebben geleerd om generalistisch te kunnen kijken bij een intake. Dit betekent dat wanneer je binnen bent bij een gezin, je kijkt wat er speelt en welke ondersteuningsbehoeften nodig zijn. Zo ben ik zelf van huis uit schulpverlener. Het komt dan ook voor dat ik bij een gezin voor meerdere onderwerpen tegelijk kom. Tijdens een intake kijk ik dan zowel naar een hulpverleningstraject voor schulden als naar de aanvraag voor een kind bij bijvoorbeeld Stichting Leergeld. Dat persoonlijke contact met de mensen is prettig en voorkomt ook dat zij met tal van instanties te maken krijgen.”*

DICHT BIJ DE GEZINNEN

In de gemeente Opsterland vormen de gebiedsteams het voorportaal van het Kindpakket. Volgens Ali de Jong van het Jeugdcultuurfonds Friesland heeft dit ook als belangrijk pluspunt dat hiermee de toegang tot de voorzieningen uit het Kindpakket dicht bij de gezinnen wordt gebracht. *“De consulenten van de gebiedsteams zijn goede intermediairs voor het Kindpakket. Vanuit hun persoonlijke contacten met de gezinnen vindt een voorselectie plaats en wordt de toegang tot voorzieningen uit het pakket op een laagdrempelige en persoonlijke manier geregeld. In de praktijk werkt deze aanpak ook voor de fondsen heel plezierig.”*

Een ander belangrijk voordeel van deze aanpak is bovendien dat gezinnen alleen via de gebiedsteams communiceren over hun (financiële) situatie. In andere gemeenten, zo vertelt Monica van Veen van Stichting Leergeld, komt het vaak voor dat zowel de gemeente als de fondsen een intake houden met een gezin. Dit wordt vaak als belastend ervaren en verhoogt de drempel om een aanvraag voor een voorziening uit het Kindpakket in te dienen. Dat dit in de gemeente Opsterland kan worden voorkomen, is volgens Monica van Veen positief: *“In Opsterland hoeven gezinnen niet meerdere keren belast te*

worden met allerlei vragen over hun omstandigheden. Voor gezinnen is dit heel prettig. Bovendien ervaar ik in de praktijk dat een aanvraag voor een voorziening uit het Kindpakket door de consulenten van de gebiedsteams altijd verzorgd en compleet wordt aangeleverd. Hierdoor is het ook nooit nodig om een eigen consulent na te sturen en kunnen we de aanvragen snel verwerken.”

BREDER BEREIK

Tot slot is een belangrijk voordeel van de werkwijze met gebiedsteams dat ook gezinnen in beeld komen die niet bekend waren bij de gemeente omdat zij bijvoorbeeld geen aanspraak maken op een uitkering of bepaalde toelage. Hierbij kan gedacht worden aan ZZP'ers die moeilijk aan voldoende werk kunnen komen of aan gezinnen met een te hoge hypotheek of schulden waarvoor nog een schuldhulpverleningstraject moet worden gestart. Via de gebiedsteams kunnen deze gezinnen die ‘in stille armoede leven’ in contact worden gebracht met de betrokken fondsen van het Kindpakket. Om dit mogelijk te maken hanteert de gemeente Opsterland geen strikte inkomenstoets. In plaats daarvan is het aan de consulenten van de gebiedsteams om te beoordelen of kinderen van een bepaald gezin in aanmerking komen voor een voorziening uit het Kindpakket. Op deze manier wordt getracht om het bereik van het Kindpakket te verbreden. Petronella Stroop van de gemeente Opsterland licht toe: *“We vinden het belangrijk dat alle kinderen die in een gezin leven met een laag besteedbaar inkomen, gebruik kunnen maken van het Kindpakket. Daarom bieden we de consulenten van de gebiedsteams veel beleidsvrijheid om zelf te bepalen welke kinderen aanspraak kunnen maken op het Kindpakket.”*

KANSEN VOOR DE TOEKOMST

Ook voor de toekomst blijft het een belangrijke uitdaging om het bereik van het Kindpakket te laten toenemen. In aanvulling op de gebiedsteams, zal de gemeente Opsterland hiervoor actief moeten blijven communiceren over het Kindpakket. Op dit moment vindt dit vooral plaats via de eigen website en de afdeling werk en inkomen. Ook verschijnen van tijd tot tijd publicaties over het Kindpakket in de lokale media.

Een belangrijke ‘sleutel’ om het bereik de komende tijd te vergroten ligt echter bij een bredere inzet

van het maatschappelijk middenveld. De gemeente Opsterland heeft, zo vertelt Petronella Stroop, hierbij de ambitie om onder meer scholen, verenigingen en (sport)clubs gericht te informeren over het bestaan van het Kindpakket. Ook zal hen worden gevraagd om ouders op de hoogte te stellen van de mogelijkheden van het Kindpakket. Tevens ligt bij het maatschappelijk middenveld, zo stelt onder andere Yanna van Tol van het Jeugd sportfonds, een kans om kinderen die opgroeien in armoede vroegtijdig te signaleren en in contact te brengen met een consulent van een gebiedsteam. *“Vooralscholen en buurtsportcoaches kunnen in dit opzicht een belangrijkere rol vervullen. Het bereik van het Opsterlandse Kindpakket is groeiende maar kan een belangrijke impuls krijgen wanneer deze partijen actiever voor het pakket worden ingezet”*, aldus Yanna van Tol.

Een ander belangrijk aandachtspunt - en tevens een kans voor de toekomst - betreft de inzet van de gebiedsteams. Hiervoor zagen we dat het werken met gebiedsteams een aantal belangrijke voordelen kent. Tegelijk is een punt van aandacht dat de inzet van deze teams wel tijdsintensief is. Zolang de teams een integrale werkwijze hanteren en naast het Kindpakket andere problematiek bij een gezin signaleren of bespreken, lijkt deze inzet van tijd te rechtvaardigen. Toch zal de gemeente Opsterland kritisch blijven kijken naar hoe de efficiëntie en effectiviteit van de gebiedsteams in de toekomst verder verbeterd kan worden. Zo stelt Petronella Stroop van de gemeente Opsterland, dat het goed denkbaar is dat de gebiedsteams volgend jaar niet voor de ‘herhaalaanvragen’ bij alle gezinnen weer een keukentafelgesprek laten plaatsvinden, tenzij de situatie daar nadrukkelijk om vraagt. Dergelijke besluiten zijn echter nog niet genomen en komen pas later aan de orde in de evaluaties die zullen plaatsvinden met de betrokken partners van het Kindpakket. Voor nu zijn alle gesproken partijen in ieder geval heel tevreden over de gekozen aanpak. In het bijzonder omdat steeds meer kinderen worden bereikt met de voorzieningen waar zij recht op hebben.

MET DANK AAN

Wietze Kooistra, wethouder gemeente Opsterland
Petronella Stroop, beleidsmedewerker werk en inkomen gemeente Opsterland

Wander Beijen, beleidsadviseur gemeente Opsterland

Marjo Huisman, medewerker gebiedsteam gemeente Opsterland

Ali de Jong, coördinator Jeugdcultuurfonds Friesland

Yanna van Tol, coördinator Jeugd sportfonds Friesland

Monica van Veen, algemeen-coördinator Stichting Leergeld Noordoost- en Zuidoost Friesland

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Hybride aanpak waarbij de gebiedsteams en de aangesloten fondsen bij het Kindpakket elkaar op een goede manier aanvullen.
- Via de gebiedsteams is sprake van een integrale aanpak van de (armoede)problematiek van een gezin.
- De toegang tot de voorzieningen uit het Kindpakket wordt via de gebiedsteams dicht bij de gezinnen gebracht. Ook kunnen via de consulenten van de gebiedsteams gezinnen worden bereikt die (nog) niet in beeld waren bij de gemeente.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Het bereik van het Kindpakket verder vergroten via de actieve inzet van het maatschappelijk middenveld, in het bijzonder de scholen en de buurtsportcoaches.
- Het gemeentelijk draagvlak voor de intensieve inzet van gebiedsteams behouden door continu te blijven kijken waar mogelijkheden liggen om de efficiëntie en effectiviteit van deze teams verder te verbeteren.

Schouwen-Duiveland

‘Maatwerk voor kinderen via Stichting Leergeld’

De gemeente Schouwen-Duiveland omvat het gelijknamige Zeeuwse eiland. De gemeente telt bijna 34.000 inwoners. Ongeveer een derde deel van hen woont in Zierikzee. De overige inwoners zijn verspreid over zestien kleinere kernen. In Zeeland ligt het inkomen gemiddeld lager dan in de rest van het land. Ook zijn de verschillen tussen rijk en arm in Zeeland relatief groot.

Aan het einde van 2013 heeft de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland het college van B&W verzocht om specifiek voor kinderen in armoede gehoor te geven aan de oproep van de Kinderombudsman om tot een Kindpakket te komen. Wethouder Cees van den Bos, die het sociaal domein in zijn portefeuille heeft, vertelt: *“Schouwen-Duiveland beschikt sinds jaar en dag over het Declaratiefonds. Via dit fonds kunnen minima aan allerlei activiteiten deelnemen. Omdat niet alles paste in het Declaratiefonds en de Kinderombudsman opriep tot een Kindpakket, hebben we de banden met Stichting Leergeld geïntensiveerd in een formele samenwerking. Sindsdien bestaan de voorzieningen voor kinderen uit de mogelijkheden van het Declaratiefonds, de Bijzondere Bijstand en Stichting Leergeld. Vooral de samenwerking met Leergeld biedt ons daarbij nu veel meer mogelijkheden om maatwerk te bieden.”*

VOORZIENINGEN VOOR KINDEREN

In de gemeente Schouwen-Duiveland vormen de voorzieningen van het Declaratiefonds en Stichting Leergeld feitelijk het Kindpakket. Daarnaast wordt vanuit de Bijzondere Bijstand voorzien in de kosten van het openbaar vervoer van minderjarige MBO'ers. Via deze (drie) wegen is in de gemeente sprake van een breed palet aan voorzieningen dat aansluit bij de oproep die de Kinderombudsman heeft gedaan. In het schema op de rechterzijde van deze bladzijde staat een overzicht hiervan weergegeven.

Via het Declaratiefonds draagt de gemeente er zorg voor dat volwassenen en kinderen niet verstoken blijven van (maatschappelijke) activiteiten. Elk jaar kan per persoon via het fonds maximaal 150 euro aan kosten worden gedeclareerd, waaronder de contributie aan (sport-)verenigingen, abonnementen

op kranten, tijdschriften en internet, de kosten van cursussen en toegangskaarten voor de bioscoop, het theater, een concert of evenement. Het Declaratiefonds van de gemeente kan daarnaast worden benut voor het behalen van het zwem-ABC. Beleidsmedewerker Debby Hanse stelt: *“Schouwen-Duiveland is een waterrijke gemeente. We vinden het daarom heel belangrijk dat kinderen goed leren zwemmen.”*

INHOUD KINDPAKKET

- Budget armoedebeleid: open eind financiering
- Jaarlijks budget Kindpakket: circa 100.000 euro
- Doelgroep Kindpakket: minima met kinderen en een inkomen tot 116% van het sociaal minimum
- Bereik Kindpakket 2015: niet bekend

Voorzieningen in het Kindpakket:

- **Basisvoorzieningen levensonderhoud:** via Stichting Leergeld kunnen noodzakelijke verstrekkingen op het gebied van kleding en voedsel worden gedaan.
- **Voorzieningen maatschappelijke participatie:** via het gemeentelijke Declaratiefonds kunnen kosten van lidmaatschappen van verenigingen, cursussen, media-abonnementen en uitstapjes worden vergoed tot een bedrag van maximaal 150 euro per kind per jaar. Buiten dit bedrag kunnen de kosten van het behalen van zwemdiploma's worden gedeclareerd. Via Stichting Leergeld kunnen kinderen gebruikmaken van het Jeugdportfonds.
- **Voorzieningen voor school:** via Stichting Leergeld kunnen schoolboeken, schoolspullen, schoolreizen en tweedehands computers worden verstrekt.
- **Voorzieningen voor vervoer:** vanuit Stichting Leergeld kunnen tweedehands fietsen worden uitgereikt. Daarnaast bestaat een speciale voorziening vanuit de Bijzondere Bijstand voor de kosten van OV-abonnementen van minderjarige MBO'ers.

Ook heeft de gemeente Schouwen-Duiveland, zoals gezegd, via de Bijzondere Bijstand een specifieke voorziening ingericht voor het openbaar vervoer van MBO'ers. Debby Hanse licht toe: *“Dit heeft alles te maken met de ligging van onze gemeente als eiland in een perifere regio. Wanneer studenten uit onze gemeente elders naar het MBO gaan, is een deel minderjarig en ontvangt geen OV-kaart. Omdat de afstanden veelal te groot zijn om met de fiets te overbruggen, zijn zij op het openbaar vervoer aangewezen. Niet alle ouders kunnen deze kosten betalen. Om te borgen dat ook deze kinderen uit minimagezinnen een beroepskwalificatie kunnen behalen, verstrekken wij vanuit de Bijzondere Bijstand een vergoeding voor de kosten van het openbaar vervoer.”*

SAMENWERKING MET STICHTING LEERGELD

In de gemeente Schouwen-Duiveland is sinds 2008 ook Stichting Leergeld actief. Tot 2015 heeft zij in de gemeente haar activiteiten uitsluitend via fondsenwerving gefinancierd. Sinds dit jaar werkt de stichting ook formeel samen met de gemeente via een subsidieovereenkomst. Deze samenwerking krijgt vorm en inhoud door de werkwijze van Stichting Leergeld 'in te bedden' binnen de bredere armoedeaanpak van de gemeente. In Schouwen-Duiveland geldt de samenwerking met Stichting Leergeld hierbij als een belangrijke succesfactor om de voorzieningen voor kinderen ook bij moeilijk bereikbare doelgroepen beter in beeld te krijgen. Wethouder Cees van den Bos licht dit toe: *“Als gemeente zijn we wettelijk verplicht om ons te houden aan vastgestelde inkomensgrenzen. Buiten deze grenzen kunnen we burgers niet goed helpen. Het probleem is dat steeds grotere groepen hulpvragers niet onder de ‘traditionele’ inkomensgrens vallen. Hierbij kan worden gedacht aan mensen met schulden en ZZP-ers. Mensen met schulden hebben vaak een te hoog bruto inkomen. Echter doordat zij schulden moeten aflossen ligt hun netto besteedbaar inkomen onder de inkomensgrens.”* Beleidsmedewerker Debby Hanse vult aan: *“Veel ZZP-ers verkeren door de crisis in zwaar weer. Zij hebben geen of sterk wisselende inkomsten. Wij willen niet dat kinderen delen in deze malaise, maar konden er tegelijk weinig aan doen omdat we zijn gehouden aan de inkomensgrens. De samenwerking met Stichting Leergeld biedt uitkomst omdat zij flexibeler kunnen opereren en maatwerk aan kinderen uit gezinnen kunnen bieden.”*

ACHTERVANGFUNCTIE

Aan de hand van huisbezoeken (zie verderop) voert Stichting Leergeld ook een inkomenstoets uit. In tegenstelling tot de gemeente gaat zij echter niet uit van een inkomensgrens die gebaseerd is op het bruto-inkomen, maar kijkt naar het besteedbaar inkomen van een gezin. Op deze manier wordt bijvoorbeeld gecorrigeerd voor schulden. Hierdoor hebben de activiteiten van Stichting Leergeld een 'achtervangfunctie'. Daar waar voorzieningen voor kinderen ontoereikend zijn of niet kunnen worden aangewend vanwege wettelijke beperkingen kan een beroep op Leergeld worden gedaan. Bart van Hasselt, Coördinator van Stichting Leergeld in de Oosterschelderegio, licht toe: *“Omdat wij jarenlang actief zijn op Schouwen-Duiveland beschikken we over een groot netwerk van intermediairs. Het gaat om vrijwilligers met uiteenlopende achtergronden. Zo zijn mensen uit het bedrijfsleven, gepensioneerden, huisvrouwen en zelfs een voormalig deurwaarder actief als intermediair. Zij krijgen een goede opleiding waarin onderwerpen als visievorming op armoede, wet- en regelgeving en het huisbezoek centraal staan. Hierdoor zijn zij in staat om te beoordelen of kinderen - die hiervoor anders misschien niet in aanmerking komen - recht hebben op een bepaalde voorziening. Via Stichting Leergeld of het Zeeuwse Jeugdsportfonds dat onder de vlag van onze stichting opereert, kunnen we deze voorzieningen vervolgens verstrekken.”*

Daarbij zijn de mogelijkheden aan voorzieningen die verstrekt worden zeer uitgebreid. Dit blijkt ook uit een gesprek met een alleenstaande moeder met twee dochters die na een huisbezoek van Stichting Leergeld op deze voorzieningen aanspraak maakt: *“Dankzij Stichting Leergeld kunnen mijn beide dochters blijven turnen, werd het schoolgeld betaald, ontving mijn oudste dochter - die naar het voortgezet onderwijs gaat - een fiets om bij de bushalte te komen en kreeg ik een tegemoetkoming in de kosten van het internetabonnement. Ook is de vrijwilliger van Stichting Leergeld een keer langs geweest om een pakket levensmiddelen en persoonlijke verzorgingsmiddelen voor de kinderen te bezorgen. Ik ben erg blij met deze steun.”*

HET HUISBEZOEK

De maatwerkaanpak van Stichting Leergeld krijgt ook in de gemeente Schouwen-Duiveland verder vorm in het afleggen van een huisbezoek door een

vrijwilliger. Een belangrijk voordeel hiervan is dat de entree tot de voorzieningen uit het Kindpakket wordt verlaagd. Voor minima is een huisbezoek van Stichting Leergeld vaak prettiger dan een bezoek aan de balie van de sociale dienst van de gemeente. Een alleenstaande moeder vertelt: *“Het is niet leuk om deze hulp in te moeten schakelen. Het liefst zorg je voor jezelf. Daarom ben ik ontzettend blij dat Stichting Leergeld bestaat. Een mevrouw van Leergeld is bij mij thuis op bezoek geweest. Dat was erg prettig. Ze maakte goed duidelijk wat ze voor mij kon betekenen en had een luisterend oor voor mijn verhaal. Hierdoor heb ik kunnen aangeven tegen welke beperkingen ik met mijn kinderen aanloop en daar is gelijk actie in ondernomen.”*

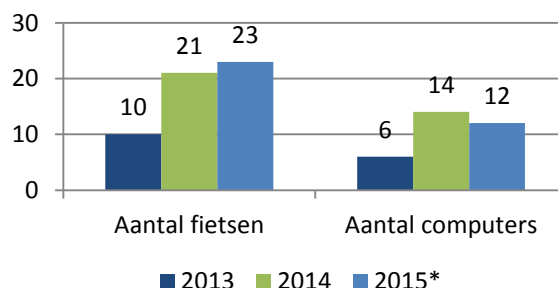
Door een huisbezoek af te leggen komt hulp dicht bij de mensen. Dit persoonlijke contact met mensen in hun eigen comfortzone heeft grote voordelen. Deze werken twee kanten op. Enerzijds kan de hulpvrager goed gehoord worden, kan de vraag goed in kaart worden gebracht en kan worden gekeken naar alternatieven dan wel andere regelingen waar men wellicht recht op heeft. De vrijwilliger van Stichting Leergeld kijkt dus veel breder dan de originele hulpvraag en hanteert als het ware een integrale aanpak door te toetsen welke andere onderdelen van het minimabeleid ingezet kunnen worden. Anderzijds kan door het persoonlijk contact beter worden geborgd dat middelen doelmatig en op de bedoelde (dus niet oneigenlijke) manier worden ingezet. Bart van Hasselt: *“Ons huisbezoek is laagdrempelig en discreet omdat bijvoorbeeld geen Leergeldauto komt voorrijden. In plaats daarvan komt een vrijwilliger op een onopvallende wijze, op een gewenst moment, op de koffie. Deze hoort het verhaal van de hulpvrager aan en geeft gelijk tips door te wijzen op regelingen en voorzieningen die er zijn.”* Daarbij is de werkwijze van Stichting Leergeld niet enkel verknoopt met het minimabeleid van de gemeente. Ook rondom de gemeentelijke schuldhulpverlening worden verbindingen gelegd. Hiervoor gaan vrijwilligers van Stichting Leergeld in de gemeente Schouwen-Duiveland regelmatig met medewerkers van de schuldhulpverlening om de tafel om inzicht te krijgen in elkaars werkwijze. Hierdoor zijn zij tijdens de huisbezoeken goed in staat om ook problemen op het gebied van schulden (vroegtijdig) te signaleren en kunnen zij vervolgens de gemeentelijke schuldhulpverlening inschakelen.

TOENEMEND BEREIK

Uit de gesprekken met zowel de gemeente als Stichting Leergeld, blijkt dat beide partijen zeer tevreden zijn over hun samenwerking. Ook omdat het leidt tot een toenemend bereik.

Door de persoonlijke aanpak van Stichting Leergeld in de vorm van huisbezoeken is het gebruik van de voorzieningen voor kinderen van de stichting de afgelopen jaren toegenomen. In 2014 heeft zij 79 kinderen uit 51 gezinnen ondersteund. Ter vergelijking: in de jaren daarvoor ging het om ongeveer 30 tot 35 kinderen. Het bereik is dus groeiende. In het onderstaande schema is dit ook geïllustreerd aan de hand van de cijfers die Stichting Leergeld heeft aangereikt over het aantal verstrekte fietsen en computers. Zichtbaar is dat het aantal verstrekkingen op dit terrein in de gemeente Schouwen-Duiveland toeneemt. Zeker wanneer in acht wordt genomen dat in de cijfers van 2015 de laatste drie maanden van het jaar nog niet zijn meegenomen.

Aantal verstrekte fietsen en computers in de gemeente Schouwen-Duiveland

* De cijfers van 2015 betreffen een voorlopige stand van zaken tot 1 oktober 2015.

Bron: Stichting Leergeld Oosterschelderegio

In de gemeente Schouwen-Duiveland pakt de inzet van Stichting Leergeld dus goed uit. Samengevat worden door haar achtervangfunctie en maatwerk-aanpak met huisbezoeken meer kinderen bereikt. Bovendien straalt dit positief af op het gebruik van de voorzieningen uit het Declaratiefonds van de gemeente. De gemeente merkt dat vanuit Stichting Leergeld vaker naar het fonds wordt verwezen. Ook heeft de gemeente zelf het afgelopen jaar extra aandacht gegeven aan dit fonds. In het bijzonder door ‘mee te liften’ met de landelijke publiciteit die is gegeven aan de eenmalige koopkrachttegenmoetkoming die eind 2014 is aangekondigd door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Minima die hiervan gebruik wensten te maken dienden zich bij hun gemeente te melden. Hierdoor nam het aantal minima dat de gemeente Schouwen-Duiveland in beeld had toe van 600 naar 800 huishoudens. Over de beschikbare voorzieningen heeft de gemeente deze huishoudens vervolgens gericht geïnformeerd: *“We hebben deze huishoudens met een brief benaderd om het volledige gemeentelijk aanbod op het gebied van armoede en schulden beter onder de aandacht te brengen. Veel minima reageerden op deze oproep. Hierdoor is ook het gebruik van de voorzieningen voor kinderen in het afgelopen jaar sterk toegenomen”*, aldus beleidsmedewerker Debby Hanse. Daarbij is in de eerste helft van 2015 het aantal declaraties voor zwemlessen en overige declaraties ruimschoots verdubbeld naar 225 declaraties voor zwemlessen en 141 overige declaraties. Ter vergelijking: in 2014 ging het om respectievelijk 94 en 62 declaraties.

TOEKOMST

Ook naar de toekomst toe is Schouwen-Duiveland van plan om een groot aanbod aan voorzieningen voor kinderen aan te blijven bieden. De huidige samenwerking met Stichting Leergeld is opgezet in de vorm van een tweejarige pilot. Nu het eerste jaar goed is verlopen, bestaat de verwachting dat deze samenwerking zal worden gecontinueerd. Ook zal de gemeente blijven communiceren over de beschikbare voorzieningen voor kinderen, zowel via de lokale media als de schoolkranten. Debby Hanse besluit: *“Tot nu toe merken we dat dergelijke acties telkens leiden tot nieuwe aanmeldingen van kinderen. Ook in de komende tijd zullen we daarom sterk blijven inzetten op de communicatie over ‘ons’ Kindpakket. Ook in nauwe samenwerking met onze belangrijkste partner in het veld, namelijk Stichting Leergeld.”*

MET DANK AAN

Cees van den Bos, wethouder gemeente Schouwen-Duiveland

Debby Hanse, beleidsmedewerker gemeente Schouwen-Duiveland

Bart van Hasselt, Stichting Leergeld Oosterschelderegio

De cliënten van Stichting Leergeld

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Uitgebreid pakket aan voorzieningen voor kinderen (inclusief gratis openbaar vervoer voor minderjarige MBO'ers).
- Succesvolle samenwerking met Stichting Leergeld om moeilijk bereikbare doelgroepen in beeld te krijgen (zoals ZZP'ers, mensen met schulden, et cetera).
- Verschillende vormen van communicatie over de voorzieningen aan het Kindpakket dragen aantoonbaar bij aan een hoger gebruik.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Blijven inzetten op een goede communicatie om de diverse voorzieningen voor kinderen in de gemeente Schouwen-Duiveland telkens goed onder de aandacht te brengen.
- In het verlengde hiervan: voortzetten (en waar mogelijk intensiveren) van de samenwerking met partijen als Stichting Leergeld die dicht bij (de kinderen van) gezinnen in armoede staan.

Gemeente 's-Hertogenbosch

'Netwerk met maatschappelijke partners tegen armoede onder kinderen'

In de gemeente 's-Hertogenbosch groeien naar schatting tussen de 3.000 en 6.000 kinderen op in armoede. Een deel van deze kinderen is goed in beeld bij de gemeente omdat hun ouders van gemeentelijke inkomensvoorzieningen gebruikmaken. Voor een deel van de kinderen is dit nog niet het geval. Zij groeien op in gezinnen waar vaak sprake is van 'stille armoede'. Dit betreft gezinnen met een laag inkomen die zich niet melden bij de gemeente. Om ook juist de kinderen van deze gezinnen te bereiken heeft de gemeente samen met de maatschappelijke partners in 2014 een 'Netwerk tegen Armoede' opgericht. Daarin kunnen partijen die armoede onder kinderen bestrijden elkaar ontmoeten via het online portaal www.netwerktegenarmoede.nl. Zo wordt getracht om armoede onder kinderen vroegtijdig te signaleren, tegen te gaan en te voorkomen.

NETWERK TEGEN ARMOEDE

Het Netwerk tegen Armoede is ontstaan vanuit de wens om meer kinderen uit gezinnen met een laag inkomen te bereiken. Beleidsmedewerker Annette van Aanholt, licht toe: *"Vanuit onze gemeente bieden we diverse voorzieningen aan voor kinderen die opgroeien in armoede. Uit de armoedemonitor van 2014 bleek dat het gebruik van deze voorzieningen toenam, maar tegelijk zagen we dat we bepaalde huishoudens nog niet wisten te bereiken. Daarom zijn we op zoek gegaan naar mogelijkheden om de samenwerking met de maatschappelijke partners in het veld te versterken. Deze partners, zoals het maatschappelijk werk en vrijwilligersorganisaties in de stad, zijn dagelijks in de wijken en buurten werkzaam. Hierdoor staan zij vaak dichterbij de gezinnen dan de gemeente en kunnen verborgen armoede beter signaleren."*

CONGRES 'KINDEREN EN ARMOEDE'

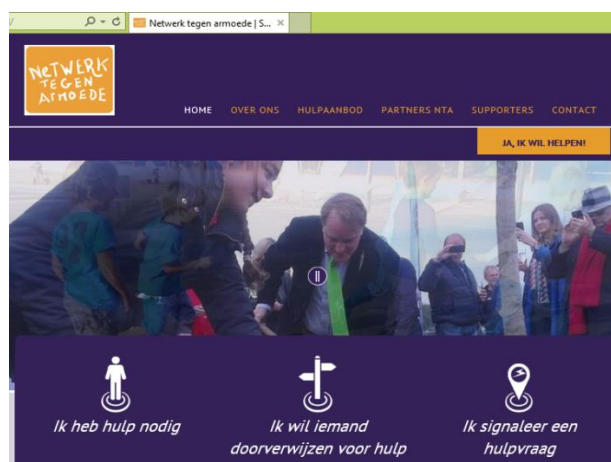
Een belangrijke basis voor deze samenwerking vormde het congres 'Kinderen en Armoede' dat de gemeente in januari 2014 organiseerde. Op het congres kwamen in totaal 300 professionals bijeen uit verschillende organisaties die zich bezighouden met het bestrijden van armoede onder kinderen. Wethouder Huib van Olden, die onder meer Werk & Inkomen in zijn portefeuille heeft, vertelt: *"Via het congres wilden we de partijen bij elkaar brengen die binnen onze gemeente armoede onder kinderen bestrijden. Een deel van deze partijen werkten al langer met elkaar samen, maar een deel kende elkaar nog helemaal niet. Het congres vormde een belangrijke ontmoetingsplaats voor de partijen in het veld en tegelijk het startschot van het Netwerk tegen Armoede'."*

Tessa Romeijn, coördinator van het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds, was één van de bezoekers van het congres. Zij vertelt: *"Het congres vormde een belangrijk startmoment. Bij alle partijen kwam namelijk weer scherp op het netvlies te staan dat het van belang is om gezamenlijk te werken aan armoedebestrijding onder kinderen. Deze netwerkvorming ontstond ook op het congres zelf al. Zo bemande ik een informatiestand van het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds waar veel partijen op afkwamen die actief zijn in het maatschappelijk werk, de schuldhulpverlening en het onderwijs. Voor onze beide fondsen zijn dit belangrijke intermediairs die ons kunnen wijzen op*

kinderen die voorzieningen nodig hebben. Tijdens het congres heb ik met veel nieuwe mensen uit deze werkvelden kennis kunnen maken. Later hebben deze ontmoetingen in het Netwerk tegen Armoede een structureler karakter gekregen.”

ONLINE PORTAAL

Op het congres is ook het online portaal www.netwerktegenarmoede.nl gelanceerd. Op dit portaal staan alle voorzieningen voor kinderen in de gemeente op een gebundelde wijze gepresenteerd. Het betreft hier dan zowel de voorzieningen die de gemeente zelf inzet als de activiteiten van andere partners die erop gericht zijn om armoede onder kinderen te verlichten. Wethouder Huib van Olden: *“via het online portaal bieden we met de maatschappelijke partners in de gemeente een grote variatie aan voorzieningen voor kinderen aan. Dit noemen we overigens formeel geen Kindpakket, maar wel is sprake van een bundeling van voorzieningen in natura die ten goede komen aan kinderen uit een gezin met een laag inkomen.”* Hierbij is het portaal zo ingericht dat verschillende typen partijen een voorziening voor een kind kunnen aanvragen. Uit de onderstaande ‘screenshot’ van de het portaal blijkt dat sociale minima via de button ‘Ik heb hulp nodig’ zelf op zoek kunnen gaan naar een antwoord op hun hulpvraag voor hun kinderen. Hulporganisaties kunnen op hun beurt via de button ‘Ik wil iemand doorverwijzen voor hulp’ terecht en artsen of bijvoorbeeld leerkrachten worden via de button ‘Ik signaleer een hulpvraag’ op een juiste manier wegwijs gemaakt. Op deze manier wordt getracht om via verschillende ingangen op het portaal zoveel mogelijk partijen rondom een kind de gelegenheid te geven om voorzieningen aan te vragen (zodat het bereik hiervan wordt vergroot).

Screenshot van het online portaal van het Netwerk tegen Armoede.

Het portaal verschaft een brede toegang tot de beschikbare voorzieningen voor kinderen in armoede. Daarnaast wil het Netwerk tegen Armoede een ‘open-bron-beweging’ zijn. Dit houdt in dat het portaal openstaat voor een ieder die, op welke wijze dan ook, betrokken is bij de signalering, bestrijding en voorkoming van armoede onder kinderen. Via het portaal kunnen zij zich aanmelden voor het netwerk. Organisaties die mee willen doen kunnen hiervoor klikken op de button ‘ja, ik wil helpen’. Vervolgens vullen zij via het portaal een formulier in waarmee zij zich aanmelden als deelnemer van het Netwerk tegen Armoede.

CIRKELS VAN INVLOED

Wethouder Huib van Olden licht toe dat met de realisatie van het Netwerk tegen Armoede rondom het gemeentelijk armoedebeleid als het ware een tweede ‘cirkel van invloed’ is ontstaan om kinderen in armoede voorzieningen te bereiken: *“De binnenste cirkel omvat de directe invloedssfeer van de gemeente. Dus wat wij als gemeente voor kinderen in armoede kunnen doen zonder de hulp van andere partijen. Hierin zitten bijvoorbeeld de huishoudens die we in beeld hebben omdat we ze een uitkering verstrekken of ze kwijtschelding van belasting ontvangen. Deze huishoudens kunnen wij direct benaderen om ons gemeentelijk aanbod van kindvoorzieningen onder de aandacht te brengen. De buitenste cirkel is het ‘Netwerk tegen Armoede’. In deze cirkel kunnen we huishoudens niet direct bereiken, maar ligt dit initiatief bij de maatschappelijke partners in het veld. Wel kunnen we in deze buitenste cirkel initiatieven om huishoudens te bereiken en armoede te verlichten aanjagen, bijvoorbeeld door hiervoor financiering te verstrekken. Dit is verstandig omdat de drempel voor minima om bij deze partners aan te kloppen vaak lager ligt dan wanneer zij zich moeten melden bij de balie van de gemeente.”*

Op het portaal van het Netwerk tegen Armoede staan de voorzieningen voor kinderen weergegeven waar de gemeente 's-Hertogenbosch een financiële bijdrage aan levert. Daarbij valt één voorziening in het bijzonder op, namelijk de gratis vakantie van Stichting Weekje Weg. Dit betreft een voorziening die vooralsnog in slechts tien gemeenten in Nederland wordt aangeboden. In het kader op de volgende bladzijden lichten we dit initiatief toe.

OP VAKANTIE MET STICHTING WEEKJE WEG

De gemeente 's-Hertogenbosch is één van de tien gemeenten die samenwerkt met Stichting Weekje Weg. Elk jaar kunnen twintig minimahuishoudens genieten van een vakantieweek op één van de locaties van de stichting. De gemeente 's-Hertogenbosch verstrekt jaarlijks aan Stichting Weekje Weg een subsidie van 15.000 euro om de vakanties van Bossche gezinnen mogelijk te maken. Beleidsmedewerker Annette van Aanholt van de gemeente 's-Hertogenbosch licht toe waarom de gemeente dit initiatief ondersteunt: *“Een belangrijk uitgangspunt van ons beleid is dat alle kinderen mee kunnen doen in de maatschappij. Op vakantie gaan is geen primaire levensbehoefte, maar veel kinderen gaan wel op vakantie. Voor kinderen in huishoudens met een krappe beurs bestaat deze mogelijkheid vaak niet. Toch is het ook goed voor deze kinderen wanneer zij ook een keer op vakantie mogen.”* Coördinator van Stichting Weekje Weg Sacha Engelschman vult aan: *“Het is voor de eigenwaarde van een kind belangrijk dat hij of zij op school een vakantieverhaal kan vertellen. Daarnaast biedt de vakantie de mogelijkheid om even uit de vervelende thuissituatie weg te zijn. Op het vakantiepark kan het kind even zonder zorgen ‘kind zijn’ en lekker spelen. Overigens geldt dit even onbezorgd genieten niet alleen voor de kinderen, maar ook voor de ouders. Vaak hebben de ouders veel stress en zorgen hoe zij de eindjes aan elkaar moeten knopen. Ook brengt het gegeven dat men niet mee kan doen in de samenleving eenzaamheid en isolement met zich mee. Door middel van onze vakanties kunnen we deze negatieve spiraal doorbreken en kunnen de gezinnen na de vakantie weer met frisse moed ertegenaan.”*

Selectie van de gezinnen

Stichting Weekje Weg beschikt in elke gemeente waar zij actief is over een lokale vrijwilliger. Deze draagt zorg voor de selectie van de gezinnen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met maatschappelijk werk, jeugdzorg en scholen. Zij kennen de gezinnen goed en dragen ‘kandidaatgezinnen’ aan voor de vakantie. Het moet daarbij in ieder geval gaan om gezinnen met een inkomen beneden het sociaal minimum. Ook mogen de kinderen niet ouder zijn dan 12 jaar. In de meeste gevallen betreffen het eenoudergezinnen. De gemeente 's-Hertogenbosch heeft ook de ruimte gegeven om gezinnen met twee ouders te laten deelnemen. De vakanties worden aangeboden in een groepsvorm. Dit betekent dat vanuit 's-Hertogenbosch twee keer een groep van tien gezinnen op vakantie gaat. Bij de selectie van de gezinnen wordt - voor zover dat mogelijk is - erop gelet dat deze in 's-Hertogenbosch dicht bij elkaar wonen, zodat contacten die tijdens de vakantie zijn ontstaan ook thuis kunnen worden voortgezet. Hiermee kan worden bijgedragen dat isolement en eenzaamheid structureel worden doorbroken.

Een leuke en compleet verzorgde vakantie

Sacha Engelschman, coördinator van Stichting Weekje Weg maakt duidelijk hoe de vakantie eruit ziet: *“De vakantie is compleet verzorgd. Wij nemen alle zorg uit handen. Dat betekent dat wij vervoer naar de locatie regelen, we ervoor zorgen dat er fietsen beschikbaar zijn en we uitstapjes en gezamenlijke activiteiten zoals een barbecue organiseren. Verder zijn tijdens de vakantieweek twee vrijwilligers in de accommodatie bij de groep aanwezig en begeleiden hen bij activiteiten en dergelijke. Zij vragen daarnaast dagelijks aan de gezinnen hoe men de vakantie beleeft en geven tips voor uitjes.* Een alleenstaande moeder die meeging met de vakantie van Stichting Weekje Weg vertelt: *“We werden verwacht op een verzamelpunt in Den Bosch. Daar werden we opgehaald met de bus en naar het vakantiepark in Vierhouten gebracht. We zaten met tien gezinnen samen in één groot vakantiehuis. We hadden daarin allemaal een eigen ruimte voor ons gezin. Met de hele groep in één huis is erg gezellig en leuk voor de kinderen die de hele dag met elkaar kunnen spelen. We hebben een uitje naar Slagharen gemaakt. We hoefden niet te koken, want we kregen elke dag een warme maaltijd aangeboden. Ook mochten we één keer in de week eten in het restaurant op het park. Alle deelnemers kregen een huurfiets en de kinderen konden gebruik maken van het zwembad en skelters. Verder was er voor hen een animatieteam. Mijn kinderen en ik hebben een hele leuke en compleet verzorgde vakantieweek gehad.”*

Het effect van een vakantie met Stichting weekje Weg

Stichting Weekje Weg heeft door studenten van de Hogeschool Arnhem Nijmegen onderzoek laten uitvoeren naar de effecten van de vakantie op de doelgroep. Belangrijke conclusies die de studenten trokken zijn dat de vakantie leidt tot een vergroting van de zelfstandigheid, meer levensenergie oplevert, het sociaal isolement doorbreekt en het socialisatieproces bevordert. Daarnaast leren de deelnemers van elkaar, wisselen ze praktische tips uit over de mogelijkheid om te bezuinigen en de beschikbaarheid van gemeentelijke voorzieningen voor minima en hun kinderen. Uit de reactie van één van de deelnemers aan de vakantie blijkt dat het inderdaad zo werkt: *“Ik heb aan de vakantie*

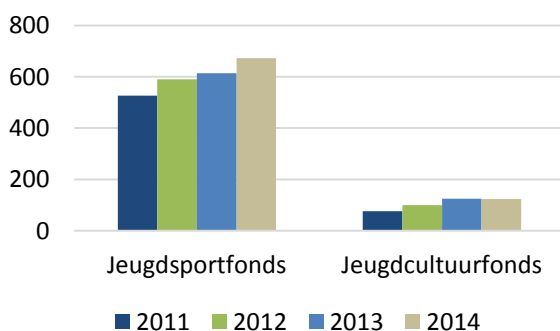
een hele goede vriendin overgehouden waar ik nu nog wekelijks contact mee heb in Den Bosch. Verder heb ik dingen geleerd van andere ouders op het gebied van opvoeding, maar ook hoe je financiële problemen aanpakt. Ook is het fijn dat je er zit met mensen die dezelfde problemen hebben. Je merkt dat je niet de enige bent. Je begrijpt elkaar goed en kunt elkaar ook moed in praten. Na de vakantie ben ik er met frisse energie weer tegen aan gegaan. Inmiddels is mijn problematische schuldsituatie opgelost.” Sacha Engelschman vult aan: “Door vakanties aan te bieden kunnen de gezinsleden met elkaar een positieve ervaring beleven. Dit heb je niet als je het kind alleen op vakantiecamp stuurt. Het gezin krijgt hierdoor meer kracht. Zo stimuleren wij deze gezinnen om actiever te participeren in de samenleving. Vaak weet men niet welke mogelijkheden hiertoe vanuit de gemeente en andere initiatieven beschikbaar zijn. Zeker voor kinderen bestaan veel mogelijkheden om mee te doen in de samenleving. Hiermee dragen we bij aan belangrijke speerpunten van de gemeente zoals het bevorderen van zelfredzaamheid, burgerkracht en participatie. Op dit moment werken wij samen met een gemeente aan een pilotproject waarbij de vakantieweek wordt gecombineerd met een initiatief om ouders te stimuleren tot maatschappelijke participatie. Deze participatie zou op termijn kunnen resulteren in vrijwilligerswerk of zelfs betaald werk. Het is hierbij de bedoeling dat ouders tijdens de vakantieweek op enkele dagdelen een workshop op het gebied van participatie volgen.”

TOENEMEND BEREIK

Door intensieve samenwerking met de maatschappelijke partners in het Netwerk tegen Armoede is het beroep op de kindvoorzieningen in de gemeente 's-Hertogenbosch toegenomen. Zo is het aantal gehonoreerde aanvragen voor het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds gestegen (zie hieronder).

Aantal gehonoreerde aanvragen Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds in 's-Hertogenbosch

Bron: Jeugdsportfonds/Jeugdcultuurfonds 's-Hertogenbosch

Ook hebben meer gezinnen gebruik gemaakt van het aanbod van Stichting Leergeld (732 gezinnen in 2014 versus 610 gezinnen in 2013). Volgens beleidsmedewerker Annette van Aanholt komt dit ook door het opgerichte Netwerk tegen Armoede: “Dankzij het Netwerk tegen Armoede weten partijen elkaar nu makkelijker te vinden. Daarbij zien we dat partijen als het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds meer gebruikmaken van intermediairs en partijen als Stichting Leergeld. Deze maatschappelijke partners gaan op huisbezoek wat het voor sociale minima eenvoudiger maakt om voor hun kinderen gebruik te maken van voorzieningen. Zij hoeven nu niet meer zelf door ingewikkelde aanvraagprocedures heen, maar doorlopen deze met bijvoorbeeld Stichting Leergeld.” Ook Tessa Romeijn van het Jeugdsportfonds en het Jeugd- cultuurfonds heeft de indruk dat haar fondsen door het netwerk bij een bredere groep in beeld zijn. Daarbij tekent zij wel aan dat de doelgroep de laatste jaren ook is vergroot door de economische

crisis. Dit bepaalt volgens haar mede de stijging van het aantal aanvragen: *“De afgelopen jaren heeft de economische crisis eraan bijgedragen dat meer mensen onder het sociaal minimum vallen. De doelgroep is dus groter geworden. Wel hebben we de indruk dat onze fondsen in de gemeente 's-Hertogenbosch een grotere bekendheid genieten dan enkele jaren geleden. Dit komt waarschijnlijk ook door de vele contacten die we via het Netwerk tegen Armoede onderhouden met verschillende intermediairs die bij de gezinnen thuiskomen.”*

KANSEN VOOR DE TOEKOMST

Over de ingezette koers van de gemeente om via het netwerk meer de samenwerking te zoeken met de maatschappelijke partners is wethouder Huib van Olden tevreden, in het bijzonder omdat hiermee meer kinderen worden bereikt. Ook uit gezinnen die normaliter niet snel in beeld zouden komen bij de gemeente. Met het oog op de toekomst ziet hij wat dat betreft nog wel goede mogelijkheden om vooral met scholen en de sociale wijkteams meer samen te gaan werken. Daar ligt wat hem betreft een kans om het netwerk tegen armoede nog beter tot zijn recht te laten komen. *“Scholen zijn eigenlijk de beste vindplaats voor kinderen die in armoede leven. Kinderen gaan elke week naar school. Er is geen plek waar kinderen frequenter komen dan op school. Scholen hebben vaak veel informatie over de thuissituatie van kinderen. Ouders komen ook op school om hun kinderen te brengen. Dus het is voor scholen relatief laagdrempelig om het gesprek met hen aan te knopen. Verder werken we nog niet zo lang met sociale wijkteams. Ik kan mij voorstellen dat daar nog winst te boeken valt bij het identificeren van de doelgroep.”*

MET DANK AAN

Huib van Olden, wethouder gemeente 's-Hertogenbosch

Annette van Aanholt, beleidsmedewerker gemeente 's-Hertogenbosch

Sacha Engelschman, coördinator Stichting Weekje Weg

Tessa Romeijn, coördinator Jeugdsportfonds/Jeugdcultuurfonds 's-Hertogenbosch-Vught

De gesproken gebruiker van de vakantie van Stichting Weekje Weg

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Betrokkenheid van maatschappelijke partners bij de bestrijding van armoede onder kinderen via het 'Netwerk tegen Armoede'.
- Specifieke website (portaal) opgezet waarmee een brede toegang is verschaft tot een groot aantal voorzieningen in natura voor kinderen in armoede.
- In samenwerking met Stichting Weekje Weg worden gratis vakanties aan minima met kinderen aangeboden.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Betrokkenheid van scholen en sociale wijkteams om kinderen in beeld te brengen die voor bepaalde kindvoorzieningen in aanmerking komen.

GEMEENTELIJKE VOORZIENINGEN OP HET ONLINE PORTAAL WWW.NETWERKTEGENARMOEDE.NL

- **Voorzieningen maatschappelijke participatie:** Deelname aan sportactiviteiten en cultuur via het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds, ABC-zwemdiploma via Stichting Leergeld, gratis bibliotheekpas tot 18 jaar en gratis vakanties met Stichting Weekje Weg.
- **Voorzieningen voor school:** Computerregeling voor de verstrekking van een nieuwe desktop of laptop in natura. Diverse vergoedingen van schoolkosten via Stichting Leergeld.
- **Voorzieningen voor vervoer:** OV-abonnement voor minderjarige kinderen die buiten 's-Hertogenbosch naar school gaan via Stichting Leergeld.

Gemeente Waalwijk

‘Kinderen zelf keuzes laten maken’

In de Brabantse gemeente Waalwijk is de focus van het armoedebeleid de laatste jaren steeds meer verschoven richting jongeren en kinderen. In zowel de gemeentelijke armoedenota als het coalitieprogramma voor 2013 -2017 is het voorkomen van sociale uitsluiting van jongeren en kinderen als speerpunt van het armoedebeleid benoemd. Daarin zijn ook de aanbevelingen van de Kinderombudsman meegenomen en is een aparte kindgerichte voorziening ontwikkeld in de vorm van de zogenoemde Kindbonnen.

DE KINDBONNEN

In het najaar van 2014 zijn de Kindbonnen voor het eerst met succes geïntroduceerd. Toen is 80% van de bonnen in een korte tijd uitgegeven. Daarop heeft het college van de gemeente Waalwijk besloten om de bonnen jaarlijks te verstrekken. Hiervoor worden de extra middelen van het Rijk voor armoedebeleid ingezet om armoede te bestrijden en is een budget van 50.000 euro voor de bonnen beschikbaar.

De Waalwijkse Kindbonnen zijn feitelijk vouchers die kinderen en jongeren kunnen gebruiken voor tal van zaken, uiteenlopend van eerste levensbehoeften als kleding en schoeisel tot voorzieningen die nodig zijn om mee te kunnen doen in de maatschappij, zoals de aanschaf van een ID-bewijs. Ook kunnen de vouchers worden benut voor een bezoek aan de kapper. Daarnaast krijgen kinderen die voor het eerst naar de middelbare school gaan extra bonnen verstrekt voor de aanschaf van schoolspullen.

KINDEREN ZELF KEUZES LATEN MAKEN

De Kindbonnen moeten kinderen de kans geven om hun eigen keuzes te maken. Een belangrijk uitgangspunt van de bonnen is namelijk dat ze een positieve bijdrage moeten leveren aan de eigenwaarde van kinderen. Daarom is het belangrijk dat kinderen met de bonnen zelf kleding kunnen uitzoeken en naar de kapper gaan voor hun ‘eigen look’. Emily den Braven van De Strohalm, een Waalwijkse stichting die zich inzet voor kinderen in armoede, benadrukt: “Met de Kindbonnen kunnen kinderen een keer zelf bepalen

waar ze geld aan uit willen geven. Daardoor krijgen ze het gevoel erbij te horen. Door deze bonnen en ook door de andere voorzieningen voor kinderen in Waalwijk, kunnen zij volwaardig meedoen en staan niet aan de zijlijn van de samenleving vanwege hun armoede.”

VOORWAARDEN KINDBONNEN

De Kindbonnen zijn bedoeld voor kinderen van 0 tot 18 jaar die opgroeien in armoede. In Waalwijk gaat het om kinderen van gezinnen die in het bezit zijn van de zogenoemde ‘PasWijzer’. Deze pas voor maatschappelijke participatie wordt verstrekt aan huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Aan gezinnen die in de bijstand zitten wordt de pas automatisch toegestuurd. Andere mensen met een gezinsinkomen tot 110% van het sociaal minimum of mensen in de schuldhulpverlening, kunnen de pas aanvragen bij Team WijZ van de gemeente Waalwijk. Dit team verzorgt de uitvoering van taken op het gebied van welzijn, inkomen, jeugd en zorg.

Na een aanvraag volgt met een medewerker van dit team een keukentafelgesprek en kan eventueel worden besloten om een PasWijzer te verstrekken. Daarmee hebben gezinnen dan ook direct recht op de SchoolWijzer, een vast bedrag per schoolgaand kind dat ouders naar eigen inzicht kunnen uitgeven aan bijvoorbeeld een schoolreisje. Daarnaast bestaat vanuit de Bijzondere Bijstand een Huiswerk-computerregeling voor kinderen van de middelbare school en kunnen gezinnen vanuit de zogenoemde TaalrijkWijzer een taalondersteuningsprogramma

volgen en abonnementskosten voor een schoolblad als 'Bobo' of 'Zo zit dat' vergoed krijgen. Tevens kunnen houders van de PasWijzer gebruikmaken van de SportWijzer, de ActiviteitenWijzer en het Jeugd-sportfonds. Hiermee kunnen hun kinderen sporten, naar scouting gaan of lid worden van een vereniging voor zang, muziek of toneel.

Op deze talrijke voorzieningen voor sociale minima vormen de Kindbonnen een specifieke aanvulling voor de kinderen. Wanneer ouders in het bezit zijn van de PasWijzer, hebben hun kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar recht op jaarlijks twee bonnen van 25 euro. Voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar gaat het om vier bonnen van hetzelfde bedrag. Vlak voor de jaarlijkse uitgifte het najaar ontvangen alle pashouders met kinderen een brief met het aanbod van de Kindbonnen. De bonnen worden vervolgens op één vaste dag in het jaar versterkt. Op die dag moeten ouders zelf de bonnen komen afhalen bij het Zorgloket van Team WijZ op het stadhuis van Waalwijk. Bewust is voor deze persoonlijke verstrekking gekozen om ervoor te zorgen dat de Kindbonnen - bijvoorbeeld per post - niet kwijt kunnen raken. Daarnaast moeten ouders die aanspraak willen maken op de extra bonnen voor schoolspullen een aanmeldformulier invullen en een toelatingsbrief van de middelbare school toevoegen om aan te tonen dat hun kind naar de brugklas gaat.

VOORZIENINGEN IN NATURA

De Kindbonnen moeten uiteraard ten goede komen aan de kinderen. Om dit te waarborgen vertelt Sjan Beerens, beleidsmedewerker bij de gemeente Waalwijk, dat ervoor is gekozen om via de betrokken maatschappelijke partners en de lokale middenstand alleen voorzieningen in natura te verstrekken. *“De Kindbonnen zijn niet inwisselbaar voor geld en het is niet mogelijk om gekochte spullen te ruilen of om het geld daarvoor terug te krijgen. Bovendien*

krijg je ook niet het resterende bedrag terug wanneer je een bon wilt gebruiken voor een bedrag onder de 25 euro. Door hierover ook duidelijke afspraken te maken met de aangesloten partijen en winkeliers wordt geprobeerd om misbruik van de bonnen zoveel mogelijk te voorkomen. Natuurlijk zijn mensen creatief en is dit systeem niet helemaal waterdicht, maar mochten we signalen van misbruik ontvangen, dan ondernemen we actie”, aldus Sjan Beerens van de gemeente Waalwijk.

KENMERKEN KINDBONNEN WAALWIJK:

- Budget armoedebeleid: 1.246.321 euro
- Budget voor de Kindbonnen: 50.000 euro
- Doelgroep Kindbonnen: circa 600 kinderen
- Bereik Kindbonnen 2015: 450 kinderen
- Voorzieningen waaraan Kindbonnen kunnen worden besteed: kleding en schoenen, kapper, ID-kaart en schoolspullen.

INPUT VAN MAATSCHAPPELIJKE PARTNERS

Bij de opzet van de Kindbonnen - en in bredere zin het armoedebeleid - heeft de gemeente Waalwijk ook zoveel mogelijk gebruikgemaakt van de input van maatschappelijke partners. Zo is het beleid besproken in het Samenwerkingsoverleg Armoede Waalwijk waarin verschillende maatschappelijke instanties, waaronder kerken en moskeeën, vertegenwoordigd zijn. Ook heeft de gemeente voor de opzet van de Kindbonnen in het bijzonder de samenwerking gezocht met de lokale voedselbank en De Strohalm - de eerdergenoemde stichting voor kinderen in armoede. Emily den Braven van deze stichting vertelt: *“Door Sjan Beerens van de gemeente Waalwijk zijn we benaderd om mee te denken over het bestrijden van armoede in gezinnen met kinderen. Hierbij hebben we onder meer ingebracht dat het verstandig is om te werken met verschillende leeftijdsgroepen. Ook hebben we ervoor gepleit om de ID-kaart toe te voegen omdat we constateerden dat kinderen deze eigenlijk wel nodig hebben bij een bezoek aan bijvoorbeeld een ziekenhuis of een schoolreisje buiten Nederland.”*

BETROKKENHEID LOKALE MIDDENSTAND

Voor de uitvoering van de Kindbonnen is de lokale middenstand van belang. Hiervoor heeft gemeente Waalwijk met een aantal winkels voor kleding en schoenen als ook met kapsalons afspraken gemaakt. Hierbij gaat het onder meer om CoolCat, Jola Mode, Smash Fashion, Van Haren Schoenen, kapsalon Yes! Salon en de kledingzaak Big L in Sprang-Capelle. Bovendien kunnen ondernemers die geïnteresseerd zijn in zijn in deelname aan het project zich nog steeds melden bij de gemeente Waalwijk. Zo kan gerealiseerd worden dat de Kindbonnen op steeds meer plekken besteed kunnen worden.

De huidige ondernemers die participeren zijn in ieder geval positief over de Kindbonnen. Evelien Ollongren-Claasen, Brand- en PR-manager van Coolcat vertelt dat haar kledingketen in meerdere gemeenten participeert in vergelijkbare projecten. *“Vanuit Coolcat vinden we het belangrijk om iets te doen voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen. Zeker omdat ze buiten hun eigen schuld in deze situatie zitten. Door kinderen zoveel mogelijk mee te laten doen voorkom je sociale uitsluiting. We gunnen de kinderen ook gewoon een leuk uitje met hun ouders om kleding te kopen. Ook voor de vestiging die mee doet heeft de deelname aan de Kindbonnen van de gemeente Waalwijk positieve effecten. Ons personeel in de winkel vindt het erg leuk om mee te doen omdat ze deze kinderen - die anders nooit in onze winkel zouden komen - kunnen helpen om leuke kleding uit te zoeken. Ik merk dat mijn collega's echt positieve energie ervan krijgen om na het verstrekken van de bonnen in het najaar veel kinderen te helpen om kleding uit te zoeken.”*

POSITIEVE COMMUNICATIE

Over de beschikbaarheid van de Kindbonnen wordt op allerlei manieren gecommuniceerd naar de doelgroep. Dit verloopt bijvoorbeeld via de website van de gemeente en de speciale website van Team WijZ. Ook wordt gebruikgemaakt van de Facebook-pagina van de gemeente en wordt regelmatig iets over de bonnen gepubliceerd in de lokale kranten. Ook is geprobeerd om kinderen rechtstreeks over de Kindbonnen te informeren met een folder, maar dit bleek niet aan te slaan. Voor de komende tijd vormt dan ook een aandachtspunt van de gemeente om kinderen via de scholen te informeren.

Daarnaast blijven eveneens andere maatschappelijke organisaties die dicht bij de gezinnen staan - zoals De Strohalm - een belangrijke rol vervullen om ouders en hun kinderen te informeren over de mogelijkheden van de Kindbonnen.

Om de stigmatisering te voorkomen is het daarbij volgens Sjan Beerens van de gemeente Waalwijk van belang om op een positieve manier te blijven communiceren over de voorzieningen voor kinderen. Zo wordt in de communicatie vooral gesproken over de voordelen van de Kindbonnen. De nadruk ligt niet op de regels en procedures of op het feit dat het om een voorziening uit het armoedebeleid gaat.

ERVARINGEN GEBRUIKERS KINDBONNEN

Over de Kindbonnen zijn ook drie ouders gesproken uit de gemeente Waalwijk. Alle drie zijn zij enthousiast over het bestaan van de bonnen. Een moeder van twee jongens van 13 en 15 jaar uit Waalwijk vertelt: *“Ik ben heel blij met alle voorzieningen van de gemeente. Het geeft allemaal net iets meer lucht. Het is heel leuk dat je een keer Adidasschoenen kunt kopen. Nu de kinderen ouder worden, worden ‘merken’ toch belangrijker. Ze vinden het heel leuk dat ze een keer naar de winkel kunnen en gewoon iets goeds kunnen uitkiezen. Het is echt een keer hun eigen keuze”.*

Volgens een alleenstaande moeder van een tweeling van vier jaar uit Sprang-Capelle komen de Kindbonnen ook op het juiste moment in het jaar. *“Vlak voor de feestdagen, toch de duurste tijd van het jaar, heb je een extraatje voor de kinderen. Dat is een opluchting. Het is heel belangrijk dat de kinderen door initiatieven als de Kindbonnen en de PasWijzer niets of weinig merken van de situatie waarin ik zit, maar dat ze gewoon onbezorgd kunnen opgroeien”.*

Ook over de procedures rondom de Kindbonnen zijn ouders te spreken. *“Ik werd aangeschreven door de gemeente omdat ik een PasWijzer heb. Het aanvragen van de PasWijzer is eenmalig een hoop papierwerk, maar als je hem hebt is het heel makkelijk om bijvoorbeeld de Kindbonnen te krijgen. Je hoeft de bonnen alleen maar op te halen en dan kun je ze gebruiken”*, vertelt een moeder uit Waalwijk met een zoon en een dochter.

Toch zien twee moeders nog wel als verbeterpunt dat het goed zou zijn om meer goedkopere winkels te betrekken. *“Persoonlijk zou ik het mooi vinden als je de volgende keer uit wat meer goedkopere winkels zou kunnen kiezen. Nu heb ik voor beide dochters maar één setje kunnen uitkiezen. Dat is niet heel erg want we wisselen met vriendinnen onderling ook kleertjes uit, maar met een bon voor de Zeeman zou je veel meer kunnen krijgen voor hetzelfde bedrag”*, aldus de alleenstaande moeder van een tweeling van vier jaar uit Sprang-Capelle.

KANSEN VOOR DE TOEKOMST

Voor de toekomst liggen - zo bevestigt ook de gemeente Waalwijk - inderdaad nog kansen om een groter aandeel van de lokale middenstand te laten deelnemen aan de Kindbonnen. Daarbij is ook het streven om meer winkels te betrekken met relatief lage prijzen om zoveel mogelijk uit de Kindbonnen te kunnen halen. Tegelijk blijkt het, zo vertelt Sjan Beerens, in de praktijk lastig om grotere ketens met vaak juist lagere prijzen te betrekken.

Een uitdaging voor de toekomst is ook om het bereik van de Kindbonnen in Waalwijk te vergroten. Niet alle gezinnen met een laag (bestedbaar) inkomen beschikken namelijk over een PasWijzer waardoor ze automatisch worden geïnformeerd over de Kindbonnen. Om deze groepen - die nu buiten het zicht blijven van de gemeente - beter te bereiken ligt vooral een rol weggelegd voor de maatschappelijke partners in het veld. Sjan Beerens besluit: *“Het is belangrijk om zoveel mogelijk gebruik te maken van je eigen netwerk én het netwerk van je partners om zoveel mogelijk kinderen te bereiken.”*

MET DANK AAN

Sjan Beerens, beleidsmedewerker gemeente Waalwijk

Evelien Ollongren-Claasen, Brand- en PR-manager Coolcat

Emily den Braven, voorzitter stichting De Stroalm De gesproken ouders over het Kindpakket

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Binnen het armoedebeleid is een specifieke voorziening voor kinderen ontwikkeld, te weten de Kindbonnen.
- De Kindbonnen geven kinderen de vrijheid om zelf te kiezen waaraan ze hun vouchers willen besteden. Dit draagt bij aan hun eigenwaarde.
- Maatschappelijke partners en de lokale middenstand zijn betrokken (geweest) bij de opzet en uitvoering van de Kindbonnen.
- In communicatie over de Kindbonnen worden de voordelen benadrukt (en wordt gewaakt voor stigmatisering).

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Kinderen gericht informeren over de Kindbonnen, in het bijzonder via maatschappelijke partners die dicht bij de gezinnen staan.
- Ook meer kinderen bereiken waarvan de ouders niet beschikken over de PasWijzer waarmee ze geïnformeerd worden over de Kindbonnen.
- Trachten om ook meer goedkopere winkels of ketens te laten aansluiten bij de Kindbonnen.

‘Kindpakket met een website waar jongeren zelf een voorziening kunnen aanvragen’

In het grootste aaneengesloten kassengebied van Nederland ligt de gemeente Westland. Een gemeente met ruim 100.000 inwoners waar circa 2.200 kinderen opgroeien in een gezin met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Voor deze kinderen heeft de gemeente begin 2015 een Kindpakket gelanceerd, met als meest opvallende kenmerk dat jongeren vanaf 12 jaar ook zelf een aanvraag kunnen indienen via een vernieuwende website, namelijk: www.kindpakketwestland.nl.

AANLEIDING

Volgens beleidsmedewerker Wypke de Vreij van de gemeente Westland kent de komst van het Kindpakket enkele redenen: *“om te beginnen is vorig jaar de categoriale bijstand afgeschaft. Hierdoor mogen we niet langer een vast bedrag aan minima met kinderen in onze gemeente uitkeren, maar mogen we alleen verstrekkingen voor specifieke kindvoorzieningen doen. Een andere reden vormt de conclusie van de Kinderombudsman dat veel ouders niet in de basisbehoeften van hun kinderen kunnen voorzien. Hieraan gekoppeld heeft de Kinderombudsman gemeenten opgeroepen om te komen tot een Kindpakket. Aan deze oproep hebben wij gehoor gegeven.”*

Wethouder Mohamed El Mokaddem, die onder meer jeugd- en jongerenwerk in zijn portefeuille heeft, vult aan: *“De diepte van de portemonnee van ouders mag niet bepalend zijn voor de mate waarin kinderen kunnen meedoen in de maatschappij. Wat de gemeente betreft moeten alle kinderen hierin kunnen participeren. Daarbij vinden we het belangrijk dat voorzieningen daadwerkelijk bij de kinderen terechtkomen en niet opgaan aan bijvoorbeeld boodschappen. We hebben daarom een aantal voorzieningen bedacht die specifiek voor kinderen zijn bedoeld en samen ons Kindpakket vormen. Hiermee proberen we te borgen we dat de middelen bij de kinderen terechtkomen.”*

INHOUD KINDPAKKET

Uit de inhoud van het Westlandse Kindpakket blijkt dat de gemeente het verzoek van de Kinderombudsman ter harte heeft genomen. De suggesties van de Kinderombudsman zijn leidend geweest voor de keuzes die in het kader van het Kindpakket zijn gemaakt. Zo bevat het kindpakket onder meer een winterjas, mogelijkheden om deel te nemen aan sport en muziek, schoolspullen en een fiets. Naast deze voorzieningen zijn een aantal voorzieningen die al langer bestonden binnen de gemeente in het pakket opgenomen. Voorbeelden hiervan vormen de bibliotheekpas en hulp bij school. In onderstaand kader zijn de kenmerken van het Kindpakket nader weergegeven.

KENMERKEN KINDPAKKET WESTLAND:

- Budget armoedebeleid: 903.000 euro
- Jaarlijks budget Kindpakket: 393.000 euro
- Doelgroep Kindpakket: 2.200 kinderen van 4-18 jaar uit huishoudens tot 120% van het sociaal minimum
- Bereik Kindpakket 2015: circa 20% van de doelgroep heeft zich aangemeld voor het Kindpakket. De doelstelling is om minimaal 65% van deze doelgroep te bereiken.

Voorzieningen in Kindpakket:

- Voorziening voor levensonderhoud: winterjas.
- Voorzieningen voor maatschappelijke participatie: lidmaatschap sport- cultuur- of muziekvereniging, sportkleding, zwemdiploma A, bibliotheekpas.
- Voorzieningen voor school: schoolspullen, uitjes, schoolkampen, hulp bij school.
- Voorziening voor vervoer: fiets.
- Overige voorzieningen: ‘Westlandse kinderfeestjes’.

VERSTREKKINGEN IN NATURA

Kenmerkend voor de voorzieningen van het Westlandse Kindpakket is dat zij allemaal in natura worden verstrekt. Ouders en kinderen krijgen geen geld in handen en hoeven geen declaratie te doen. De gemeente werkt met vouchers of verrekent de kosten direct met scholen en verenigingen. Zo wordt voor de winterjas elk jaar per kind een voucher van 50 euro verstrekt. Deze voucher kan worden besteed bij de vestigingen van C&A en V&D in de gemeente. Ook worden vouchers uitgegeven voor sportkleding (50 euro), schoolspullen (45 euro) en een fiets om naar de middelbare school te gaan (300 euro). Voor wat betreft het laatste merkt Wypke de Vreij, beleidsmedewerker bij de gemeente Westland, op: *“Onze gemeente bestaat uit veel kleine kernen. Het basisonderwijs is meestal in de buurt, maar voor het voortgezet onderwijs moeten kinderen vaak een stuk fietsen naar een grotere plaats. Dan is het fijn als je kan beschikken over een goede fiets.”*

Via het Kindpakket kunnen kinderen ook deelnemen aan activiteiten op het gebied van sport, muziek, dans en scouting. Elk jaar mogen kinderen één activiteit kiezen. Vrijwel alle sport- en cultuurverenigingen in de gemeente doen mee aan het Kindpakket. De contributie wordt direct verrekend tussen de gemeente en de vereniging. Wethouder Mohamed El Mokaddem licht toe: *“We hebben bewust ervoor gekozen om niet te communiceren over maximale bedragen die we voor sport of cultuur verstrekken. De financiële stroom verloopt namelijk direct tussen de gemeente en de verenigingen. Kinderen moeten los van het financiële plaatje kunnen kiezen voor hetgeen zij graag willen doen. In principe hanteren we een maximum van 225 euro voor sport en 300 euro voor culturele activiteiten en 450 voor muzieklessen. Wanneer de contributie hoger is gaan we met de vereniging in gesprek of we de contributie kunnen verlagen tot ons maximum.”*

ZWEMDIPLOMA A

Bij de start van het Kindpakket had de gemeente afspraken met één zwembad in de gemeente. Inmiddels is dit veranderd, vertelt wethouder Mohamed El Mokaddem: *“Contacten met ouders leerden ons dat zij niet altijd de middelen hebben om van het eigen dorp naar het dorp met het zwembad te reizen. Dit had als gevolg dat zij hun kind dan maar niet op zwemles deden. Om dit probleem te ‘tackelen’ zijn we sinds kort gaan samenwerken met alle zwembaden in onze gemeente. Nu kunnen kinderen van 5 en 6 jaar via het Kindpakket in alle zwembaden zwemdiploma A halen.”* Uit het gesprek met een alleenstaande moeder komt naar voren dat deze voorziening duidelijk in een behoefte voorziet: *“Ik ben heel dankbaar voor de zwemlessen die mijn zoon in de buurt krijgt. Zonder het Kindpakket zou mijn zoon zijn zwemdiploma niet kunnen halen. Ik vind het belangrijk dat hij kan zwemmen voor zijn veiligheid en ook wanneer hij straks een zwemfeestje heeft is het fijn als hij gewoon mee kan doen.”*

SCHOOL'S COOL

Via het Kindpakket kunnen kinderen in Westland ook gebruik maken van huiswerkbegeleiding van de organisatie School's Cool. Wypke de Vreij licht de betrokkenheid van deze organisatie toe: *“Voor de aanvang van het Kindpakket was School's Cool al actief in onze gemeente. Ook als gemeente zien we dat kinderen door verschillende omstandigheden op school minder goed kunnen presteren. Wij vinden het echter belangrijk dat alle kinderen niet alleen in de maatschappij maar ook op school mee kunnen komen, ongeacht het inkomen van hun ouders. Professionele huiswerkbegeleiding is een kostbare aangelegenheid. Daarom bieden wij voor kinderen die in de brugklas zitten via het Kindpakket een thuismentor aan. Daarbij hebben we met School's Cool een afspraak gemaakt en ontvangen zij per ondersteund kind een subsidie.”*

Vanuit het Kindpakket worden verder ook de kosten van schoolreizen en schoolkampen vergoed. Buiten het Kindpakket om beschikt de gemeente Westland tot slot over een computerregeling. Deze is niet in het Kindpakket opgenomen omdat de regeling voor een heel gezin is bedoeld. Eens in de drie jaar kan een huishouden een nieuwe computer aanvragen die de kinderen van deze gezinnen uiteraard ook voor schoolactiviteiten kunnen gebruiken.

WEBSITE VOOR HET KINDPAKKET

Voor haar Kindpakket heeft de gemeente Westland een specifieke, en vernieuwende, website laten ontwikkelen: www.kindpakketwestland.nl. Via deze website wordt het Kindpakket 'in de markt gezet'. Op een feestelijke bijeenkomst in januari 2015 is het Kindpakket met de bijbehorende website door wethouder Mohamed El Mokaddem gelanceerd. Hierbij worden op de website de voorzieningen uit het Kindpakket op een aantrekkelijke en overzichtelijke manier gepresenteerd. Ook is het bijzonder dat kinderen vanaf 12 jaar via de website zelf een aanvraag kunnen indienen (zie verderop).

Lancering van het Kindpakket Westland en de bijbehorende website door wethouder Mohamed El Mokaddem

Wethouder Mohamed El Mokaddem legt uit waarom een specifieke website voor het Kindpakket is ontworpen: *“Er zijn enkele redenen voor het opzetten van de website. In de eerste plaats wilden we het Kindpakket op een aantrekkelijke manier presenteren, zodat ouders en kinderen worden uitgenodigd om daadwerkelijk gebruik ervan te maken. In de tweede plaats wilden we dat alle voorzieningen uit het pakket digitaal - en op één centrale plek - kunnen worden aangevraagd. Het mes snijdt dan aan twee kanten, want minima kunnen alle voorzieningen in één keer aanvragen en wij hebben weinig overheadkosten omdat alle aanvragen op één centrale plek, en gelijk ook gedigitaliseerd, binnenkomen.”*

In aanvulling op de wethouder wijst Wypke de Vreij erop dat de inzet van de website ook een dieperliggend probleem ondervangt: *“In onze regio bestaat veel schroom onder burgers om hulp te vragen bij de overheid. Mensen gaan liever niet naar de sociale dienst. Gevolg is dat zij geen voorzieningen voor hun kinderen aanvragen die daar dan de dupe van zijn. Door de mogelijkheid te bieden om voorzieningen vanuit huis digitaal aan te vragen hebben we de drempel kunnen verlagen. De aanvraag kan nu anoniemer worden gedaan.”*

In het verlengde hiervan heeft de gemeente Westland - in tegenstelling tot veel andere gemeenten die in de casussen van deze rapportage zijn beschreven - ervoor gekozen om het Kindpakket via de website volledig in eigen hand uit te voeren. Dit betekent dat zij geen gebruikmaken van intermediairs waar mensen voorzieningen kunnen aanvragen. Juist omdat de gemeente Westland de overtuiging heeft dat dit drempelverhogend kan werken. Wypke de Vreij verduidelijkt dit standpunt: *“Wij denken dat het werken zonder intermediairs die voorzieningen voor minima aanvragen drempelverlagend kan zijn. Niet iedereen durft zich tot een intermediair te wenden. Wij vinden daarnaast dat wij onze burgers serieus nemen als zij zelf de verantwoordelijkheid kunnen nemen voor het aanvragen van de voorzieningen die zij wensen te gebruiken via onze website voor het Kindpakket.”*

AANVRAGEN VIA DE WEBSITE

Om van de website www.kindpakketwestland.nl gebruik te kunnen maken, hebben huishoudens met een gemeentelijke uitkering per brief inloggegevens voor de website ontvangen. Andere ouders die onder de gestelde inkomensgrens van 120% van het sociaal minimum vallen - maar geen gemeentelijke uitkering ontvangen - kunnen ook een aanvraag indienen via de website. Via de website kunnen de (verschillende) benodigde voorzieningen in één keer aangevraagd worden. Daarbij is het bijzonder dat kinderen van 12 jaar en ouder eigen inloggegevens ontvangen. Hierdoor kunnen zij - voor zover bekend vooralsnog als enigen in Nederland - zelf een aanvraag indienen voor een voorziening uit het Kindpakket. Kinderen vanaf 12 jaar kunnen via de website inloggen en zich aanmelden voor een sport- of een culturele activiteit. Ook kunnen zij via de website zelf de waardebonnen aanvragen voor bijvoorbeeld een winterjas of sportkleding. De

ouders ontvangen per mail bericht van de aanvraag van hun kind. De ouder moet hierop akkoord geven. Daarna krijgt het kind bericht dat zijn aanvraag is toegekend. Voor kinderen jonger dan 12 jaar vragen ouders wel altijd de voorzieningen aan.

Waar nodig biedt welzijnsorganisatie Vitis Welzijn in Westland via haar formulierenbrigade ondersteuning bij het aanvragen van (voorzieningen uit) het Kindpakket, zowel aan de kinderen van 12 jaar of ouder als aan de ouders. Erlinde Verveer, coördinator van Vitis Welzijn, geeft aan hoe dit in de praktijk werkt: *“Het Kindpakket moet digitaal via de website worden aangevraagd. Niet alle (kinderen van) sociale minima beschikken over een computer met internet. Zij zouden via de computers die bij de bibliotheek staan een aanvraag in kunnen dienen maar daar is verder geen ondersteuning. Wij hebben in alle kernen van de gemeente Westland daarom een inlooplocatie waar we kinderen vanaf 12 jaar en ouders kunnen helpen om een aanvraag in te dienen. Daar wordt regelmatig gebruik van gemaakt.”*

Over de komst van het Kindpakket is Erlinde Verveer heel tevreden. Het biedt volgens haar een goed overzicht van de voorzieningen voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen. Toch signaleert zij in de uitvoering nog wel enkele (opstart)problemen. *“Wij helpen burgers bij het aanvragen van het Kindpakket. Soms heeft men het zelf al geprobeerd, maar loopt men vast. Bij de aanvraag wordt gevraagd om inkomensgegevens van de laatste drie maanden en een kopie van het legitimatiebewijs van de kinderen toe te voegen. Veel minima hebben geen scanner en kunnen deze documenten lastig bijvoegen. Verder is het beschikken over een legitimatiebewijs pas verplicht vanaf 14 jaar. Kinderen van minima die jonger zijn hebben dus vaak geen legitimatiebewijs en zullen die eerst moeten aanvragen om zelf een aanvraag te kunnen doen. Daarnaast ontbreekt de mogelijkheid om bij het doen van de aanvraag tussentijds gegevens op te slaan”,* aldus Erlinde Verveer.

Door deze knelpunten in de opstartfase weg te werken, verwacht zij dat het gebruik van het Kindpakket de komende tijd verder zal toenemen. Zeker ook omdat de komst van het (digitale) Kindpakket goed aansluit bij de behoeften. Dit wordt ook bevestigd door een alleenstaande moeder

die voor haar drie kinderen via de website diverse voorzieningen heeft aangevraagd. Zij is heel blij met de komst van het (digitale) Kindpakket: *“Ik vind dat het een mooie website is geworden. Je ziet snel welke voorzieningen er zijn en of je daar gebruik van kan maken. Ik ben alleen de Nederlandse taal niet goed machtig en kan niet goed met computers overweg. Dat maakt het aanvragen wel lastig. Daarom ben ik blij dat ik kan terugvallen op Vitis Welzijn. Zij zitten bij mij in de buurt en helpen me met mijn vragen.”*

BETROKKENHEID WINKELIERS EN VERENIGINGEN

Tot slot is de betrokkenheid van lokale winkeliers een belangrijk onderdeel van de Westlandse aanpak. Zoals eerder naar voren kwam, verstrekt de gemeente voor een aantal voorzieningen uit het Kindpakket waardebonnen die verzilverd kunnen worden bij verschillende warenhuizen, sportzaken en fietsenmakers in de gemeente. Daarvoor zijn met de lokale middenstand zowel kortingsafspraken als afspraken over een goede besteding van de bonnen gemaakt. Voor wat betreft het eerste geldt dat winkeliers die mee willen doen aan het Kindpakket zich op eenvoudige wijze via de website van het Kindpakket kunnen aanmelden. Hierbij vullen zij digitaal een formulier in waarin zij aangeven in welke onderdelen van het Kindpakket zij kunnen voorzien. Na aanmelding neemt de gemeente contact op met de winkelier en wordt een kortingspercentage afgesproken. Bij een kortingspercentage van 10% houdt dit in dat als de gemeente een waardebon ter waarde van bijvoorbeeld 50 euro voor een winterjas verstrekt, de gebruiker voor 50 euro een winterjas kan uitzoeken en de winkelier een declaratie bij de gemeente van 45 euro kan doen.

Om misbruik van de waardebonnen tegen te gaan worden met de deelnemende winkeliers ook afspraken gemaakt over de verzilvering van de vouchers. Dit om te voorkomen dat waardebonnen door ouders worden besteed of door kinderen worden uitgegeven aan zaken waar deze niet voor bestemd zijn. Om dit goed te kunnen controleren kunnen de waardebonnen bij grote winkelketens in de gemeente (zoals V&D en C&A) bij slechts één kassa worden verzilverd.

TOEKOMST

Voor de toekomst heeft de gemeente de doelstelling neergezet om 65% van de doelgroep binnen enkele jaren te bereiken. Wypke de Vreij: *“Het is de bedoeling dat met het Kindpakket binnen enkele jaren 65% van de doelgroep wordt bereikt. We zijn nog geen jaar bezig, maar moeten nog wel wat werk verzetten voordat we dat realiseren. Toch hebben we al wel vele verstrekkingen gedaan.”* In het onderstaande schema is het aantal verstrekkingen van het Kindpakket tot en met oktober 2015 weergegeven. Hieruit volgt dat vanuit het pakket tot nu toe 839 verstrekkingen aan 419 kinderen zijn gedaan.

Gebruik van voorzieningen uit het Kindpakket*

Voorziening	Aantal
Winterjas	214
Deelname aan sport/culturele activiteiten	87
Sportkleding	99
Schoolspullen	154
Fiets	70
Schoolreis/kamp	142
Bibliotheek	13
Zwemles	60
Totaal aantal verstrekkingen	839

*Stand van zaken per oktober 2015.
Bron: gemeente Westland.

Om het bereik van het Kindpakket te vergroten zal de gemeente de komende maanden sterker in gaan zetten op communicatie. Hiervoor wordt een strategie ontwikkeld. Ook zal worden bekeken op welke punten het Kindpakket nog verder uitgebreid kan worden om het gebruik te vergroten. Wethouder Mohamed El Mokaddem vertelt tot slot: *“Bij het werken met het Kindpakket is telkens sprake van een voortschrijdend inzicht. Zo overwegen we om de voorziening voor de winterjas te verruimen naar winterkleding. Soms liggen behoeften net even wat anders. Ook heeft niet elke kind elk jaar een nieuwe winterjas nodig. Een ander voorbeeld is de fiets die nu alleen aan kinderen wordt verstrekt op het moment dat zij naar de brugklas gaan. Maar er kan ook op jongere of oudere leeftijd behoefte zijn aan een fiets. Daarom overwegen we om per kind maximaal één keer een fiets te verstrekken. Het moment van verstrekken maakt dan niet uit maar*

kan wel ertoe leiden dat we meer kinderen bereiken met ons Kindpakket.”

MET DANK AAN

Mohamed el Mokaddem, wethouder Gemeente Westland

Wypke de Vreij, beleidsmedewerker Gemeente Westland

Erlinde Verveer, coördinator formulierenbrigade bij Vitis Welzijn

De gesproken gebruikers van het Kindpakket

LEERERVARINGEN KINDPAKKET

BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

- Een uitgebreid Kindpakket met verschillende voorzieningen voor de basisbehoeften van kinderen en hun ontwikkeling en participatie
- Overzichtelijk en toegankelijk Kindpakket via een (digitale) website waar alle voorzieningen door burgers zelf aangevraagd kunnen worden.
- Onder bepaalde voorwaarden kunnen kinderen vanaf 12 jaar ook zelf via de (digitale) website voorzieningen aanvragen uit het Kindpakket.
- Voorzieningen worden in natura verstrekt door ook de lokale middenstand en verenigingen voor sport en cultuur actief te betrekken.

BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN

- Uitbreiden van het bereik van het Kindpakket onder de doelgroep door de knelpunten in de opstartfase van vernieuwde (digitale) aanvraagprocedure voor het Kindpakket te ondervangen.
- In het verlengde hiervan: het aantal voorzieningen in het Kindpakket uitbreiden, zodat het gebruik onder kinderen uit gezinnen met een laag inkomen toeneemt.